

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Μάρτης-Απρίλης 2016 Νο115 Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Ενάντια στους Φράχτες το ΝΑΤΟ και τα Μνημόνια

- Πόλεμος κατά των φτωχών και των προσφύγων
- Η ανάκαμψη της κρίσης • Η αποσύνθεση της ευρωπαϊκής στρατηγικής
- Εκατό χρόνια Ιμπεριαλισμός • Ιρλανδία 1916-Η εξέγερση του Πάσχα
- Σύμφωνο συμβίωσης • Φασιστικές δολοφονίες και κρατική εξουσία

115 Τεύχος Μάρτης - Απρίλης 2016

2 Η αποσύνθεση της ευρωπαϊκής στρατηγικής

Μαρία Στύλλου

7 Η ανάκαμψη της κρίσης

Πάνος Γκαργκάνας

13 Ο πόλεμος κατά των φτωχών και των προσφύγων

Γιώργος Τσιάκαλος

17 Ιρλανδία 1916 Η εξέγερση του Πάσχα

Σωτήρης Κοντογιάννης

21 Εκατό χρόνια Ιμπεριαλισμός

Λέανδρος Μπόλαρης

26 Σύμφωνο συμβίωσης

Δήμητρα Κυρίλου

30 Φασιστικές δολοφονίες και κρατική εξουσία

Θανάσης Καμπαγιάννης

34 ΜΜΕ: Δεν λείπουν οι συχνότητες αλλά ο εργατικός έλεγχος

Νάσος Μπράτσος

37 Βιβλιοκριτική

Γκιακ

Δημοσθένης Παπαμάρκος

Τα παιδιά της δικτατορίας

Κωστής Κορνέτης

Πρώτη φορά Αριστερά

Συλλογικό

Ο Σοσιαλισμός από τα Κάτω είναι το δίμηνο περιοδικό του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου

Σύνταξη: Κώστας Βηλασόπουλος, Αργυρή Ερωτοκρίτου, Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής, Εξώφυλλο, σχεδιοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,

Υπεύθυνη διακίνησης: Εθεάνα Τσώλη, 210 5247140, Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14, Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176

Για επικοινωνία: socialismosapokatato@gmail.com www.socialismfrombelow.gr

Η αποσύνθεση της ευρωπαϊκής στρατηγικής

Η παγκόσμια οικονομία οδεύει σε νέα βουτιά, η Ε.Ε. βρίσκεται σε κατάσταση ημιδιάλυσης, οι ανταγωνισμοί ανάμεσα σε ΗΠΑ και Ρωσία μετατρέπονται σε θερμό πόλεμο στη Συρία, ενώ ταυτόχρονα κλιμακώνονται οι εξοπλισμοί στην περιοχή του Ειρηνικού. Μέσα σ' αυτή την εικόνα του καπιταλισμού, που μοιάζει μ' αυτή της δεκαετίας του 1930 και που σε πολλά γίνεται πιο επικίνδυνη, η Αριστερά χρειάζεται να αλλάξει για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις.

Δεν μπορεί να έχει αυταπάτες ότι τα πράγματα θα πάνε προς το καλύτερο από μόνα τους, γιατί αργά ή γρήγορα "η κρίση θα τελειώσει". Ούτε, αντίθετα, μπορεί να περιμένει ότι το σύστημα θα καταρρεύσει από μόνο του, σαν χάρτινος πύργος. Η Αριστερά σήμερα χρειάζεται άμεσα να ξεκαθαρίσει και να λειτουργήσει σε τρία επίπεδα.

Το πρώτο, να κλιμακώσει τη μάχη της ενάντια στον πόλεμο, τους φράχτες και

Η Μαρία Στύλλου γράφει για τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η Αριστερά σε μια Ευρώπη που κλείνεται στους φράχτες και βουλιάζει σε τριπλή κρίση.

τον αποκλεισμό των εκατομμυρίων προσφύγων που διεκδικούν ανοιχτά σύνορα. Δεν υπάρχει κανένα περιθώριο για ψευδαισθήσεις ότι θα γίνουν προοδευτικές αλλαγές σε μια Ευρώπη κλεισμένη πίσω από φράχτες, την ώρα που η πολιτική της απλώνει μια ματοβαμμένη κηλίδα στη Μέση Ανατολή.

Το δεύτερο, να στηρίζει τους αγώνες απέναντι σε κάθε είδους μέτρα λιτότητας, μνημόνια και επιθέσεις ενάντια στην εργατική τάξη. Το κριτήριο της Αριστεράς για τη στήριξη ενός αγώνα δεν μπορεί να είναι τι και πόσο αντέχει η οικονομία, ούτε εάν "υπάρχουν οι συσχετισμοί", αλλά η ανάγκη απ' αυτή την σύγκρουση να βγουν η τάξη και το κίνημά της πιο δυνατά από ποτέ.

Το τρίτο και καθοριστικό ζητούμενο για

την Αριστερά είναι να αλλάξει στρατηγική. Να αναγνωρίσει ότι ο κοινοβουλευτικός δρόμος έχει καταρρεύσει. Το τραγικό παράδειγμα μιας κυβέρνησης της "πρώτη φορά Αριστεράς" στην Ελλάδα, όπου μέσα σ' ένα χρόνο ο ΣΥΡΙΖΑ έχει κάνει στροφή 180 μοιρών και εφαρμόζει το ίδιο πρόγραμμα της συμμαχίας ΠΑΣΟΚ-ΝΔ, δεν μπορεί πια να εξηγηθεί σαν προσωπικό φαινόμενο. Την κρεατομηχάνη του καπιταλισμού μπορεί να την σταματήσει μόνο μια αντικαπιταλιστική προοπτική. Μια στρατηγική που η εργατική τάξη παίρνει τον έλεγχο στα κλειδιά της οικονομίας, και έχει την πολιτική εξουσία να βάλει μπροστά το πρόγραμμα για μια άλλη κοινωνία.

Εάν η περιγραφή στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο για τις μεγάλες κρίσεις είναι ότι σε τέτοιες περιόδους «κάθε σταθερότητα διαλύεται σαν σκόνη στον αέρα», αυτό ισχύει και για στρατηγικές που μια προηγούμενη περίοδο έμοιαζαν ότι δούλευαν. Μ' αυτό το ξεκαθάρισμα βρίσκεται αντιμετώπη η Αριστερά σε όλη την Ευρώπη και όχι μόνο στην Ελλάδα.

Ασάθεια και συγκρούσεις

Ποτέ σε προηγούμενη περίοδο δεν γίνονταν τόσες πολλές συνδιασκέψεις και σύνοδοι κορυφής όσο τα τελευταία δυο χρόνια. Έχουμε δει συναντήσεις κορυφής ανάμεσα σε Ρωσία-ΗΠΑ και Ε.Ε. για να μοιράσουν την Ουκρανία. Το μόνο που κατάφεραν ήταν να τη βυθίσουν και σε οικονομική καταστροφή και σε πόλεμο. Αυτό το μέτωπο συνεχίζει να είναι ανοιχτό. Στη συνέχεια ήταν η σύνοδος της Γενεύης για το Συριακό. Και εδώ επικρατούσε η ψεύτικη αισιοδοξία ότι όλα θα διευθετηθούν. Και εδώ οι βομβαρδισμοί συνεχίζονται, οι συγκρούσεις για τον έλεγχο της Συρίας και της Μέσης Ανατολής κλιμακώνονται και στο Ιράκ, και ανοίγουν νέα μέτωπα. Η Τουρκία έχει ανοίξει πόλεμο όχι μόνο στα σύνορα με τη Συρία αλλά και με τους Κούρδους μέσα στην Τουρκία.

Αυτός ο πόλεμος μοιάζει πολύ με τις προηγούμενες ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στην περιοχή, αλλά είναι πολύ πιο αποσταθεροποιητικός. Όπως έγινε με τους βομβαρδισμούς στη Βοσνία και στη Σερβία το 1999 και την επίθεση στο Ιράκ το 2003, έτσι και τώρα, εκατομμύρια φεύγουν για να σωθούν, αλλά η καταστροφή δεν έχει τέλος. Τα κύματα των προσφύγων συνεχώς μεγαλώνουν γιατί οι πολεμικοί ανταγωνισμοί όλο και πληθαίνουν. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν είναι σε θέση να επιβάλουν τις δικές τους “λύσεις” και οι τοπικές δυνάμεις βυθίζονται όλο και περισσότερο στη δίληψη.

Το προσφυγικό και η νέα βουτιά στην οικονομία έχει δημιουργήσει τις μεγαλύτερες ρωγμές και συγκρούσεις στον τρίτο πυλώνα του καπιταλισμού, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η «συνάντηση της Αυστρίας», όπου με πρωτοβουλία της Αυστρίας (στενή συνεργάτιδα της Γερμανίας), δέκα ευρωπαϊκά κράτη πήραν την απόφαση να κλείσουν τα σύνορα τους, έχει ανατινάξει όλους τους μύθους της “ενωμένης Ευρώπης”. Μέχρι πρόσφατα, τα δυτικά Βαλκάνια παρουσιάζονταν ως το επόμενο πεδίο διεύρυνσης της ΕΕ με ειδυλλιακά χρώματα ότι τάχα οι “παραδοσιακές βαλκανικές έριδες” θα σβήσουν στην αγκαλιά της “πολιτισμένης Ευρώπης”. Τολμούσαν να ισχυριστούν ότι η ΕΕ το είχε πετύχει αυτό στην ανατολική Ευρώπη και τώρα θα το επαναλάβει λίγο πιο κάτω. Ξαφνικά, όμως, οι “χώρες του Βίτσεγκραντ” γίνονται αφορμή για να γενικευτούν οι “ευρωπαϊκές αξίες” από την ανάποδη- με φράχτες και στρατόπεδα. Αυτό δεν μπο-

Η αστυνομία του Ολάντ έβαλε φωτιά στον καταυλισμό των προσφύγων στο Καλαί.

ρεί να εξηγηθεί μόνο σαν “επιδημία” από ακροδεξιά φαινόμενα και σαν εξαίρεση μέσα στη δημοκρατική Ε.Ε. Είναι αποτέλεσμα βαθύτερης κρίσης, και στην οικονομία και στην πολιτική και συνολικά στην αντιμετώπιση που μέχρι τώρα έβαζαν μπροστά για το ξεπέρασμά της.

Το προσφυγικό έχει επιτείνει την ασάθεια και τις συγκρούσεις μέσα από τρεις εξελίξεις.

Η πρώτη είναι ο στόλος του ΝΑΤΟ στο Αιγαίο και η στρατιωτικοποίηση της Φρόντεξ. Μήνες τώρα γινόταν οι προσάθειες από την ΕΕ να αναβαθμίσουν την Φρόντεξ. Τον περασμένο Δεκέμβρη είχαν βάλει σαν στόχο να οριστικοποιήσει η Σύνοδος Κορυφής του Μάρτη το δικαίωμα της Φρόντεξ να επεμβαίνει ακόμη και αν μια χώρα-μέλος δεν δίνει τη συγκατάθεσή της. Αυτό αποδείχθηκε πολύ λίγο-πολύ αργά και έφτασαν να προσκαλέσουν το ΝΑΤΟ να κάνει τη βρομοδουλειά. Η εφαρμογή αυτού του μέτρου ανοίγει ακόμα περισσότερο τις πολεμικές συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή, στη Συρία και στην ίδια την Τουρκία.

Η δεύτερη είναι η αναστολή στην πράξη, και για μια σειρά από κράτη της Ε.Ε., της συμφωνίας του Σένγκεν. Παρόλο που κεντρικά ακόμα οι Βρυξέλλες δεν έχουν πάρει μια τέτοια απόφαση, στην πραγματικότητα έχει αρχίσει να ισχύει. Το δρόμο για την κατάργηση της Σένγκεν δεν τον άνοιξε η απόφαση της Ουγγαρίας να κλείσει τα σύνορα της, αλλά ο ίδιος ο Ολάντ στη Γαλλία, μετά την επίθεση των τζιχαντιστών στο Παρίσι, με την απόφαση για κήρυξη της χώ-

ρας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τώρα έχουμε φτάσει στο σημείο όπου το Βέλγιο κλείνει τα σύνορα με τη Γαλλία για να μην περνούν οι πρόσφυγες που εκδιώκονται από τη “Ζούγκλα” του Καλαί. Η συμφωνία της Σένγκεν δεν έχει να κάνει με κατοχύρωση της δημοκρατίας στην ΕΕ, όσο με τις ανάγκες των καπιταλιστών της Ευρώπης να κυκλοφορούν ελεύθερα τα εμπορεύματα τους και οι εργάτες/τριες που χρειάζονται. Χωρίς Σένγκεν, η κυριαρχία του Ευρώ αδυνατίζει.

Το τρίτο στοιχείο είναι οι συνέπειες πάνω στις πολιτικές εξελίξεις, σε όλη την Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο. Στη Βρετανία ο Κάμερον κάνει δημοψήφισμα στις 23 Ιούνη με κεντρικό ερώτημα «Μέσα ή έξω από την Ε.Ε.». Αυτό δεν είναι περιθωριακό ζήτημα. Η Βρετανία δεν είναι ένα ουδέτερο κράτος κάπου ανάμεσα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Δεν είναι Ελβετία. Το Σίτυ του Λονδίνου είναι ένα από τα τρία μεγάλα κέντρα του παγκόσμιου καπιταλισμού. Τα άλλα δυο είναι η Νέα Υόρκη και το Τόκιο. Γι’ αυτό καθημερινά μετράνε τους δείκτες σ’ αυτά τα τρία σημεία για να δουν πώς πάει η παγκόσμια οικονομία. Αυτό το δημοψήφισμα, όπως και να καταλήξει, επιτείνει την κρίση στην Ε.Ε.

Πολιτική κρίση

Όταν ο Ολάντ κήρυξε τη Γαλλία σε «κατάσταση έκτακτης ανάγκης», πίστευε ότι αυτό του άνοιγε τη δυνατότητα να ελέγξει τις αντιδράσεις και το κίνημα. Το 2017 η Γαλλία πηγαίνει για προεδρικές εκλογές και η επανεκλογή του Ολάντ είναι πολύ δύσκολη. Στις τελευ-

Πανεργατική απεργία 4 Φλεβάρη.

ταίες περιφερειακές εκλογές, στον πρώτο γύρο ήρθε πρώτο σε πολλές περιφέρειες το Εθνικό Μέτωπο της Μαρίν Λεπέν και στον δεύτερο γύρο, μετά από συνεργασία των υποψηφίων του Σοσιαλιστικού και της δεξιάς (UMP), τις περισσότερες περιφέρειες τις κέρδισε το κόμμα του Σαρκοζί. Μέχρι τώρα ο Ολάντ θεωρούσε ότι μπορούσε να ελέγξει τις αντιδράσεις από τα αριστερά του. Και όμως οι τελευταίοι μήνες τον διαψεύδουν. Σε κάθε επιλογή του έχει βρεθεί αντιμέτωπος με αντιδράσεις από τα αριστερά.

Τις πρώτες μέρες μετά την κήρυξη “έκτακτης ανάγκης” βρέθηκε αντιμέτωπος με διαδηλώσεις που αφήρησαν την απαγόρευση. Από τα 1000 άτομα που διαδήλωσαν στην πλατεία της Ομόνοιας στο Παρίσι μερικές μέρες μετά την επίθεση, μέχρι τα μαζικά απαγορευμένα συλλαλητήρια που έγιναν μέσα στη Σύνοδο Κορυφής του ΟΗΕ για το Κλίμα στο Παρίσι. Στο Καλαί οργανώθηκε ένα μεγάλο αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στις 24 Γενάρη, ενώ εμείς διαδηλώναμε στον Έβρο, που όχι μόνο ήταν μαχητικό, αλλά εμπόδισε τους φασίστες της Λεπέν να πραγματοποιήσουν την αντισυγκέντρωση που είχαν αναγγείλει. Τώρα όλη η Γαλλία ετοιμάζεται να διαδηλώσει στο Παρίσι στις 19 Μάρτη, δέκα μέρες μετά το μεγάλο συλλαλητήριο ενάντια στο νέο εργασιακό νόμο της κυβέρνησης.

Οι 500 χιλιάδες που κατέβηκαν στους

δρόμους στις 9 Μάρτη, ενάντια στα “μνημόνια” του Ολάντ, είναι η δύναμη που μπορεί να ξαναζωντανέψει το εργατικό κίνημα αλλά και την αριστερά στη Γαλλία. Είναι αυτό που φοβούνται περισσότερο τα αφεντικά σε όλη την Ευρώπη.

Στην Ιρλανδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία οι εκλογές που έγιναν μέσα στο τελευταίο εξάμηνο επιβεβαιώνουν την κρίση των κυρίαρχων κομμάτων. Όλες αυτές οι χώρες είχαν προβληθεί σαν “επιτυχημένες” έξοδοι από την οικονομική κρίση. Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, τα νούμερα έδειχναν την πιο μεγάλη οικονομική ανάκαμψη σε όλη την ΕΕ. Πουθενά αυτό δεν ωφέλησε τις προηγούμενες κυβερνήσεις. Καμιά δεν επανεκλέγεται και παντού υπάρχει δύναμομα των κομμάτων της Αριστεράς. Οι μάχες του εργατικού κινήματος ενάντια στα Μνημόνια αλλά και ενάντια στις ρατσιστικές πολιτικές μεταφράζονται σε μαζική ριζοσπαστικοποίηση που αφήνει τα παραδοσιακά αστικά κόμματα μετέωρα. Το ζήτημα είναι πώς ανταποκρίνεται η Αριστερά σε αυτές τις εξελίξεις.

Ποιες στρατηγικές;

Πόσο επηρεάζουν οι εξελίξεις στην Ευρώπη την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα; Η απάντηση είναι πάρα πολύ. Η κυρίαρχη τάξη εδώ στηρίζει όλη τη στρατηγική της πάνω στην Ε.Ε. και τη συμμετοχή της σ' αυτήν.

Η Ελλάδα μπήκε στην ΕΟΚ σχεδόν από το ξεκίνημά της. Στις 28 Μάη του 1979 υπογράφηκε πανηγυρικά στο Ζάππειο η συμφωνία ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Τότε στην κυβέρνηση ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο ίδιος που 18 χρόνια πιο πριν, το 1961, είχε υπογράψει τη Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΟΚ. Το 2000 η κυβέρνηση Σημίτη υπογράφει και την ένταξη στο Ευρώ. Οι καπιταλιστές στην Ελλάδα άνοιξαν σαμπάνιες την ημέρα της υπογραφής.

Δεν ήταν μόνο οι έλληνες καπιταλιστές που τάχθηκαν ανοιχτά με την κυβέρνηση του Σημίτη και τον “ευρωπαϊκό εκσυγχρονισμό”. Ήταν οι χρονιές που σοσιαλδημοκρατικά κόμματα κέρδιζαν τις εκλογές και αποτελούσαν τον κορμό των κυβερνήσεων σχεδόν σε όλους τους μεγάλους καπιταλισμούς. Ο Μπλερ στη Βρετανία, ο Σρέντερ στη Γερμανία, ο Ζοσπέν στη Γαλλία, ο Πρόντι στην Ιταλία, μαζί τους ο Σημίτης στην Ελλάδα. Πίσω από εκείνο το κύμα ακολουθούσαν και οι δυνάμεις της ρεφορμιστικής αριστεράς.

Τα ευρωκομμουνιστικά κόμματα στην Ευρώπη έχουν τις ρίζες τους πάνω σε δυο μεγάλα διεθνή γεγονότα. Το πρώτο ήταν η κρίση και η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και των κρατών του κρατικού καπιταλισμού και το δεύτερο ακόμα πιο πίσω, η δημιουργία της ΕΟΚ αρχικά και στη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ιταλικό ΚΚ ήταν το

πρώτο που συγκρούστηκε με τη Μόσχα (η κρίση στις σχέσεις ξεκίνησε από την καταστολή της εξέγερσης της Πράγας το 1968 από τα ρώσικα τανκς) και ήταν αυτό που υιοθέτησε πολύ γρήγορα την ανάγκη της Ευρωπαϊκής Αριστεράς να στηρίξει τους δικούς της καπιταλιστές στη συμμετοχή τους στο κοινό ευρωπαϊκό σπίτι.

Όταν το 1914 τα κόμματα της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας στήριζαν το καθένα τη συμμετοχή της δικής του κυρίαρχης τάξης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αυτό αποτέλεσε ιστορική προδοσία για το εργατικό κίνημα και την Αριστερά. Πενήντα χρόνια αργότερα, το ιταλικό Κ.Κ. υποστήριξε ότι «η ΕΟΚ αντιπροσωπεύει μια οικονομική δύναμη που μπορεί κάλλιστα να σταθεί στο ίδιο επίπεδο και ακόμα να ξεπεράσει τόσο τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και τη Σοβιετική Ένωση».

Την ίδια άποψη είχε από την αρχή στην Ελλάδα ο Συνασπισμός, και γύρω απ' αυτήν συγκεκριμενοποίησε τη στρατηγική του. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο παράδεισος της ανάπτυξης ήταν η θέση του στα 40 χρόνια της Μεταπολίτευσης και κληρονόμησε αυτή την άποψη και στον ΣΥΡΙΖΑ. Το 2013 κυκλοφόρησε το βιβλίο «Κυβέρνηση της Αριστεράς» με άρθρα πολλών μετέπειτα υπουργών και στελεχών της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Σ' αυτό, ο Δραγασάκης ξανατόνιζε ότι η στρατηγική της νέας κυβέρνησης δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο μέσα στην Ε.Ε. και μέσα στο Ευρώ.

Η κρίση και τα φαινόμενα διάλυσης μέσα στην Ε.Ε. έχουν άμεσες πολιτικές συνέπειες, όχι μόνο στα κόμματα της κυρίαρχης τάξης, αλλά και στα κόμματα της ευρωπαϊκής Αριστεράς. Η άποψη ότι ο κοινοβουλευτικός δρόμος μπορεί να λειτουργήσει μέσα στην Ευρώπη, διαψεύδεται παταγωδώς σε όλα τα επίπεδα. Και στο οικονομικό, αλλά και στα ζητήματα δημοκρατίας. Βλέπουμε την κυβέρνηση του Τσίπρα να στηρίζει όχι μόνο τα μνημόνια, το ασφαλιστικό, τις ιδιωτικοποιήσεις, αλλά ταυτόχρονα το ΝΑΤΟ στο Αιγαίο, τις επαναπροωθήσεις προσφύγων και μεταναστών στην Τουρκία, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ελλάδα.

Απέναντι σ' αυτή την εξέλιξη, η προοπτική δεν είναι το πισωγύρισμα στη δεκαετία του '50 και του '60, με την επιστροφή στον «εθνικό» δρόμο ανάπτυξης. Αυτό το ξεκαθάρισμα είναι πολύ σημαντικό για όλη την αριστερά που εί-

ναι κριτική απέναντι στον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά δεν είναι καθαρή πάνω στο ζήτημα της προοπτικής. Η λύση δεν είναι ο κοινοβουλευτικός δρόμος με «εθνικό» πρόσημο, απέναντι στην φιλοευρωπαϊκή επιλογή. Η αριστερά που συγκρούεται με την ΕΕ και το Ευρώ δεν μπορεί να βάλει πλάτη για εθνική παραγωγική ανασυγκρότηση παρέα με τους έλληνες καπιταλιστές. Εδώ έρχεται η συμβολή του αντικαπιταλιστικού προγράμματος να λύσει το γόρδιο δεσμό.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα συνδέεται με την επαναστατική στρατηγική για να αλλάξει η κοινωνία. Το πρόγραμμα και τα αιτήματα που βάζει – Διαγραφή του χρέους, κρατικοποίηση των τραπεζών χωρίς αποζημίωση, έξω από την Ε.Ε. και το Ευρώ, ανοιχτά σύνορα για πρόσφυγες και μετανάστες, να σταματήσει ο πόλεμος στη Συρία και παντού αλλού – δεν είναι ένα άθροισμα αιτημάτων μαζί με άλλες διεκδικήσεις της εργατικής τάξης. Το κέντρο του βρίσκεται στην οργάνωση της ίδιας της τάξης και στην προοπτική του εργατικού ελέγχου. Εργατικό έλεγχος και στις σημερινές μάχες και την οργάνωσή τους, αλλά και με την προοπτική της εργατικής εξουσίας.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα είναι ταυτόχρονα άμεσο αλλά και ανοίγει το δρόμο για τη σύγκρουση και την ανατροπή αυτού του συστήματος. Η συγκεκριμενοποίησή του σημαίνει τρία πράγματα ταυτόχρονα.

Το πρώτο, σύνδεση της οικονομικής, της πολιτικής και της ιδεολογικής μάχης. Όπως περιέγραφε ο Ένγκελς, ενώ μέσα στον καπιταλισμό αυτά τα τρία επίπεδα πάλης μοιάζουν ξεκομμένα και απόμακρα μεταξύ τους, έρχονται στιγμές όπως σήμερα που ξεφρνικά αρχίζουν να συνδέονται μέσα από τη διάσταση που παίρνει η κρίση των από πάνω και μέσα από την εμπειρία των αγώνων που δίνουν οι από κάτω. Έτσι φτάνουμε στην κατάσταση, το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα να οργανώνει μια από τις μεγαλύτερες πανεργατικές στις 4 Φλεβάρη, και ταυτόχρονα, ακόμα και όταν δεν απεργεί, να οργανώνει ομάδες αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες. Έτσι μόνο μπορεί να εξηγηθεί το πώς στη χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων, στο γκάλοπ για τους πρόσφυγες που έκανε η Public Issue στα μέσα Γενάρη το 83% των ερωτηθέντων υποστήριξε την ανάγκη να δοθεί στέγη και δουλειά σε όλους τους πρόσφυγες.

Αυτή η σύνδεση που έχει αρχίσει να

γίνεται αυθόρμητα, χρειάζεται να οργανωθεί και να γενικευτεί. Διεκδικούμε αυτό που καταγράφουν τα γκάλοπ και το κίνημα αλληλεγγύης να μετατραπεί σε μια οργανωμένη δύναμη που δεν θα αφήσει καμιά επίθεση να περάσει – ούτε ασφαλιστικό και ιδιωτικοποιήσεις, ούτε φράχτες και πολέμους.

Το δεύτερο κρατούμενο είναι ότι το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα χρειάζεται το ενιαίο μέτωπο. Ακόμα και στις σημερινές συνθήκες η συνείδηση και οι ιδέες της εργατικής τάξης δεν είναι ομοιόμορφες, ούτε εξελίσσονται γραμμικά. Υπάρχουν ακόμα εργάτες που επηρεάζονται από τις ρεφορμιστικές ιδέες, ακόμα και εάν συμμετέχουν σε όλες τις μάχες. Οι ρεφορμιστικές ιδέες δεν αυτοφύονται ούτε βρίσκονται στα μυαλά των ανθρώπων από τη γέννηση τους. Το ότι στην Ελλάδα υπάρχουν δυο κόμματα της ρεφορμιστικής αριστεράς, το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ, σημαίνει ότι υπάρχουν οργανωμένες πολιτικές δυνάμεις που παίζουν αυτόν τον ρόλο.

Η κοινή δράση και πάνω απ' όλα το ενιαίο μέτωπο, με κομμάτια της τάξης που βρίσκονται στα δεξιά των επαναστατών και της αντικαπιταλιστικής αριστεράς, ανοίγει τη δυνατότητα και για μεγάλες κοινές μάχες, αλλά και για το πολιτικό προχώρημα και το κέρδιμα στην αντικαπιταλιστική προοπτική. Αντικαπιταλιστική προοπτική χωρίς ενιαίο μέτωπο σημαίνει μόνο ιδεολογικές αναφορές και όχι οδηγός για δράση και για προχώρημα.

Το τρίτο στοιχείο είναι το επαναστατικό κόμμα. Η διαφορετική στρατηγική δεν περιορίζεται μόνο στο πολιτικό αλλά έχει και οργανωτικές συνέπειες.

Επαναστατικό κόμμα

Ο Λένιν έγραφε το 1903 το «Τι να κάνουμε» στις παραμονές της εξέγερσης του 1905, σε περίοδο που το εργατικό κίνημα άρχισε να μεγαλώνει και αμέσως μετά τη μελέτη του για το Αγροτικό Ζήτημα στη Ρωσία. Έγραψε εκείνη τη μελέτη για να πείσει ότι η Ρωσία ήταν μια καπιταλιστική χώρα και όχι φεουδαρχική όπως θεωρούνταν μέχρι τότε. Αυτό έβαλε την προοπτική της επανάστασης στη Ρωσία που επικεφαλής της θα ήταν το εργατικό κίνημα μαζί με τους αγρότες. Παρόλο που ο Λένιν δεν ήταν ακόμα καθαρός για τον χαρακτήρα της επανάστασης, («Οι δυο τακτικές της Ρώσικης Σοσιαλδημοκρατίας»), αυτό που ήθελε να τονίσει ήταν τον ξεχωριστό ρόλο της εργατικής τάξης. Μέσα

από το ξεκαθάρισμα της στρατηγικής προοπτικής, ο Λένιν οδηγήθηκε στα συμπεράσματά του για το χαρακτήρα του κόμματος που έχτιζαν οι Μπολσεβίκοι.

Αυτό σήμαινε ένα κόμμα «νέου» τύπου, διαφορετικό από τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που υπήρχαν σε όλη την Ευρώπη. Ένα κόμμα της εργατικής πρωτοπορίας και του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, και όχι ένα κόμμα του δημοκρατικού πλουραλισμού όπου τα πιο καθυστερημένα επίπεδα συνείδησης καθορίζουν όλους. Τα ρεφορμιστικά κόμματα κυνηγούν πάντοτε τον μέσο όρο της συνείδησης της τάξης για να εξασφαλίσουν μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ο Λένιν έρχεται σε ρήξη διεκδικώντας ένα κόμμα όπου τα πρωτοπόρα κομμάτια δίνουν τον τόνο.

Ο Γκράμις ήρθε αργότερα να παρομοιάσει τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα σαν την καθολική εκκλησία όπου η “σωτηρία εξ ουρανού” αντικαταστάθηκε με την στρατηγική του κοινοβουλευτικού δρόμου και τον διαχωρισμό των συνδικαλιστικών αγώνων από τους πολιτικούς. Στα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα η πολιτική ήταν το περιεχόμενο της κοινοβουλευτικής ομάδας και οι οικονομικοί αγώνες ανήκαν στα συνδικάτα. Ένας “Πάπας του Μαρξισμού” όπως ο Κάουτσκι μπορούσε να αντιμετωπίζει αφ’ υψηλού τις ταπεινές απεργίες των εργατών.

Το επαναστατικό κόμμα έχει τη δυνατότητα μέσα από τη λειτουργία του να συνδέει τις οικονομικές με τις πολιτικές μάχες, να συνδέει την επαναστατική στρατηγική με μια ευέλικτη τακτική που του δίνει τη δυνατότητα να επηρεάζει και να κερδίζει μεγάλα κομμάτια της εργατικής τάξης.

Αυτά τα ξεκαθαρίσματα είναι πολύ βασικά για όλη την Αριστερά και στην Ελλάδα και σε όλη την Ευρώπη.

Το ότι στην Ευρώπη ξαναεμφανίζεται η Αριστερά σαν μια δύναμη που

Καστανιές 24 Γενάρη, πορεία ενάντια στον φράχτη.

Τα τελευταία χρόνια αυτό αλλάζει ραγδαία. Δεν είναι μόνο η ανάπτυξη του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα, αλλά το ίδιο γίνεται παντού. Όχι μόνο στην “περιφέρεια” όπως στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιρλανδία. Ακόμα και στη Βρετανία ο διάδοχος του Μίλιμπαντ δεν είναι ένας καινούργιος Μπλερ αλλά ο Τζέρεμυ Κόρμπιν. Αυτός που ήταν στην πρώτη γραμμή της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο στη Βρετανία, όταν ο Μπλερ συμμετείχε στο πλευρό του Μπους στέλνοντας στρατό στο Ιράκ. Ακόμη και μέσα στις ΗΠΑ το “φαινόμενο Σάντερς” μαρτυράει ότι εκατομμύρια εργάτες και νεολαίοι αναζητούν πολιτική έκφραση προς τα αριστερά.

Προφανώς αυτή η αναζήτηση δεν είναι χωρίς αντιφάσεις. Αυτό το ξέρουμε πολύ καλά εδώ στην Ελλάδα όπου ο ΣΥΡΙΖΑ έρχεται σε σύγκρουση καθημερινά με τις προσδοκίες του κόσμου που του έδωσε τις εκλογικές επιτυχίες του. Τα ίδια όρια είναι ορατά στο Ποδέμος και στο Σιν Φέιν, για να μην μιλήσουμε για το Εργατικό Κόμμα του Κόρμπιν. Αυτός είναι ένας λόγος παραπάνω για να ανοίξει η συζήτηση για την αναγκαιότητα της επαναστατικής αριστεράς παντού.

Για να προχωρήσει και να μην οπισθοχωρήσει αυτή η αριστερόστροφη περίοδος, χρειάζεται η αριστερά σε όλη την Ευρώπη να μάθει από την Ελλάδα. Να ξεκαθαρίσει και στα ζητήματα στρατηγικής – γιατί η αντικαπιταλιστική προοπτική – αλλά και στα ζητήματα οργάνωσης – γιατί χρειάζεται παντού να δημιουργήσουμε και να δυναμώσουμε τα επαναστατικά κόμματα.

Αυτή την προσπάθεια κάνει το ΣΕΚ με την επιμονή του για ένα δυνατό επαναστατικό κόμμα ριζωμένο μέσα στην εργατική τάξη. Η δημιουργία και το δυνάμωμα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ είναι ένα βήμα που μπορεί και πρέπει να δώσει πολύτιμες εμπειρίες για την Αριστερά παντού, καθώς η οικονομική, πολιτική και θεσμική κρίση της ΕΕ χειροτερεύει. π

**ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΜΕΡΑ
ΔΡΑΣΗΣ 19/3**

**ΛΟΝΔΙΝΟ | ΓΛΑΖΚΩΒΗ | ΚΑΡΝΙΦ | ΑΜΣΤΕΡΤΑΜ | ΒΙΕΝΝΗ
ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ | ΔΟΥΒΛΙΝΟ | ΒΑΡΣΟΒΙΑ | ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ | ΠΑΡΙΣΙ
ΣΥΡΙΧΗ | ΛΟΖΑΝΗ | ΛΕΥΚΩΣΙΑ | ΤΟΥΡΚΙΑ**

**■ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΛΩΔΕΚΟΥΜΕΝΟΙ
■ ΕΞΩ ΤΟ ΝΑΤΟ ΚΑΙ Η FRONTEX
■ ΟΧΙ ΣΤΡΑΤΩΠΕΔΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΟΙ ΦΑΣΙΣΤΕΣ**

ΔΙΑΔΗΛΩΝΟΥΜΕ!

ΑΘΗΝΑ ΟΜΟΝΟΙΑ 3ΜΗ	ΒΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΑΓΑΛΜΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 12 ΜΕΣ
ΓΙΑΝΝΕΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 1ΜΗ	ΠΑΤΡΑ ΠΛΑΤΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, 1ΜΗ
ΣΑΝΘΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ, 12ΜΕΣ	ΧΑΝΙΑ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓ.ΘΡΑΣ, 12ΜΕΣ
ΒΟΛΟΣ ΠΛ. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ, 12ΜΕΣ	ΜΥΤΙΛΗΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΑΠΦΟΥΣ, 12ΜΕΣ

ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΘΡΗΣΙΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ **ΚΕΕΡΦΑ** ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις έχει τεράστια σημασία. Μέχρι πριν λίγα χρόνια για την πλειοψηφία των εργατών τα μόνα κόμματα που έλπιζε και στήριζε ήταν τα σοσιαλδημοκρατικά .

Το πρώτο δίμηνο
του 2016 ήταν
“η χειρότερη έναρξη
χρονιάς” για την οικονομία.
Ο Πάνος Γκαργκάνας
εξηγεί τα γιατί και τις
συνέπειες αυτής
της επιδείνωσης.

Η ανάκαμψη της κρίσης

Οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις μέσα στο πρώτο δίμηνο του 2016 ήταν πυκνές και όλες προς την ίδια κατεύθυνση: ενδείξεις και αποδείξεις ότι η κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας χειροτερεύει και οι ανησυχίες για νέα δραματικά επεισόδια όπως η κατάρρευση της Λίμαν Μπράδερς το 2008 εντείνονται.

Τη Δευτέρα 4 Γενάρη τα Χρηματιστήρια άνοιξαν μετά τις Γιορτές κατακυλώντας. Ήταν ο μεγαλύτερος γενικευμένος πανικός από το Τόκιο μέχρι τη Νέα Υόρκη περνώντας από Σαγκάη και Ευρώπη, από τον Αύγουστο του 2015 όταν το κραχ στο Χρηματιστήριο της Σαγκάης είχε στείλει την προειδοποιητική βολή. Τις επόμενες μέρες, το εθνικό νόμισμα της Κίνας συνέχισε την καθοδική του πορεία παρά τις προσπάθειες της Κεντρικής Τράπεζας του Πεκίνου να το συγκρατήσει. Την Πέμπτη 7 Γενάρη ο πανικός στα διεθνή χρηματιστήρια επανηλθήθη και οι Financial Times του Σαββατοκύριακου 9-10/1 διαπίστωσαν ότι μέσα στη βδομάδα χάθηκαν 2,3 τρισεκατομμύρια δολάρια - «η χειρότερη έναρξη χρονιάς εδώ και δεκαετίες».

Είχαν προηγηθεί δυσάρεστα νέα μέσα στις τελευταίες μέρες του 2015, με τη Σαουδική Αραβία να ανακοινώνει έλλειμμα στον προϋπολογισμό της, ύψους 97,9 δις δολάρια και το ρούβλι να κλείνει τη χρονιά με πτώση 26%. Στην Κίνα, ο πλουσιότερος δισεκατομμυριούχος Λι Χετζούν που είχε δει την χρηματιστηριακή αξία της

εταιρίας του να φτάνει στα 40 δις δολάρια την περασμένη άνοιξη, διαπίστωσε ότι η τρέχουσα αξία είχε πέσει στο 1,16 δις.

Ακολούθησαν περισσότερες δυσάρεστες ειδήσεις. Στις 13 Γενάρη η BP ανακοίνωσε 4.000 απολύσεις και η Petrobras της Βραζιλίας μείωσε κατά 32 δις δολάρια (-25%) το επενδυτικό της πρόγραμμα.

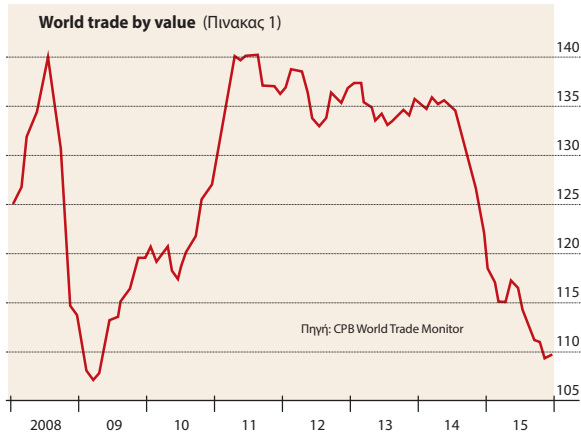
Την Πέμπτη 21 Γενάρη μια νέα πτώση στα Χρηματιστήρια επισημοποίησε ότι η διαφορά από το προηγούμενο υψηλό έφτασε στο -20%, δηλαδή και με τους τεχνικούς όρους των χρηματαγορών τερατίστηκε η φάση ανόδου και μπήκαμε σε καθοδική φάση. Στη Σαγκάη, μια νέα βουτιά -6,4% στις 27 Γενάρη, οδήγησε τις κινεζικές αρχές να καταγγείλουν τον Τζορτζ Σόρος ότι

έχει βάλει στο στόχαστρο της κερδοσκοπίας το νόμισμα της Κίνας, όπως είχε κάνει το 1992 με τη βρετανική στερλίνα. Τότε, η θατσερική κυβέρνηση της Βρετανίας είχε αναγκαστεί να αποδεσμεύσει το νόμισμά της από το ECU (τον πρόδρομο του Ευρώ) και ο Σόρος που είχε στοιχηματίσει στην υποτίμηση κέρδισε ένα δισεκατομμύριο.

Πιο πριν, είχαν ανακοινωθεί στοιχεία για την κατακύβλα ενός άλλου δείκτη, του Baltic Dry Index που παρακολουθεί τις τιμές των ναύλων για τις θαλάσσιες μεταφορές. Στα μέσα Γενάρη έπεσε κάτω από τις 400 μονάδες για πρώτη φορά από το 1985. Το καλοκαίρι του 2015 βρισκόταν στις 1.000 μονάδες και το 2010 στις 4.000.

Στις 28 Γενάρη, το Αζερμπαϊτζάν, μια χώρα πλούσια σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο έπεσε στα νύχια του ΔΝΤ ζητώντας δάνειο 4 δις δολάρια και δυο μέρες αργότερα ακολούθησε η Νιγηρία που ζήτησε 2,5 δις. Ενδιά-

Το Παγκόσμιο Εμπόριο γυρίζει στα επίπεδα του 2008

μεσα, στις 29 Γενάρη, ανακοινώθηκε η παραίτηση του υπουργού Οικονομικών της Ιαπωνίας Ακίρα Αμάρι. Τυπικά, η παραίτηση οφείλταν σε κατηγορίες για παράνομη χρηματοδότηση της εκλογικής του εκστρατείας, αλλά επειδή ο Αμάρι ήταν ο αρχιτέκτονας της οικονομικής πολιτικής των abenomics, ο διεθνής τύπος διαπίστωνε πλήγμα για τις προσπάθειες της ιαπωνικής κυβέρνησης να οδηγήσει τη χώρα σε ανάκαμψη.

Ακολούθησαν χειρότερα. Στις 5 Φλεβάρη ανακοινώσε ζημιές η τράπεζα Credit Suisse και οι τραπεζικές μετοχές στις ΗΠΑ έκαναν βουτιά -11%. Τη Δευτέρα 8 Φλεβάρη χτυπήθηκε η μετοχή της μεγαλύτερης γερμανικής τράπεζας, της Deutsche Bank με πτώση -9,5% μέσα σε μια μέρα προκαλώντας πανικό σε όλο τον τραπεζικό τομέα σε Ευρώπη και ΗΠΑ. Η Διοίκηση της DB αναγκάστηκε να προχωρήσει σε επαναγορά δικών της ομολόγων ύψους 5,4 δις δολάρια για να ηρεμήσει τις αγορές τις επόμενες μέρες.

Στις 19 Φλεβάρη ο ΟΟΣΑ έδωσε στη δημοσιότητα προβλέψεις για την παγκόσμια οικονομία αναθεωρημένες προς το χειρότερο και με το σχόλιο ότι «οι αναπτυξιακές προοπτικές έχουν πρακτικά ισοπεδωθεί». Ακολούθησε στις 25 Φλεβάρη το ΔΝΤ, το οποίο έστειλε μήνυμα στους υπουργούς οικονομικών των G20 που είχαν Σύνοδο στη Σαγκάη, να συντονίσουν μέτρα ανάκαμψης γιατί η κατάσταση εμπνέει ανησυχίες. Στις 26 Φλεβάρη ανακοινώθηκαν στοιχεία για την πορεία του διεθνούς εμπορίου που δείχνουν μείωση κατά 13,8% σε δολάρια, για πρώτη φορά μετά το 2009. Ο πρωτοσέλιδος τίτλος των Financial Times εκείνη τη μέρα ήταν «Το παγκόσμιο εμπόριο επι-

στρέφει σε επίπεδα κρίσης, καθώς η ζήτηση των Αναδυόμενων Αγορών καταρρέει».

Όλα τα σημάδια, λοιπόν, χτυπούν κόκκινο και τα ερωτήματα είναι αμείλικτα. Τι φταίει και η κρίση αντί να ξεπερνιέται, σχεδόν οχτώ χρόνια μετά τη βουτιά του 2008, επιδεινώνεται ξανά; Τι σημαίνει αυτό για την ελληνική οικονομία και την τρίτη απόπειρα μνημονιακής «διάσωσης»; Και τέλος, ποια μπορεί να είναι η εναλλακτική διεξόδος από αυτό το φαύλο

κύκλο;

Ας κάνουμε μια προσπάθεια να δούμε τις απαντήσεις.

Μια σειρά από λάθη;

Ας αρχίσουμε από τις κυρίαρχες απόψεις που αρνούνται ότι υπάρχει κάποιο δομικό πρόβλημα με το σύστημα. Σχεδόν παντού, οι κυβερνήσεις, οι κεντρικές τράπεζες και οι φιλικούς τους οικονομικοί σχολιαστές επιμένουν ότι το υπόβαθρο της πραγματικής οικονομίας παραμένει υγιές, ότι οι όποιοι κραδασμοί οφείλονται σε επιμέρους λανθασμένους χειρισμούς και ότι είναι σε θέση «να κάνουν ό,τι χρειαστεί» για να μην προκύψει ύφεση και να ενισχυθεί η ανάκαμψη.

Ωστόσο, το κοινό αυτό μοτίβο παίρνει διαφορετικές συγκεκριμενοποιήσεις από πρωτεύουσα σε πρωτεύουσα. Είδαμε ήδη ότι στο Πεκίνο βλέπουν ως πηγή της κακοδαιμονίας τα κερδοσκοπικά παιχνίδια του Σόρος. Στις ΗΠΑ, αντίθετα, επικρατεί η άποψη ότι οι κινεζικές αρχές έχουν χειριστεί αδέξια τα προβλήματά τους με παλινωδίες ως προς την επιβολή περιορισμών στις χρηματιστηριακές συναλλαγές, άλλοτε σταματώντας τελείως τις συναλλαγές και εντείνοντας τον πανικό και άλλοτε απαγορεύοντας επιμέρους πρακτικές όπως το «σορτάρισμα». Στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες το μεγαλύτερο λάθος αποδίδεται στην κεντρική τρά-

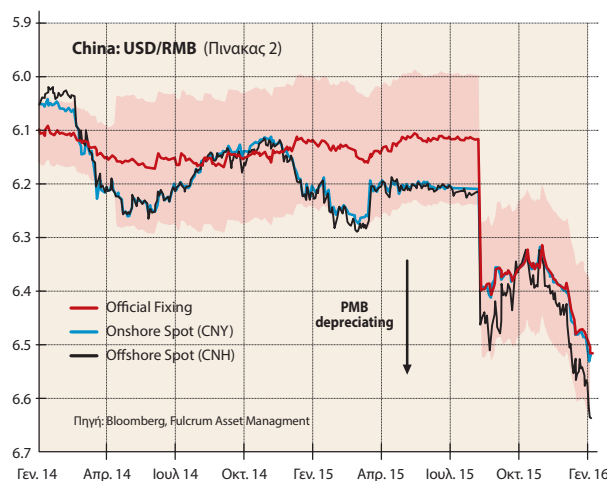
πεζα των ΗΠΑ και στην απόφασή της να αρχίσει να ανεβάζει τα επιτόκια, προκαλώντας έτσι προβλήματα στις αναδυόμενες αγορές και αστάθεια στις αναπτυγμένες.

Κάθε μια από αυτές τις παρατηρήσεις έχει δόση αλήθειας, αλλά δεν εντοπίζει τα βαθύτερα αίτια των προβλημάτων.

Ασφαλώς και η Κίνα βρίσκεται αντιμετώπι με φυγή κερδοσκοπικών κεφαλαίων. Αλλά το πρόβλημα δεν περιορίζεται σε παιχνίδια του Σόρος ή έστω «ξένων κερδοσκόπων». Οι ίδιοι οι νεόπλουτοι-αναδυόμενοι καπιταλιστές της Κίνας συμμετείχαν και συμμετέχουν σε εκτεταμένη κερδοσκοπία που στη σημερινή φάση οδηγεί στην αναζήτηση καταφυγών στο εξωτερικό. Στις αρχές Φλεβάρη αποκάλυφθηκε σκάνδαλο-«αεροπλανάκι» (ή «πυραμίδα» όπως έλεγαν παλιότερα) 7,6 δις δολάρια από μια εταιρία με το όνομα Ezubao που συγκέντρωνε κεφάλαια και τα τοποθετούσε σε κατασκευαστικά πρότζεκτ που ήταν «κατά 95% ψεύτικα». Είτε πρόκειται για απατεώνες που συνειδητά έπαιζαν με ψεύτικες «επενδύσεις» είτε πρόκειται για καπιταλιστές που επένδυσαν σε φούσκες (κατασκευαστικές, χρηματιστηριακές ή άλλες) οι οποίες τώρα σκάνε, η αντίδρασή τους είναι παρόμοια: να μεταφέρουν κεφάλαια σε σκληρό νόμισμα, κυρίως στο δολάριο. Η φυγή κεφαλαίων από την Κίνα έφτασε σε ρυθμούς που αγγίζουν τα 100 δις δολάρια το μήνα!

Οι ισχυρισμοί ότι μια τέτοια εξέλιξη είναι «διαχειρίσιμη», αρκεί οι κινεζικές αρχές να επιδείξουν ψυχραιμία και να μην πανικοβάλουν τους κερδοσκόπους με αιφνιδιαστικές απαγορεύσεις στα χρηματιστήρια και απότομες μεταβολές στην ισοτιμία του νομίσματος, είναι

Το νόμισμα της Κίνας πέφτει σε σύγκριση με το δολάριο

Συνάντηση του Τσίπρα με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών

αστείοι. Η αντιστροφή των ροών κεφαλαίων από και προς τις «αναδυόμενες αγορές» συμβαίνει σε παγκόσμια κλίμακα και δεν εξαρτάται από επιμέρους «ιδιαιτερότητες». Όλα τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι στο διάστημα 2009-2014 υπήρχε εισροή κεφαλαίων που έτρεχαν να τοποθετηθούν σε αυτές τις αγορές, ενώ από το καλοκαίρι του 2014 υπάρχει μαζική έξοδος που συγχλόνίζει ολόκληρες χώρες όπως η Βραζιλία και η Νότια Αφρική.

Για την ακρίβεια, όσο πιο πολύ είχαν ανοιχτεί στη νεοφιλελεύθερη ορθοδοξία αυτές οι χώρες απελευθερώνοντας τις αγορές για να διευκολύνουν την προσέλκυση επενδύσεων, τόσο πιο εύλωτες αποδεικνύονται στη σημερινή φυγή των κερδοσκοπών. Καμιά «ψύχραιμη» επιμονή στους κανόνες των αγορών δεν τις σώζει και αυτό είναι ασφαλώς σημαντικό κρατούμενο και για την ελληνική περίπτωση, όπως θα δούμε πιο κάτω.

Αυτή η αντιστροφή των ροών κεφαλαίου είναι σίγουρα χαρακτηριστικό στοιχείο της νέας αστάθειας και σε αυτή τη διαπίστωση στηρίζονται οι απόψεις που εντοπίζουν το πρόβλημα στην απόφαση της αμερικάνικης κεντρικής τράπεζας να αρχίσει να ανεβάζει τα επιτόκια. Η ισχυροποίηση του δολαρίου γίνεται κράχτης για κεφάλαια που αναζητούν «ασφαλές καταφύγιο» και επιδεινώνει τα προβλήματα σε ένα ολόκληρο κομμάτι της παγκόσμιας οικονομίας που ήταν ανοδικό την προηγούμενη περίοδο.

Ωστόσο, ούτε αυτό το «λάθος» είναι αρκετό σαν εξήγηση. Ο προσανατολισμός της Fed, της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ, σε άνοδο των επιτοκίων και

περιορισμό του φθηνού χρήματος είχε σαν στόχο να προλάβει τα κερδοσκοπικά φαινόμενα πριν αρχίσουν ξανά να σπάνε φούσκες που προκαλούν χρεοκοπίες όπως έγινε το 2007-8. Αλλά οι φούσκες ωρίμασαν πιο γρήγορα. Χαρακτηριστικό και πιο σημαντικό παράδειγμα οι τιμές του πετρελαίου και άλλων πρώτων υλών.

Η πτώση της τιμής του πετρελαίου πήρε δραματικές διαστάσεις και έχει πολλαπλές επιπτώσεις. Από τα ύψη των προηγούμενων χρόνων, είχε πέσει τα Χριστούγεννα του 2015 στα 36 δολάρια το βαρέλι και ο ΟΠΕΚ έκανε την εκτίμηση ότι δεν θα ανέβει ξανά πάνω από τα 100 δολάρια πριν από το ...2040. Μέσα στους πανικούς του πρώτου δμήνου της φετινής χρονιάς έπεσε κάτω από τα 30.

Αυτό επηρεάζει αρνητικά και τις χρηματαγορές και την πραγματική οικονομία. Πλούσιες πετρελαιοπαραγωγές χώρες όπως η Σαουδική Αραβία και η Νορβηγία απέσυραν μέσα στο 2015 κεφάλαια ύψους 46,5 δις δολάρια από τις χρηματοπιστωτικές εταιρίες διαχείρισης κεφαλαίων. Μέσα στον Γενάρη του 2016, οι εταιρίες αμοιβαίων κεφαλαίων είδαν να αποσύρονται 60 δις δολάρια. «Δεν αντιμετωπίσαμε προβλήματα ρευστότητας» δηλώνουν. Ωστόσο, όπως έξυπνα παρατηρεί ένας αρθρογράφος των Financial Times, ο John Authers, όταν υπάρχουν πιέσεις ρευστότητας αυτοί οι κύκλοι καταφεύγουν στο «παγκόσμιο ATM», στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης για να αντλήσουν ρευστότητα πουλώντας μετοχές και προεξοφλώντας έτσι τον ερχομό οικονομικής ύφεσης μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ. (Financial

Times 12 Φλεβάρη 2016).

Η ύφεση είναι ήδη γεγονός σε πετρελαιοπαραγωγές χώρες με μεγαλύτερα προβλήματα. Αναφέραμε ήδη τη Νιγηρία και το Αζερμπαϊτζάν που κατέφυγαν στο ΔΝΤ. Η Ρωσία ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που περιλαμβάνει τα «ασημικά» της, εταιρίες όπως η Αεροφλότ, η Ροσνέφτ, οι σιδηρόδρομοι, η κρατική τράπεζα VTB, τα ναυπηγεία Sovcomflot και το ορυχείο διαμαντιών Alcosa. Αλλά οι επιπτώσεις φτάνουν μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ, όπου πολλές εταιρίες εξόρυξης με τη νέα τεχνολογία fracking που ήταν βιώσιμες όταν η τιμή βρισκόταν στα 100 δολάρια τώρα ζορίζονται και τα δάνειά τους κοκκινίζουν. Όπως έγινε και με προηγούμενες φούσκες που έσκασαν, οι συνέπειες ακουμπούν ξανά το τραπεζικό σύστημα. Δεν ήταν τυχαίος ο πανικός σε κολοσσούς όπως η JP Morgan, η Goldman Sachs και η Deutsche Bank.

Δεν είναι μόνο τα δάνεια των πετρελαιοπαραγωγών που κοκκινίζουν. Το ίδιο ισχύει για τις εφοπλιστικές εταιρίες που είχαν ανοιχτεί σε κατασκευές νέων πλοίων για τους στόλους τους και τώρα βλέπουν τους ναύλους να κατακυλούν καθώς το διεθνές εμπόριο πέφτει. Στις 22 Γενάρη η συντηρητική εφημερίδα Daily Telegraph του Λονδίνου είχε ένα ρεπορτάζ που μιλούσε για «πλοία-ζόμπι», πλοία που με δυσκολία πληρώνουν τους τόκους για το δάνειο με το οποίο κατασκευάστηκαν, αλλά δεν έχουν καμιά προοπτική να ξεπληρώσουν το ίδιο το δάνειο. (<http://www.telegraph.co.uk/finance/12108453/Zombie-ships-send-maritime-freight-into-worst-crisis-in-living-memory.html>).

Παράλληλα, η Κίνα που έχει γίνει η χώρα με τα μεγαλύτερα ναυπηγεία ξεπερνώντας την Κορέα και την Ιαπωνία, αντιμετωπίζει κλεισίματα όχι μόνο σε αυτόν τον κλάδο αλλά και στη χαλυβουργία όπου μιλάνε για ενάμισι εκατομμύριο απολύσεις! Οι Financial Times στο δικό τους σχετικό ρεπορτάζ μιλούσαν επίσης για επιχειρήσεις-ζόμπι. (<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/253d7eb0-ca6c-11e5-84df-70594b99fc47.html#axzz41vCml4b0>). Αν ζούσε ο Κρις Χάρμαν, θα ήταν περήφανος γιατί η ζωή δικαίωμα ακόμη και τον τίτλο του τελευταίου βιβλίου του: «Καπιταλισμός ζόμπι».

Το κριτήριο του κέρδους

Φεύγοντας από τις επιφανειακές ερμηνείες των «λαθεμένων χειρισμών», πρέπει να αναζητήσουμε τις αιτίες της νέας επιδείνωσης της κρίσης στο φρενάρισμα των επενδύσεων μέσα από τα προβλήματα κερδοφορίας στις ίδιες τις ατμομηχανές του καπιταλισμού. (εδώ πίνακας3 global corporate profits).

Δείτε το διάγραμμα που παρουσιάζει ο μαρξιστής οικονομολόγος Michael Roberts για την πορεία των κερδών των μεγάλων εταιριών (σταθμισμένος μέσος όρος ΗΠΑ, Γερμανίας, Βρετανίας, Κίνας και Ιαπωνίας). Βρίσκονται σε καθοδική πορεία και αυτό προοιωνίζεται μείωση των επενδύσεων και νέα οικονομική ύφεση στην καρδιά του καπιταλισμού. Όπως τονίζει ο ίδιος, ακόμη και οι οικονομολόγοι της JP Morgan καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι αυτό σημαίνει πιθανότητες 92% για ύφεση στις ΗΠΑ μέσα στα επόμενα τρία χρόνια και πιθανότητες 67% μέσα στα επόμενα δυο. (<https://thenextrecession.wordpress.com/2016/02/16/is-the-us-economy-headed-into-recession/>).

Αυτό είναι το πραγματικό υπόβαθρο για τους πανικούς που ήδη είδαμε να εκδηλώνονται και για την αποτυχία όλων των προσπαθειών για ανάκαμψη μετά την κρίση του 2008.

Οι καπιταλιστές δεν επενδύουν με κριτήριο τις ανθρώπινες ανάγκες ούτε στη βάση του απόλυτου όγκου των κερδών τους μια προηγούμενη περίοδο. Μπορεί να κάθονται πάνω σε βουνά από κέρδη και να μην προχωρούν σε νέες επενδύσεις αν υπολογίζουν ότι η απόδοσή τους δεν θα είναι ικανοποιητική. Το ποσοστό κέρδους είναι το υπέρτατο κριτήριο τους. Και όπως μας δίδαξε ο Μαρξ, το δομικό πρόβλημα του καπιταλισμού είναι ότι έχει την τάση να

υπονομεύει αυτό το ζωτικό κριτήριο του συστήματος μειώνοντας το μέσο ποσοστό κέρδους.

Κάθε νέος κύκλος καπιταλιστικής ανάπτυξης και επενδύσεων οδηγεί σε αύξηση του επενδυμένου κεφαλαίου, αύξηση του παρονομαστή στο κλάσμα που μετράει το ποσοστό κέρδους. Μέχρι που φτάνει η στιγμή όπου η προσδοκώμενη κερδοφορία είναι τόσο χαμηλή ώστε οι επενδύσεις σταματούν και η ανάπτυξη δίνει τη θέση της στην ύφεση.

Η έξοδος από τέτοιες κρίσεις μέσα στον καπιταλισμό γινόταν πάντα με καταστροφή κεφαλαίου, με το κλείσιμο των λιγότερο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων ώστε αυτές που επιβιώνουν να ανακτήσουν περιθώρια ανάκαμψης της κερδοφορίας. Ωστόσο, όσο το σύστημα γερνάει, η συγκέντρωση και συγκεντρωποίηση του κεφαλαίου που επέρχεται μέσα από την επανάληψη τέτοιων κύκλων κρίσης-χρεοκοπίας και απορρόφησης ανταγωνιστών, δημιουργεί μονάδες πολύ μεγάλες για να αφεθούν από τα κράτη τους να χρεοκοπήσουν. Έτσι φτάσαμε σε γιγαντιαίων διαστάσεων υφέσεις όπως της δεκαετίας του 1930.

Όλοι συμφωνούσαν το 2008 ότι η σημερινή κρίση είναι η μεγαλύτερη από τότε. Ωστόσο οι πολιτικές διάσωσης που εφάρμοσαν συντονισμένα όλες οι κυβερνήσεις αγνόησαν αυτή τη βασική αλήθεια. Τρομοκρατημένες από τις επιπτώσεις της χρεοκοπίας της Λίμαν Μπράδερς, επικεντρώθηκαν στη διάσωση χρεοκοπημένων τραπεζών και μεγάλων επιχειρήσεων εφαρμόζοντας το δόγμα «too big to fail»- οι κολοσσοί δεν έπρεπε να αφεθούν να κλείσουν.

Τα πακέτα διάσωσης με φτηνή χρέη για το τραπεζικό σύστημα συγκράτησαν το βάθεμα της κρίσης αλλά εξασφάλισαν τη μακρόσυρτη διάρκειά της. Η κερδοφορία ποτέ δεν γύρισε στα προηγούμενα επίπεδα και συνακόλουθα οι επενδύσεις ποτέ δεν έδωσαν μια ορμητική ανάκαμψη. Αντίθετα, μια νέα κάμψη της σήμερα απειλεί να φέρει νέα βουτιά με μεγαλύτερες συνέπει-

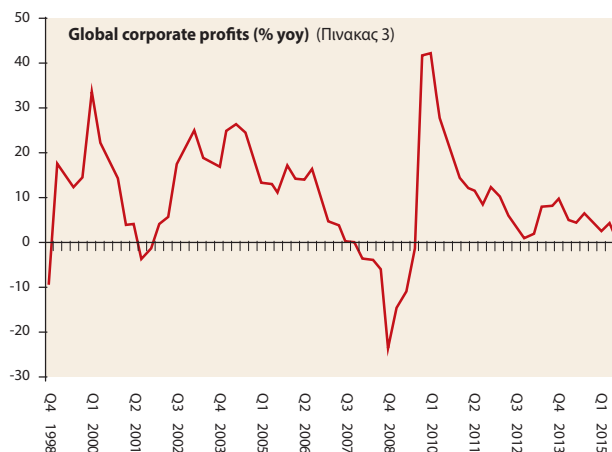
ες.

Οι κυβερνήσεις και οι καπιταλιστές προσπάθησαν να ξεφύγουν από αυτή την αντίφαση επιχειρώντας να ανεβάσουν την κερδοφορία μέσα από την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης. Όλα τα προγράμματα λιτότητας, περικοπών στις κοινωνικές δαπάνες και στους μισθούς μαζί με ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, τα οποία εφαρμόστηκαν όχι μόνο σε χώρες που έπεσαν στα νύχια μνημονίων αλλά σχεδόν παντού, σε αυτό αποσκοπούσαν και αποσκοπούν. Μείωση του εργατικού κόστους και του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης ώστε να ανέβει ο ρυθμός άντλησης υπεραξίας και να βελτιωθεί το κλάσμα «υπεραξία διαιρεμένη με το άθροισμα σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου».

Όμως ποτέ ο καπιταλισμός δεν βγήκε από κρίση με αυτόν τον τρόπο ούτε και σήμερα μπορεί. Δεν τους είναι αρκετό να γυρίσουν πίσω την εργατική τάξη στην εποχή της παιδικής εργασίας και του δωδεκάωρου, ακόμη και αν μπορούσαν να επιβάλουν μια τέτοια καταστροφική κόντρα στους εργατικούς αγώνες που αντιστέκονται. Θα έπρεπε παράλληλα να υποβιβάσουν και τα μέσα παραγωγής που κινεί η εργατική τάξη πίσω στα επίπεδα που βρίσκονταν στις αρχές του 19ου αιώνα. Μόνο τότε ο παρονομαστής θα μειωνόταν αρκετά και το κλάσμα του ποσοστού κέρδους θα ανορθωνόταν ικανοποιητικά.

Αυτό δεν είναι εφικτό για καμιά από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις του σύγχρονου καπιταλισμού, γιατί πολύ απλά μια τέτοια τεχνολογική οπισθοδρόμηση θα την έκανε ευάλωτη στους ανταγωνιστές της όχι μόνο οικονομικά αλλά και στρατιωτικά. Καμιά πολυεθνική δεν πιστεύει ότι θα γίνει πιο ανταγω-

Η πορεία των κερδών των επιχειρήσεων είναι πτωχική παγκόσμια

νιστική φτιάχνοντας ένα εργοστάσιο με παλιά μηχανήματα σε κάποια τριτοκοσμική χώρα, αντίθετα φυτεύει τα πιο σύγχρονα συστήματα στις πιο απόμακρες γωνίες του πλανήτη. Μεγαλώνει μόνη της τον παρονομαστή την ίδια ώρα που κυνηγάει τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση. Και οι άρχουσες τάξεις επίσης δεν κινούνται με τη συλλογιστική του πισωγυρισματος της τεχνολογίας στα επίπεδα ενός φτηνού εργατικού δυναμικού άλλων εποχών. Οι πιέσεις του γεωπολιτικού ανταγωνισμού συμπληρώνουν τις πιέσεις του οικονομικού ανταγωνισμού. Τα κράτη πιέζονται να κρατούν ανοιχτή την επιλογή να κάνουν πόλεμο κατά των ανταγωνιστών τους και γι' αυτό δεν θέλουν να δουν τα εργοστάσιά τους να γυρτίσουν τεχνολογικά πίσω διακόσια χρόνια. Όλες οι τυφλές πιέσεις αυτού του συστήματος κάνουν το επενδυμένο κεφάλαιο να μεγαλώνει και η εντατικοποίηση των εργατών δεν αρκεί για να ανεβάσει το ποσοστό κέρδους.

Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα χρόνια μετά το 2009 έχουν φτάσει σε αδιέξοδο.

Αυτό είναι κρατούμενο όχι μόνο σαν εξήγηση για το πώς φτάσαμε ως εδώ αλλά και για τις δυσκολίες μπροστά σε μια νέα επιδείνωση. Οι κεντρικοί τραπεζίτες και οι κυβερνήσεις δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ίδια μέτρα όπως το 2009. Βρίσκονται σε αμηχανία μπροστά στο δεύτερο γύρο της κρίσης.

Αυτό φαίνεται πολύ χαρακτηριστικά από τις αντιφάσεις των προσπαθειών των κεντρικών τραπεζών να προεκτείνουν την πολιτική της μείωσης των επιτοκίων μπαίνοντας σε αρνητικά επιτόκια. Η Ελβετία ξεκίνησε αυτό το πείραμα, ακολούθησαν σκανδιναβικές χώρες και τώρα έχει μπει και η ΕΚΤ και η Ιαπωνία. Η συλλογιστική τους είναι ότι αρνητικό επιτόκιο σημαίνει πως οι τράπεζες πληρώνουν την κεντρική τράπεζα για να κρατούν χρήματα σαν κατάθεση εκεί. Αυτό είναι ασύμφορο, άρα οι τράπεζες θα αναγκαστούν να δώσουν δάνεια στην πραγματική οικονομία αντί να κρατάνε τα λεφτά τους παρκαρισμένα με αρνητικό επιτόκιο.

Κάποιοι αναλυτές προεκτείνουν τη συλλογιστική ένα βήμα πιο πέρα λέγοντας ότι και οι εμπορικές τράπεζες θα μπορούσαν να καθιερώσουν αρνητικά επιτόκια για να σπρώξουν τον κόσμο να ξοδέψει τις καταθέσεις του αντί να υποστεί αρνητικό επιτόκιο-χαράτσι πάνω στα λεφτά του. Έτσι θα αυξηθεί η κατανομή και η ζήτηση στην αγορά βιο-

θώντας την οικονομία να ανακάμψει.

Στην πράξη όμως αυτά λειτουργούν σαν αντικίνητρα. Έρευνες μεταξύ καταθετών δείχνουν ότι η πιο δημοφιλής απάντηση στην ερώτηση «τι θα κάνετε αν η τράπεζα επιβάλει αρνητικό επιτόκιο» είναι η απόσυρση καταθέσεων. Στο Τόκιο, η μόνη ζήτηση που αυξήθηκε όταν ανακοινώθηκαν αρνητικά επιτόκια ήταν για...χρηματοκιβώτια.

Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο φαίνεται ότι οι Κεντρικές Τράπεζες έχουν χάσει τα εργαλεία που παλιότερα ονόμαζαν «μπαζούκας», είναι οι ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση χρεοκοπημένων τραπεζών. Ισχύει ήδη η ευρωπαϊκή οδηγία που προβλέπει ότι σε τέτοιες περιπτώσεις δεν γίνεται διάσωση με ανακεφάλαιωση όπως το 2009-15, αλλά με κούρεμα καταθέσεων. Αυτή δεν είναι πλέον μια οδηγία για μελλοντικές περιπτώσεις, ούτε μια «προειδοποίηση-πίεση» στους τραπεζίτες να είναι προσεκτικοί. Είναι μια σκληρή δοκιμασία που πλησιάζει καθώς οι τριγμοί στο τραπεζικό σύστημα έγιναν κάτι παραπάνω από ορατοί μέσα στους πανικούς το πρώτο δίμηνο του 2016.

Ένα μνημόνιο στον αέρα

Στα τέλη της περασμένης χρονιάς, οι κυβερνήσεις στην Ιταλία και την Πορτογαλία αναγκάστηκαν να επέμβουν στο τραπεζικό τους σύστημα γιατί ορισμένες τράπεζες είχαν φτάσει σε αδιέξοδο. Η ευρωπαϊκή οδηγία δεν είχε αρχίσει να ισχύει ακόμη, αλλά οι δράσεις τους ήταν κάπου ανάμεσα στις παλιές και τις νέες ρυθμίσεις προκαλώντας κατακραυγή. Στην Ιταλία υπήρξε και μια αυτοκτονία συνταξιούχου που έχασε τις οικονομίες μιας ολόκληρης ζωής. Ο πρωθυπουργός Ρέντι αναγκάστηκε να υπερασπιστεί το ιταλικό τραπεζικό σύστημα και σε μια συνέντευξη στους Financial Times δήλωσε ότι «δεν θα το αντάλλαζε με το γερμανικό». Αποδείχθηκε προφητικός, αφού στον πανικό του Γενάρη-Φλεβάρη, αυτή που βρέθηκε στο στόχαστρο ήταν η Deutsche Bank.

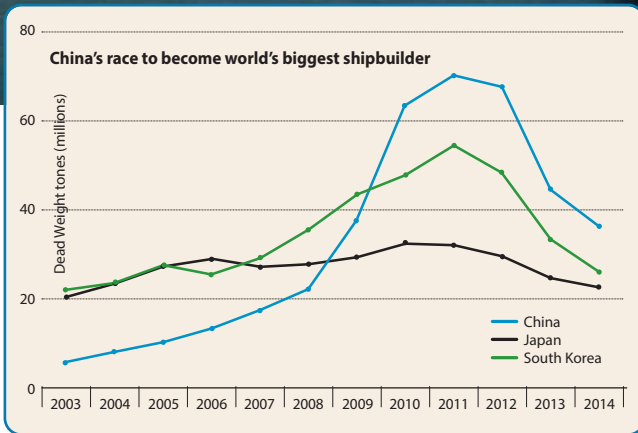
Αν η συγκυρία εμπνέει ανησυχίες για τέτοια τραπεζικά μεγαθήρια, τι πρέπει να σκεφτούμε για την ελληνική περίπτωση; Οι τραπεζικές μετοχές στην Αθήνα έσπασαν αρνητικά ρεκόρ τριακονταετίας μέσα στον πανικό, παρόλο που θεωρητικά «είχαν ανακεφαλαιοποιηθεί με επιτυχία» πριν από λίγους μήνες. Γιατί συμβαίνει αυτό;

Ένας πρώτος λόγος έχει να κάνει με το γεγονός ότι η ανακεφαλαιοποίηση

έγινε με τους όρους των αρπακτικών που είχαν ήδη μπει σαν μέτοχοι από τον καιρό του Σαμαρά. Γράφουμε στο τεύχος του «Σοσιαλισμός από τα κάτω» Νο 113 που είχε κυκλοφορήσει στις αρχές Νοέμβρη, ότι η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ πιεζόταν να συμβιβαστεί με αυτά τα funds, κάτι που τελικά έγινε.

Όπως εξηγούσε ο Σωτήρης Κοντογιάννης στην Εργατική Αλληλεγγύη στις 15 Δεκέμβρη 2015 «οι «ιδιώτες»-τα «ταμεία όρνεα» δηλαδή που έτρεξαν να πάρουν μέρος στην τελευταία ανακεφαλαιοποίηση-πλήρωσαν για κάθε μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς που πήραν 3 χιλιοστά του Ευρώ. Της Eurobank ένα ολόκληρο λεπτό. Της Εθνικής δυο. Της Alpha Bank, της ακριβότερης από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες, τέσσερα. Με τα 6,5 δις που έδωσαν συνολικά απέκτησαν ουσιαστικά τον έλεγχο ολόκληρου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. (...) Οι «ιδιώτες» που έσπενσαν να πάρουν μέρος στην ανακεφαλαιοποίηση δεν ελπίζουν στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Ούτε έχουν κανένα σκοπό να βοηθήσουν αυτή την ανάκαμψη. Η συμμετοχή τους έχει καθαρά κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Παίζουν με την τιμή των μετοχών. Οι τιμές στο Χρηματιστήριο βρέθηκαν από 5 ως 10 φορές πάνω σε σχέση με τις πενταροδεκάρες που έδωσαν για να τις αγοράσουν. Κάποιοι από τους «επενδυτές» έχουν ήδη αρχίσει τις πωλήσεις -για αυτό πέφτει συνεχώς το χρηματιστήριο». Και βέβαια όταν άρχισε ο πανικός στις διεθνείς χρηματαγορές και οι μετοχές των τραπεζών έσπασαν το αρνητικό ρεκόρ, τα αρπακτικά μπορούσαν ακόμη να βγάξουν κέρδος αφού είχαν πάρει μετοχές με έκπτωση 50-90%. Οι ανακεφαλαιοποιήσεις που έκαναν οι μνημονιακές κυβερνήσεις και τώρα και η «νεομνημονιακή» κυβέρνηση Τσίπρα αποτελούν μια κλασική περίπτωση νεοφιλελεύθερης ηλιθιότητας, όπου οι ρυθμίσεις για την «προσέλκυση επενδυτών» γυρίζουν μπουμέραγκ όταν επικρατεί πανικός.

Σύμφωνα με την εφημερίδα Το Κεφάλαιο του Σαββάτου 5 Μάρτη «Το ΔΝΤ επισημαίνει ότι οι τράπεζες αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν την ανάκαμψη της οικονομίας. Το Ταμείο «υπενθυμίζει» ότι εξαρχής υποστήριζε τη χρήση ολόκληρου του ποσού του δανείου που είχε δεσμευθεί για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, ήτοι των 20-25 δις. ευρώ, αντί του ελάχιστου ποσού που χρησιμοποιήθηκε, προκειμένου οι τράπεζες να

Πλοία δεμένα στον Κόλπο της Ελευσίνιας. Στην ένθετη φωτο, οι παραγγελίες στα ναυπηγεία Κίνας, Κορέας, Ιάπωνας έχουν πάρει τον κατήφορο.

στηρίζουν με δάνεια την οικονομική δραστηριότητα. Η «ανεπάρκεια» αυτή οδηγεί, σύμφωνα με το ΝΤ, σε αυξημένες απαιτήσεις για περικοπές δαπανών στο ασφαλιστικό”. Πραγματικά αυτογκόλ δηλαδή.

Αλλά το πρόβλημα δεν περιορίζεται εκεί. Η μείωση στο διεθνές εμπόριο και η συνακόλουθη πίεση πάνω στις εφοπλιστικές εταιρίες χτυπάει το «καμάρι» του ελληνικού καπιταλισμού. Στις 21 Φλεβάρη, η κυριακάτικη Καθημερινή είχε στις ροζ σελίδες της ρεπορτάζ για το δέσιμο πλοίων στον κόλπο της Ελευσίνιας που θυμίζει εικόνες από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και τις αρχές του 1980. «Πλοία-ζόμπι» δεν υπάρχουν μόνο στο Σίτι του Λονδίνου αλλά και στον Πειραιά. Και βέβαια οι δεσμοί των εφοπλιστών με τις τράπεζες, ιδιαίτερα την Πειραιώς και την Εθνική, είναι μια ιστορία τόσο παλιά όσο και ο ίδιος ο ελληνικός καπιταλισμός.

Στο ίδιο φύλλο της Καθημερινής που

στην Ελλάδα με τα εξής στοιχεία. Το 2008 υπήρχαν 19 ελληνικές και 22 ξένες τράπεζες που απασχολούσαν 64.500 εργαζόμενους, είχαν καταθέσεις 240 δις ευρώ και χορηγούσαν δάνεια 249 δις. Σήμερα έχουν απομείνει 4 ελληνικές και 5 ξένες με 44.000 εργαζόμενους, 122 δις καταθέσεις και δάνεια 204 δις από τα οποία τα 100 δις δεν εξυπηρετούνται.

Η νέα διεθνής επιδείνωση της κρίσης βρίσκει τον ελληνικό καπιταλισμό πιο ευάλωτο από πολλές απόψεις, οικονομικά, πολιτικά, γεωπολιτικά. Στις άλλες σελίδες αυτού του τεύχους μπορείτε να διαβάσετε για τα προβλήματα μιας άρχουσας τάξης που προσπαθεί να διαχειριστεί ταυτόχρονα πολιτικά τις επιπτώσεις του πολέμου στη Μέση Ανατολή, το τρίτο μνημόνιο και την κρίση στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τη βοήθεια μιας κυβέρνησης της ρεφορμιστικής αριστεράς που αντιμετωπίζει ανταρσίες από τον κόσμο που την ψήφισε.

Σε αυτή την εικόνα πρέπει να προ-

αναφέραμε πιο πάνω υπήρχε άρθρο για τη συρρίκνωση του τραπεζικού συστήματος

σθέσουμε τη διάσταση ότι ακόμη και αν περνούσαν όλα τα θηριώδη μέτρα του τρίτου μνημόνιου- η λεηλασία του Ασφαλιστικού, μια νέα φορολογική επιδρομή, το ξεπούλημα όλων των φιλέτων που βρίσκονται στην απξέντα των ιδιωτικοποιήσεων, και πάλι δεν θα έφερναν ένα έστω μνημονιακό οικονομικό success story τύπου Ιρλανδίας μέσα στη σημερινή συγκυρία.

Κάθε μέρα που περνάει, η αναγκαιότητα για ριζικά αντικαπιταλιστικές λύσεις γίνεται μεγαλύτερη. Πρέπει να βάλουμε χέρι στον πλούτο και στα προνόμια των καπιταλιστών για να σώσουμε τις συντάξεις και τα νοσοκομεία, πρέπει να επιβάλουμε εργατικό έλεγχο στις τράπεζες και στο νόμισμα για να ξεφύγουμε από τους εκβιασμούς της ΕΕ, των δανειστών και της φυγής κεφαλαίων, πρέπει να διαγράψουμε το χρέος για να αφιερώσουμε πόρους για δουλειές στους άνεργους και στη νεολαία χωρίς «πεντάμηνα», «ωφελούμενους» και απληρωσιές. Τα περιθώρια για «έντιμους συμβιβασμούς» έχουν ήδη εξαντληθεί. π

Ο Γιώργος Τσιάκαλος
δίνει την εικόνα από το
κίνημα αλληλεγγύης των
“εκατοντάδων χιλιάδων”
που στηρίζουν τους
πρόσφυγες και
τους μετανάστες.

Ο πόλεμος κατά των φτωχών και των προσφύγων

Η α προσπάθησέ να διηγηθώ την ιστορία της τραγωδίας των προσφύγων με τα απλά λόγια που θα χρησιμοποιούν οι απλοί άνθρωποι κάποια μέρα στο μέλλον για να περιγράψουν τις ιδέες και τις συμπεριφορές που κυριάρχησαν στην Ευρώπη στις δικές μας ημέρες. Τότε που στην εξιστόρηση ο χρόνος θα πυκνώνει, δηλαδή αυτό που συμβαίνει σήμερα θα βρίσκεται ακριβώς δίπλα σ' εκείνο που συνέβη 20 και 30 χρόνια πριν και προμήνυε τις εξελίξεις, χωρίς οι άνθρωποι να το αντιλαμβάνονται.

Η «Ηθική της Αγοράς»

Το 1997 ξεκίνησε στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών μια πρωτοβουλία κρατών και οργανώσεων που πήρε το όνομα «Ισθμιαίο 2000». Ήταν οι μέρες που οι άνθρωποι, ιδιαίτερα στις πλούσιες χώρες, ετοιμάζονταν να υποδε-

χτούν τη νέα χιλιετία. Όπως συνήθως συμβαίνει σε τέτοιες «συμβολικές» ημερομηνίες, πολλά ήταν τα σχετικά δημοσιεύματα και γεμάτες προσδοκίες οι συζητήσεις για το τι καινούριο θα φέρει η νέα χιλιετία. Κυριαρχούσε πάντως η αισιοδοξία ότι –δεν μπορεί!– θα έχουμε μάθει από όσα συνέβησαν στο παρελθόν, θα έχουμε στη μνήμη μας ζωντανούς τα εκατομμύρια νεκρούς τόσων πολέμων και τα δισεκατομμύρια ανθρώπων που έζησαν πάνω στη γη χωρίς ούτε μια φορά στη ζωή τους να έχουν χορτάσει. «Τώρα, τα πράγματα μπορούν να γίνουν καλύτερα» βεβαίωναν όλα τα στοιχεία.

Πράγματι, η εποχή μας εδώ και μερικές δεκαετίες χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός πρωτοφανούς παράδοξου, το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα το μεγαλύτερο κοινωνικό και πολιτικό σκάνδαλο που έχει υπάρξει ποτέ. Από τη μια

μεριά, για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας παράγονται τόσα πολλά αγαθά που, εάν κατανέμονταν με σχετικά δίκαιο τρόπο, δε θα πεινούσε κανένας άνθρωπος πάνω στη γη. Το σύνολο των αγαθών είναι τόσο μεγάλο, ώστε η ανθρωπότητα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει ακόμη και την περίπτωση της εμφάνισης των επτά πληγών του Φαραώ σε παγκόσμια κλίμακα. Από την άλλη πλευρά, ο αριθμός των ανθρώπων που πεινούν και πεθαίνουν από ασιτία είναι ο μεγαλύτερος που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα. Υπολογίζεται ότι 800 εκατομμύρια άνθρωποι δεν θα σηκωθούν ποτέ από το «τραπέζι» έχοντας χορτάσει (πάντα το φαγητό τους θα είναι λιγότερο), και 200 εκατομμύρια παιδιά κάτω των 5 ετών υποφέρουν από έλλειψη πρωτεϊνών. Υπολογίζεται ότι κάθε δευτερόλεπτο πεθαίνουν τρεις άνθρωποι από την πείνα, στην πλειοψηφία

“Κόψτε τους φράχτες”, το μήνυμα από τις διαδηλώσεις στον Έβρο στις 23-24 Γενάρη. Ομάδα Μυτιλήνης.

τους βρέφη και μικρά παιδιά.

Μία από τις σημαντικότερες αιτίες που στις χώρες αυτές η πείνα αποτελεί ενδημικό φαινόμενο εντοπίζεται στο γεγονός ότι η γη δεν καλλιεργείται για τις ανάγκες του πληθυσμού, αλλά για την παραγωγή πρώτων υλών και προϊόντων που αγοράζουν και καταναλώνουν οι αναπτυσσόμενες χώρες. Συνεπώς, η πείνα είναι αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η παγκόσμια οικονομία – ένας τρόπος λειτουργίας από τον οποίο κερδίζουν τα μονοπώλια που δραστηριοποιούνται εκεί, ωφελούνται εν μέρει οι κάτοικοι των αναπτυσσόμενων χωρών και καταδικάζονται σε πείνα εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπων στις φτωχές χώρες.

Αυτά έπεινε υπόψη της η πρωτοβουλία «Ιωβηλαίο 2000» και πρότεινε στα πλούσια κράτη να διαγράψουν τα χρέη που είχαν σ' αυτά οι 15 φτωχότερες χώρες της Αφρικής, και, εφόσον αυτό συνέβαινε, τότε δύο εκατομμύρια μικρά παιδιά σ' εκείνες τις χώρες θα μπορούσαν κι αυτά να δουν, μαζί με όλους τους άλλους ανθρώπους, την ανατολή της νέας χιλιετίας. Αν όμως δεν διέγραφαν τα χρέη, τότε δύο εκατομμύρια παιδιά θα πέθαιναν από την πείνα μέχρι το έτος 2000. Παρεμπιπτότως: το σύνολο των χρεών ήταν ισόποσο με το κόστος ενός σύγχρονου βομβαρδιστικού αεροπλάνου που χρησιμοποιούσαν οι ΗΠΑ στον πόλεμο του Ιράκ. Δηλαδή, ποσό μηδαμικό σε σχέση με τις οικονομικές δυνατότητες που είχαν και έχουν οι πλούσιες χώρες.

Τα πλούσια κράτη απάντησαν αρνητικά στην πρόταση, και οι στατιστικές κατέγραψαν για άλλη μια φορά «δύο εκατομμύρια βρέφη και μικρά παιδιά πέθαναν από την πείνα».

Αναρωτιούνται πολλοί άνθρωποι, όταν ακούνε γι' αυτήν την υπόθεση, «με ποια λογική και με ποια δικαιολογία μπορεί να πάρει κανείς μια τόσο απάνθρωπη απόφαση;» και η απάντηση που δινόταν ήταν δυστυχώς απλή: «Διότι αυτό επιτάσσει η «Ηθική της αγοράς», που δεν είναι δυνατόν να παραβιάζεται γιατί αλλιώς θα καταρρεύσει η οικονομία». Έτσι, σύμφωνα με αυτή την «ηθική» «όποιος έχει χρέη πρέπει να τα πληρώνει. Εάν και σε έναν μόνο διαγραφούν τα χρέη, τότε όλοι θα απαιτούν το ίδιο, και κανένας δεν θα πληρώνει». Ανάμεσα στα κράτη που συντάχθηκαν μ' αυτήν την άποψη, αν και το ίδιο δεν είχε δαθεί σε κανέναν και άρα δεν είχε να χάσει τίποτε, ήταν και η 24η –τότε- οι-

κονομική δύναμη του κόσμου: η Ελλάδα. Υπερασπίστηκε κι αυτή την «ηθική της αγοράς».

Γνωρίζουμε τη συνέχεια: 14 χρόνια αργότερα διαπιστώσαμε πια όλες οι Ελληνίδες και όλοι οι Έλληνες ότι όταν επικρατεί αυτή η «ηθική», τα θύματά της δεν περιορίζονται στην Αφρική, στην Ασία και στη Λατινική Αμερική, αλλά οι ανθρωποθυσίες πραγματοποιούνται πια και μέσα στα δικά μας σπίτια. Με θύματα και τα δικά μας παιδιά. Ήταν η στιγμή που αποδείχτηκε ότι οι (λίγοι, είναι αλήθεια!) υποστηρικτές του «Ιωβηλαίου 2000» στη χώρα μας δεν ήταν «αφελείς» ή «ρομαντικοί», όπως χλευάζονταν από τους διαχειριστές της εξουσίας, αλλά, αντίθετα, ήταν υπερρασπιστές της μοναδικής ρεαλιστικής πολιτικής που, όπως αποδείχτηκε, είχε ανάγκη και ο δικός μας τόπος.

Schengen – Ο πόλεμος κατά των φτωχών του κόσμου

Αυτή ήταν η κατάσταση πριν δύο δεκαετίες, και για τους ισχυρούς του κόσμου αυτονόητη θεωρείτο η μοίρα όσων ανθρώπων έτυχε να γεννηθούν στη σκοτεινή πλευρά του πλανήτη μας: συνοδοί τους στην καθημερινή ζωή έπρεπε να είναι η πείνα, η αρρώστια και ο θάνατος. Όμως, αυτό που δεν υπολόγιζαν ήταν εκείνο που γνωρίζουμε από την ανθρώπινη εμπειρία χιλιάδων χρόνων: ποτέ στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν έχει υπάρξει ούτε μια μάνα που, ενώ διαπιστώνει ότι, το παιδί της θα πεθάνει από την πείνα ή από το όπλο παρακρατικών συμμοριών εκείνη παραμένει καρτερικά στο ίδιο μέρος αποδεχόμενη το θάνατό του. Αντίθετα, το παίρνει στην αγκαλιά της ή από το χέρι και ξεκινάει μια πορεία, πολλών χιλιάδων χιλιομέτρων, αν είναι απαραίτητο, μέχρι που να βρει ένα μέρος όπου το παιδί της δεν θα απειλείται από θάνατο. Κι αυτό ξεκίνησαν να κάνουν μαζικά οι φτωχοί του κόσμου στη δεκαετία του 1990 - Εκατομμύρια άνθρωποι βρισκόταν στο δρόμο καθημερινά σε αναζήτηση ενός μέρους όπου θα μπορούσαν να αισθάνονται ασφαλείς. Ένα μικρό ποσοστό αυτών των ανθρώπων αναζήτησε τότε ασφάλεια και στην Ευρώπη. Στην πιο πλούσια περιοχή του πλανήτη.

Όμως οι κυβερνήσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντέδρασαν, επιλέγοντας ως πολιτική απάντηση τη δημιουργία μιας Ευρώπης «φρούριο». Δηλαδή μιας Ευρώπης, με επιχειρήσεις που θα έχουν το δικαίωμα να εγκαθίστανται

παντού στον κόσμο (δρώντας χωρίς οποιοδήποτε περιορισμό και κερδίζοντας δισεκατομμύρια), με τους δικούς της πολίτες να έχουν το δικαίωμα να ταξιδεύουν και να κατοικούν οπουδήποτε επιθυμούν, αλλά ταυτόχρονα να είναι αυτή που θα αποφασίζει πόσο και ποι οι άνθρωποι από τις φτωχές χώρες θα παίρνουν το δικαίωμα να μπουν στο δικό της φρούριο.

Για το σκοπό αυτό έγινε η συνθήκη Schengen που προβλέπει ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών μέσα στην ΕΕ, αλλά περιορισμούς σε όσους έρχονται από άλλες –φτωχές- χώρες. Ο έλεγχος της εισόδου στην ΕΕ ρυθμίστηκε με την υποχρέωση των κατοίκων αυτών των χωρών να διαθέτουν βίζα που εκδίδεται από τις προξενικές αρχές των κρατών της ΕΕ. Κι αυτή δίνεται με αυστηρές –σχεδόν απαγορευτικές- προϋποθέσεις.

Η απόφαση αυτή, όπως ήταν αναμενόμενο, οδήγησε στο φαινόμενο οι άνθρωποι που δεν έπαιρναν βίζα να προσπαθούν να βρουν καταφύγιο στην Ευρώπη μπαίνοντας παράνομα στην επικράτεια της. Στους ανθρώπους αυτούς δόθηκε η επίσημη ονομασία «παράνομοι μετανάστες για οικονομικούς λόγους». Η ακροδεξιά ορολογία στην Ελλάδα εμπλουτίστηκε με τη λέξη «λαθρομετανάστες».

Τρεις ήταν στην αρχή οι βασικές περιοχές εισόδου: η Ισπανία (από τη θάλασσα), η Ελλάδα (από τα χερσαία σύνορα και από το Αιγαίο) και η Γερμανία (από τα ανατολικά της σύνορα, που τότε ήταν προς την Πολωνία και την Τσεχία). Ο αριθμός των ανθρώπων που κατάφεραν να περάσουν τα σύνορα ήταν παντού μεγάλος, ακόμη και στη Γερμανία, παρόλο που αυτή είχε εγκαταστήσει στα σύνορά της προηγμένα τεχνικά μέσα, όπως είναι οι θεσμικές κάμερες. Τότε, από την αποτυχία της Γερμανίας να ελέγξει τα σύνορά της έγινε κατανοητό σε όσους και όσες ασχολούνταν με το θέμα, ότι είναι πολύ περιορισμένες οι δυνατότητες των κρατών της Ευρώπης να παρεμποδίσουν τη μαζική είσοδο μεταναστών. (Για τη Γερμανία τα πράγματα άλλαξαν όταν η ΕΕ διευρύνθηκε προς τα ανατολικά της, με αποτέλεσμα τα σύνορα της να μην ταυτίζονται πλέον με τα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης).

Η αδυναμία ελέγχου της παράνομης εισόδου μεταναστών δεν οδήγησε την Ευρώπη σε ένα σχέδιο οργανωμένης μαζικής μετανάστευσης, αλλά αντίθετα την οδήγησε στη δημιουργία μιας ειδι-

κής υπηρεσίας, με το όνομα FRONTEX και αποκλειστικό σκοπό την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου (κυρίως με συστηματική ανάπτυξη σχετικής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, και παροχή βοήθειας προς τις χώρες εισόδου, όπως είναι η Ελλάδα).

FRONTEX - Ο πόλεμος κατά των φτωχών στον Έβρο και στο Αιγαίο

Παράνομη μετανάστευση με πολύ υψηλούς αριθμούς βίωσε η ελληνική κοινωνία αμέσως μετά την κατάρρευση του πολιτικού συστήματος των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, και την εποχή εκείνη διαπιστώθηκε και εδώ ότι η «μετανάστευση από ανάγκη» δεν μπορεί ποτέ να ελεγχθεί, παρά μόνο σε περιορισμένο βαθμό. Εκατομμύρια άνθρωποι πέρασαν στην Ελλάδα, έζησαν εδώ για ένα χρονικό διάστημα, οι περισσότεροι επέστρεψαν στην πατρίδα τους μετά από κάποια χρόνια παραμονής, πολλοί άλλοι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Ελλάδα και αποτελούν κομμάτι της κοινωνίας αυτής της χώρας. Άλλωστε ένας μεγάλος αριθμός από αυτούς, με την είσοδο των χωρών τους στην ΕΕ (Πολωνία, Βουλγαρία, Ρουμανία), απόματα μετατράπηκαν από «μετανάστες» (παράνομοι και νόμιμοι) σε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν δικαίωμα να διαμένουν σε όποια χώρα της ΕΕ επιθυμούν, ακόμη και να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές.

Ενώ όμως με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης και την εμφάνιση των μνημονίων εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες επέστρεψαν στις πατρίδες τους, με αποτέλεσμα ο αριθμός των μεταναστών που ζουν στη χώρα να είναι ο μικρότερος των τελευταίων 25 ετών, η ελ-

ληνική κυβέρνηση προχώρησε σε συνεργασία με την FRONTEX για έλεγχο της εισόδου από το Αιγαίο, και, κατόπιν, το 2011, σε μία συμφωνία με την Τουρκία, με την οποία ανέθετε στο γειτονικό κράτος την παρεμπόδιση νόμιμης προσέγγισης των ελληνικών συνοριακών σταθμών στους Κήπους και στις Καστανιές (του Έβρου) σε πολίτες χωρών, για τους οποίους απαιτείται βίζα Schengen. Πρόκειται για πράξη που παραβιάζει την ίδια τη συνθήκη Schengen, η οποία προβλέπει για ορισμένες περιπτώσεις τη δυνατότητα παροχής βίζας στα σύνορα. Η συνεργασία αυτή με την Τουρκία ενισχύθηκε με την υπογραφή σχετικής συμφωνίας ανάμεσα στην FRONTEX και την Τουρκία στις 28 Μαΐου 2012. Παρεμπιπτόντως: ο αριθμός των ατόμων που επιχειρούν να μουν τότε στην Ελλάδα από τα ανατολικά σύνορα (Έβρου και Αιγαίου) κυμαινόταν ανάμεσα στις 30 και 40 χιλιάδες το χρόνο.

Η παρεμπόδιση της νόμιμης προσέγγισης των συνοριακών σταθμών ήρθε να συμπληρωθεί το 2012 με μία πρωτοφανή, για την Ευρώπη, πράξη: την κατασκευή ενός φράχτη στα σύνορα με την Τουρκία, ώστε να είναι αδύνατη και η παράνομη είσοδος στην ελληνική Θράκη. Πριν από την Ελλάδα μόνον οι ΗΠΑ είχαν κάνει κάτι παρόμοιο στα σύνορά τους με το Μεξικό. Όμως ο «δικός μας φράχτης» είναι ένα πραγματικό τερατούργημα, που ξεπερνάει αυτόν των ΗΠΑ, και, βεβαίως, αυτούς που ακολούθησαν αργότερα στην Ευρώπη: αποτελείται από 6.000 κυβικά μέτρα σκυρόδεμα, 800 τόνους χάλυβα, 20.700 μέτρα συρματοπλέγματος, 140.000 μέτρα κονσερτίνας (δηλαδή, λεπιδόφωρο συρματοπλέγματος) και 210.000 μέτρα σύρματος. Υψώθηκε εκεί όπου τα σύνο-

ρά μας με την Τουρκία δεν είναι το ποτάμι, και οι άνθρωποι μπορούν να προσεγγίσουν την ελληνική επικράτεια με τα πόδια (πράγμα που το έκαναν για πολλά χρόνια μετά την κατάρρευση των ναρκοπεδίων). Είναι θανατηφόρος και απόρθητος, και γι' αυτό υποχρεώνει τους πρόσφυγες σε αναζήτηση άλλης εισόδου στην Ελλάδα.

Αυτή άλλωστε ήταν η αποστολή του «σύρματος του NATO», όπως είναι η ονομασία του, από την αρχή του σχεδιασμού του από τις αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις στη Γερμανία στη δεκαετία του 1970. Κατασκευάστηκε και χρησιμοποιήθηκε εσωτερικά στις μεγάλες αμερικανικές βάσεις με σκοπό τη δημιουργία υποχρεωτικής πορείας για πιθανούς «τρομοκράτες εισβολείς» που σε πρώτη φάση θα κατάφεραν να περάσουν τα εξωτερικά εμπόδια. «Απόρθητο» είναι επειδή δεν κόβεται με κανένα εργαλείο, και «θανατηφόρο» διότι ο «εισβολέας» αγκυλώνεται στις λεπίδες του και, καθώς αυτές λειτουργούν σαν αγκίστρι, κάθε κίνηση του οδηγεί σε επιδείνωση της κατάστασής του και, στο τέλος, στο θάνατο από αιμορραγία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι με απόφαση γερμανικού δικαστηρίου απαγορεύτηκε η χρήση του από ιδιώτες ακόμη και εσωτερικά στην ιδιοκτησία τους, ενώ η εταιρεία Mutanox του Βερολίνου αρνήθηκε να το προμηθεύσει στην κυβέρνηση της Ουγγαρίας (για την κατασκευή του γνωστού φράχτη) δηλώνοντας δημοσίως ότι η χρήση του αποσκοπεί αποκλειστικά στη ματαίωση εγκληματικών πράξεων, όμως ένας πρόσφυγας με ένα παιδί στην αγκαλιά του δεν είναι εγκληματίας αλλά θύμα που δικαιούται την προστασία μας.

Η αποτελεσματικότητα του φράχτη στον Έβρο συμπληρώνεται με σύγχρονα τεχνολογικά μέσα όπως είναι οι θερμικές κάμερες, που ανιχνεύουν κινήσεις προσφύγων στο έδαφος της Τουρκίας - χωρίς η τελευταία να διατυπώνει οποιαδήποτε αντίρρηση!-, μεταφέρουν αυτόματα τα δεδομένα στο κέντρο της ΕΛ.ΑΣ. στην Αθήνα και στην τουρκική αστυνομία στην Ανατολική Θράκη, η οποία στο πλαίσιο της συνεργασίας που ισχύει από τον Μάιο του 2011 προβαίνει στη σύλληψη των προσφύγων. Τα, πανάκριβα στη λειτουργία τους, τεχνολογικά μέσα είναι πολλά, και αυξάνονται καθημερινά, όπως π.χ. οι «τεχνητές μύτες» που ανιχνεύουν το διοξείδιο του άνθρακα από την εκπνοή του ανθρώπου, και οι ανιχνευτές των καρδιακών παλμών.

Ομάδα προσφύγων στον Πειραιά την ώρα που βγαίνει από το πλοίο

Συνολικά, πρόκειται για ένα σύνθετο φωνικό σύστημα που εγκαθιδρύθηκε στα σύνορα του Έβρου με μοναδικό σκοπό να αποτρέπει κάθε ασφαλή διέλευση από τη χώρα μας προς την Ευρώπη, και να κατευθύνει μετανάστες και πρόσφυγες σε θανατηφόρες διαδρομές. Δηλαδή, στο Αιγαίο.

Ο πόλεμος κατά των προσφύγων

Οι πόλεμοι και η κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά τη λεγόμενη «Αραβική άνοιξη» ήρθαν να προσθέσουν στους πεινασμένους του κόσμου εκατομμύρια ανθρώπων που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους για να αποφύγουν το θάνατο που φέρνουν οι εχθροπραξίες. Πολλοί από αυτούς βρήκαν στην αρχή καταφύγιο στις διπλανές χώρες (κυρίως στο Λίβανο στην Ιορδανία και στην Τουρκία) όπου έζησαν –και ζουν– σε καταυλισμούς των Ηνωμένων Εθνών κάτω από άθλιες συνθήκες. Από το 2014 οι συνθήκες αυτές έγιναν ακόμη χειρότερες καθώς τα πλούσια κράτη, όπως οι ΗΠΑ και εκείνα της ΕΕ, περιόρισαν δραστικά την οικονομική ενίσχυση που έδιναν στα Ηνωμένα Έθνη για τη σίτιση των προσφύγων σ' αυτούς τους καταυλισμούς. Δηλαδή, μετά τους βομβαρδισμούς, την ISIS και τις παρακρατικές συμμορίες ήρθε και η έλλειψη τροφίμων και η πείνα. Έτσι, ως μόνη δυνατότητα επιβίωσης απέμεινε η νέα προσφυγιά –ιδιαίτερα προς την Ευρώπη. Φυσικά μέσω του πιο κοντινού δρόμου, αυτού που περνάει από την Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, όμως, η πολιτική των απαγορεύσεων στον Έβρο συνεχίστηκε και το έτος 2015 όταν πια οι άνθρωποι, που απλώς ζητούσαν διέλευση προς την Βόρεια Ευρώπη, αναγνωρίζονταν από τα Ηνωμένα Έθνη (και από τα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ) ως πρόσφυγες. Ακόμα και μετά τον Ιούλιο, όταν χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Σουηδία και άλλες, ανέστειλαν τη συνθήκη Schengen και άνοιξαν τα σύνορά τους αναγνωρίζοντας στους ανθρώπους αυτούς την προσφυγική ιδιότητα, η ελληνική κυβέρνηση συνέχισε να κρατάει κλειστές τις νόμιμες εισόδους στον Έβρο, αναγκάζοντας περισσότερες από 800 χιλιάδες ανθρώπους να πληρώνουν υπέρογκα ποσά σε διακινητές για να μπορέσουν να περάσουν από την Μικρά Ασία στις ακτές κάποιου ελληνικού νησιού. Συνέχισε να το κάνει ακόμη και όταν οι νεκροί έγιναν πολλές εκατοντάδες και αποδείχτηκε ότι ο εξαναγκα-

σμός στη «λύση του Αιγαίου» συνιστά επιβολή «φόρου αίματος» στους κατατρεγμένους. Συνέχισε ακόμη και όταν έγινε φανερό ότι η ίδια δεν ήταν σε θέση να διαχειριστεί στοιχειωδώς το γεγονός ότι με αυτόν τον τρόπο οι πρόσφυγες παρέμεναν στην Ελλάδα κατά μέσον όρο 15 ημέρες (αντί μιας -το πολύ- ημέρας, εάν έρχονταν από τον Έβρο και συνέχιζαν το ταξίδι τους προς την Ειδομένη). Ούτε οι αρνητικές επιπτώσεις αυτής της επιλογής της στην ελληνική οικονομία δεν την έκαναν να αλλάξει τη στάση της (το ΔΝΤ υπολόγισε ότι αυτή διαχείριση του προσφυγικού στοίχισε στην Ελλάδα το περασμένο έτος 300 εκατομμύρια ευρώ).

Τώρα πια, με την πολιτική της αυτή η κυβέρνηση παραβίαζε κατάφωρα τη Σύμβαση της Γενεύης, που δίνει το δικαίωμα σε κάθε άτομο, που κινδυνεύει, να ζητήσει απρόσκοπτα προστασία ή άσυλο (με το αίτημά του να εξετάζεται από τις αρχές της χώρας υποδοχής με βάση τους δικούς της νόμους). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπου η επιθυμία των ανθρώπων ήταν απλώς να διασχίσουν την Ελλάδα με κατεύθυνση χώρες που δεν είναι μέλη της συμφωνίας Schengen, ισχύει ειδική πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία δίνεται βίζα transit διάρκειας πέντε ημερών.

Τίποτε από τα παραπάνω δεν δέχτηκε να κάνει η κυβέρνηση, αλλά αντίθετα επιδόθηκε σε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς όπως πρότειναν τη μόνη ρεαλιστική αντιμετώπιση του θέματος – «αφελείς», «με καλές ιδέες αλλά χωρίς στοιχειώδεις γνώσεις του προβλήματος», «ρομαντικοί», «θεωρητικοί» ήταν οι πιο επιεικείς χαρακτηρισμοί, που γρήγορα συμπληρώθηκαν με συστηματική υποβολή της υπόνοιας για ύποπτα κίνητρα και άνομες επιδιώξεις. Η αντιμετώπιση ήταν και είναι ίδια με εκείνη που είχαν όσοι/ες πριν 20 χρόνια πρότειναν τη διαγραφή των χρεών στις φτωχές χώρες του πλανήτη. Η μόνη διαφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι η δικαιολογία δεν είναι πια η «ηθική της αγοράς» αλλά οι αναληθείς ισχυρισμοί για «ύπαρξη ναρκοπεδίων», για «τεχνικά προβλήματα», για «θέματα εθνικής ασφάλειας». Βεβαίως, κανένας από αυτούς τους ισχυρισμούς δεν ισχύει.

Το μόνο που ισχύει είναι ένα ακροδεξιό ιδεολόγημα, σύμφωνα με το οποίο ξένοι παράγοντες –ιδιαίτερα η Γερμανία– επιδιώκουν την «ουδετεροποίηση της Θράκης», και για το σκοπό αυτό θέλουν να χρησιμοποιήσουν μουσουλμά-

νους πρόσφυγες, οι οποίοι θα εγκατασταθούν στη Θράκη για να αλλάξουν την αναλογία χριστιανών και μουσουλμάνων στον συνολικό πληθυσμό της περιοχής. Πρόκειται για προϊόν ακροδεξιού παραληρήματος, αυτό όμως δεν αλλάζει τίποτε στο γεγονός ότι αποτελεί το μοναδικό επιχείρημα για την εφαρμογή μιας πολιτικής που κάνει το Αιγαίο θάλασσα θανάτου, υπονομεύει τη δημοκρατία, στρατιωτικοποιεί την κοινωνική ζωή, τραυματίζει την ήδη θανάσιμα πληγωμένη οικονομία. Ο σημερινός υπουργός Άμυνας μιλώντας σε προεκλογική εκδήλωση στην Ορεστιάδα στις 6 Ιανουαρίου 2015 δήλωσε: «*Η τρόικα δεν είναι τυχαίο ότι συμπεριέλαβε στο πρώτο της μνημόνιο τη μετατροπή της Θράκης και ιδιαίτερα του Έβρου σε ειδική οικονομική ζώνη. Πιστεύουν και νομίζουν ότι θα αφήσουμε να κοσμοποποιηθεί η Θράκη. Κάνουν μεγάλο λάθος.*»

Αυτού του ιδεολογήματος θύματα υπήρξαν τα εκατοντάδες βρέφη που βρήκαν το θάνατο στα νερά του Αιγαίου. Αυτού του ιδεολογήματος επίσης είναι η προέκταση του φράχτη του Έβρου σε ολόκληρο το Αιγαίο –το «σύρμα του ΝΑΤΟ» στον Έβρο, τα πλοία του ΝΑΤΟ στο Αιγαίο.

Η αλληλεγγύη

Αυτή η κατάσταση δεν αντέχεται - οι θάνατοι στο Αιγαίο, η προσβολή της αξιοπρέπειας των ανθρώπων, η στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας μας. Χρέος μας είναι να την αλλάξουμε, και μπορούμε να την αλλάξουμε. Αυτό έδειξε η πρωτόγνωρη συμπαράσταση εκατοντάδων χιλιάδων Ελληνίδων και Ελλήνων στους/στις πρόσφυγες μέχρι σήμερα. Ας κρατήσουμε στο νου μας έναν αριθμό: το 2015 προσφέρθηκαν στους/στις πρόσφυγες που πέρασαν μέσα από τη χώρα μας τουλάχιστον 36.650.000 μερίδες φαγητού. Από αυτές μόνον 505.000 διατέθηκαν από τον στρατό και περίπου 3- 5% από επίσημες ΜΚΟ. Το θαύμα της αποτελεσματικής συμπαράστασης το έκαναν οι απλοί άνθρωποι της χώρας μας, δημιουργώντας αυθόρμητα χιλιάδες δικές τους μικρές «απιστοποιήτες» δομές αλληλεγγύης. Μετά από αυτό, ποιος μπορεί να αμφιβάλει ότι είμαστε σε θέση να αλλάξουμε την κατάσταση; n

“Ούτε με τον βασιλιά ούτε με τον Κάιζερ αλλά με την Ιρλανδία” γράφει το πανό στα γραφεία της Γενικής Ένωσης Εργατών τις μέρες της εξέγερσης.

Ιρλανδία 1916

Η εξέγερση του Πάσχα

Τη Δευτέρα του Πάσχα του 1916 ένας "στρατός" 1600 περίπου επαναστατών κατέλαβε το κέντρο του Δουβλίνου και ανακήρυξε την ανεξαρτησία της Ιρλανδίας. Τυπικά η Ιρλανδία ήταν από το 1800 τμήμα του "Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας". Στην πράξη δεν ήταν παρά μια αποικία.

Ο βρετανικός στρατός κατέστειλε βίαια την "Εξέγερση του Πάσχα". Οι ηγέτες της καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν με συνοπτικές διαδικασίες. Οι συλλήψεις ξεπέρασαν τις 3.500 χιλιάδες. Το πλήγμα, όμως, για την Βρετανική Αυτοκρατορία, τη μεγαλύτερη αποικιοκρατική δύναμη της εποχής, ήταν πολύ μεγάλο. Το 1919 ξέσπασε ο "Πόλεμος για την ανεξαρτησία" που ανάγκασε, τελικά, τη Βρετανία να αποσυρθεί από τις 26 καθολικές πολι-

Η εξέγερση στην Ιρλανδία ενάντια στη Βρετανική Αυτοκρατορία άνοιξε μία νέα περίοδο σε όλη την Ευρώπη όπως γράφει ο Σωτήρης Κοντογιάννης.

τείες του νότου και να αναγνωρίσει (το Δεκέμβριο του 1922) το "Κράτος της Ελεύθερης Ιρλανδίας". Από τις υπόλοιπες έξι πολιτείες του προτεσταντικού βορά η Βρετανία δεν έφυγε ποτέ. Ακόμα και σήμερα, εκατό χρόνια μετά, αποτελεί τμήμα του "Ηνωμένου Βασιλείου".

Ο βρετανικός στρατός νίκησε τους Ιρλανδούς επαναστάτες. Όχι όμως με ευκολία. Οι Βρετανοί, παρά την υπεροπλία τους, χρειάστηκαν μια ολόκληρη εβδομάδα για να ανακαταλάβουν το κέντρο του Δουβλίνου. Η επιχείρηση άφησε πίσω της πάνω από 400 νεκρούς: από αυτούς το ένα τρίτο περίπου ήταν Βρετανοί στρατιωτικοί και αστυνομικοί.

Οι συνέπειες της "αποτυχημένης" Εξέγερσης του Πάσχα δεν περιορίστηκαν, όμως, στη Βρετανική Αυτοκρατορία. Τον Φλεβάρη του 1917, λίγους μόνο μήνες μετά την αιματηρή καταστολή της ανταρσίας του Δουβλίνου ξέσπασε επανάσταση στη Ρωσία. Τον Οκτώβρη του 1918 ξεσηκώθηκε η Γερμανία. Το 1919 η Ιταλία.

Οι Ιρλανδοί επαναστάτες δεν κατάφεραν να κερδίσουν την ανεξαρτησία της χώρας τους τον Απρίλη του 1917. Η "Εξέγερση του Πάσχα", όμως άνοιξε την εποχή επαναστάσεων που έσπειρε τον πανικό στις άρχουσες τάξεις και γέμισε ελπίδες τους φτωχούς και τους κατα-

τρεγμένους σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Εκατό χρόνια έχουν περάσει από τότε. Αλλά οι φόβοι της άρχουσας τάξης δεν έχουν καταλαγιάσει ακόμα. Ούτε οι ελπίδες μας.

Η κρίση της αποικιοκρατίας

Στην ίδια την Ιρλανδία, η επίσημη ιστορία προσπαθεί να ενσωματώσει την Εξέγερση του Πάσχα στην αφήγηση της "γέννησης του Έθνους". Τα οράματα των ανδρών και των γυναικών που ξεσηκώθηκαν τον Απρίλη του 1916 στο Δουβλίνο, όμως, δεν είχαν καμιά σχέση με την Ιρλανδία του Έντα Κέννυ¹, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της λιτότητας και των μνημονίων. Η "Εξέγερση του Πάσχα" ήταν πρώτη και κύρια μια εξέγερση ενάντια στο σύστημα της αποικιοκρατίας και του ιμπεριαλισμού.

Η Βρετανική Αυτοκρατορία είχε μπει από τις αρχές του 20ου αιώνα σε μια περίοδο παρατεταμένης κρίσης. Οικονομικά δυσκολευόταν ολοένα και περισσότερο να αντιμετωπίσει τους ανταγωνιστές της -και κύρια τον βασικό της αντίπαλο στην Ευρώπη, τη Γερμανία. Αυτό είχε άμεσες συνέπειες πάνω στην ίδια τη στρατιωτική μηχανή. Η βρετανική απόλυτη υπεροπλία στις θάλασσες είχε τεθεί σε αμφισβήτηση από την ραγδαία επέκταση του στόλου όχι μόνο της ίδιας της Γερμανίας² αλλά και των άλλων αναδυόμενων ιμπεριαλιστικών κέντρων, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Οι περιορισμοί του προϋπολογισμού, όμως, εμπόδιζαν τις βρετανικές κυβερνήσεις να την αντιμετωπίσουν, όπως θα ήθελαν. Στο μεταξύ το ίδιο το κόστος της διατήρησης της αποικιοκρατίας γινόταν ολοένα και πιο δυσβάσταχτο. Για να καταστείλει την "εξέγερση των Μπόερς" (1899-1902) στη Νότια Αφρική η Βρετανία χρειάστηκε να κινητοποιήσει 450 χιλιάδες στρατιώτες και να κλείσει στη συνέχεια το ένα τέταρτο του πληθυσμού των Μπόερς σε στρατόπεδα συγκέντρωσης³.

Τον Απρίλη του 1916 όταν οι επαναστάτες στο Δουβλίνο ύψωναν τη σημαία της ανεξαρτησίας η Ευρώπη βρισκόταν στο μέσο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Τα Βρετανικά στρατεύματα ήταν καθηλωμένα στο "Δυτικό Μέτωπο". Οι Δυνάμεις της Αντάντ (Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία και οι σύμμαχοί τους) είχαν μόλις υποστεί μια ατιμοτική, πολύνεκρη και καταστροφική ήττα στην Καλλίπολη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πιο ευνοϊκές συνθήκες για την αποτίναξη του ζυγού της αυτοκρατορίας δύσκολα θα μπορούσαν να βρεθούν.

Και δεν ήταν απλά και μόνο οι συνθήκες ευνοϊκές: οι Ιρλανδοί επαναστάτες είχαν έρθει από την αρχή σχεδόν του πολέμου σε συνεννόηση με τον "εχθρό". Στις 9 Απρίλη το SS Libau, ένα γερμανικό φορτηγό πλοίο απέπλευσε, με πλάστο όνομα⁴, από το λιμάνι του Αμβούργου με προορισμό τους επαναστάτες του Δουβλίνου. Στα εμπόρια του μετέφερε 20.000 καραμπίνες, ένα εκατομμύριο σφαίρες και δέκα οπλοπολυβόλα. Το SS Libau κατάφερε να ξεγελάσει τις βρετανικές περιπολίες και να φτάσει στον όρμο του Τράλι στη δυτική Ιρλανδία. Όμως, κύρια λόγω της κακής οργάνωσης της εξέγερσης, δεν κατάφερε να παραδώσει τον οπλισμό στους επαναστάτες. Στο τέλος εντοπίστηκε από τους Βρετανούς. Βυθίστηκε από τους ίδιους τους Γερμανούς για να μην πέσει ο οπλισμός στα χέρια των εχθρών τους. Η αποτυχία αυτή έπαιξε σημαντικό (αν όχι κρίσιμο) ρόλο στην τελική έκβαση της εξέγερσης.

Οι Ιρλανδοί είχαν δεκάδες λόγους για να μισούν και να εχθρεύονται την Βρετανική Αυτοκρατορία. "Οι συνθήκες ζωής για το προλεταριάτο του Δουβλίνου στην πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα είναι εξαιρετικά φτωχές", γράφει η ιστοσελίδα της Σχολής Ιστορίας και Ανθρωπολογίας του Βασιλικού Πανεπιστημίου του Μπέλφαστ,

"Περίπου 80.000 άνθρωποι ζούσαν σε ρειπωμένα διαμερίσματα με πολλές οικογένειες να ζουν όλοι μαζί σε ένα και μοναδικό δωμάτιο. 20.000 άνθρωποι ζούσαν σε 'καταλύματα τρίτης κατηγορίας', δηλαδή σε κτίσματα χαρακτηρισμένα ακατάλληλα για τη διαβίωση ανθρώπων... Χιλιάδες άνθρωποι δούλευαν σαν ανειδίκεντοι με μισθό 1 λίρα την

εβδομάδα για τους άνδρες και ως και 12 σελίνια για τις γυναίκες. Αυτό το εισόδημα αρκούσε με δυσκολία μόνο για τα βασικά μέσα επιβίωσης. Το Δουβλίνο είναι ένα από τα χειρότερα ποσοστά θνησιμότητας ενηλίκων στη Βρετανία και την Ιρλανδία. Αυτό δεν μειώθηκε μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Αλλά ακόμα και τότε ήταν το πέμπτο χαμηλότερο στον κόσμο..."⁶

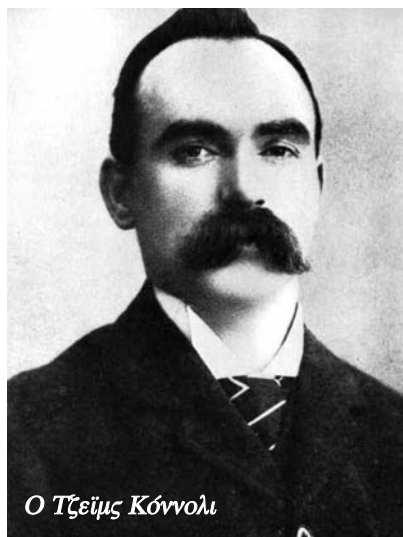
Ο θάνατος παραμόνευε συνεχώς στις φτωχογειτονιές του Δουβλίνου. Η φυματίωση έκανε θραύση. Συχνά οικογένειες ολόκληρες ξεκληρίζονταν ακόμα και από την κατάρρευση των παρατηγμάτων μέσα στα οποία ζούσαν⁷. Το πρόβλημα ήταν τόσο οξύ που είχε αναγκάσει τον Δήμο να συστήσει ειδική επιτροπή για τον έλεγχο των σπιτιών - χωρίς κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα.

Οι 1600 επαναστάτες που κατέλαβαν το κέντρο του Δουβλίνου τη Δευτέρα του Πάσχα του 1916 δεν ήταν μόνοι τους. Είχαν τη μαζική, άλλοτε φανερή και άλλοτε κρυφή υποστήριξη ενός πολύ μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού. Όχι όμως και όλου. Η Βρετανική Αυτοκρατορία είχε ένα τεράστιο μερίδιο ευθύνης για τη φτώχεια και τη δυστυχία στο Δουβλίνο και τις άλλες πόλεις της Ιρλανδίας. Αλλά όχι και το αποκλειστικό.

Ο Στρατός των Ιρλανδών Πολιτών

Οι πλούσιοι, τα αφεντικά, οι εργοδότες της Ιρλανδίας είχαν ένα εξίσου μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την φρικτή κατάσταση που κυριαρχούσε στις φτωχογειτονιές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο διαβόητος Γουίλιαμ Μέρφι, το αφεντικό της "Ενιαίας Εταιρείας Τραμ του Δουβλίνου". Ο Μέρφι ήταν ταυτόχρονα ιδιοκτήτης της μεγαλύτερης εφημερίδας, του μεγαλύτερου ξενοδοχείου και του μεγαλύτερου πολυκαταστήματος της πόλης. Το 1912 έγινε ο ιδρυτής της "Ομοσπονδία Εργοδοτών του Δουβλίνου"⁸. Ο στόχος της ομοσπονδίας ήταν να αντιμετωπίσει τα εργατικά συνδικάτα που είχαν αρχίσει να έχουν σημαντική επιρροή μέσα στην εργατική τάξη. Αυτό που ενοχλούσε ιδιαίτερα τον Μέρφι ήταν η "Ιρλανδική Ένωση Γενικών Εργατών και Εργατών στις Μεταφορές" (ITGWU), ένα μαχητικό συνδικάτο που είχε ιδρυθεί το 1907 με πρωτοβουλία του Τζέιμς Λάριαν, ενός σοσιαλιστή που είχε γεννηθεί από Ιρλανδούς γονείς στο Λίβερπουλ της Αγγλίας. Ο σκοπός της ITGWU, γράφει το BBC,

"ήταν να κινητοποιήσει τους ανειδί-

Ο Τζέιμς Κόννολι

Οδοφράγματα στο Δουβλίνο

κεντους εργάτες της πόλης. Το 1913 είχε πλέον 10.000 μέλη. Είχε γίνει γρήγορα το μεγαλύτερο και πιο μαχητικό συνδικάτο, με το δικό της ιδιαίτερο μείγμα συνδικαλισμού, ρεπουμπλικανισμού και σοσιαλισμού... Ο Λάρκιν είχε γίνει ήρωας στα μάτια της εργατικής τάξης του Δουβλίνου..."⁹

Το καλοκαίρι του 1913 ο Μέρφι κήρυξε τον πόλεμο στην ITGWU. Έστειλε ένα τελεσίγραφο στους εργαζόμενους στα τραμ με το οποίο τους απαγόρευε την συμμετοχή στο συνδικάτο. Η ποινή, σε περίπτωση άρνησης, ήταν η απόλυση:

"Ο Λάρκιν πέρασε αμέσως στην αντεπίθεση. Κάλεσε τους εργαζόμενους του συνδικάτου του στα τραμ σε απεργία για τις 26 Αυγούστου 1913... Η Ομοσπονδία Εργοδοτών αποφάσισε να κηρύξει λοκ άουτ σε βάρος όλων των εργαζομένων που ανήκαν στο σωματείο του Λάρκιν και να προσπαθήσει να τους αντικαταστήσει με απεργοσπαστές. Στα τέλη του Σεπτεμβρίου η διαμάχη αφορούσε πλέον 20.000 εργαζόμενους και τα 80.000 περίπου εξαρτώμενα από αυτούς μέλη των οικογενειών τους. Τα βίαια επεισόδια ανάμεσα στους εργάτες και την αστυνομία ήταν συχνά -ιδιαίτερα στις απεργιακές φρουρές και τα σημεία όπου προσλαμβάνονταν οι απεργοσπαστές. Το χειρότερο επεισόδιο έγινε στις 31 Αυγούστου όταν η αστυνομία επιτέθη με γκλομπ σε μια συγκέντρωση με ομιλήτη τον Λάρκιν και τον συνέλαβε. Στις εκτεταμένες ταραχές που ακολούθησαν δυο άνθρωποι (πολίτες) σκοτώθηκαν...".

Τον Νοέμβριο του 1913 με πρωτοβου-

λία της ITGWU δημιουργήθηκε ο "Στρατός των Ιρλανδών Πολιτών", μια οργάνωση αυτοάμυνας των θυμάτων του λοκ άουτ απέναντι στις επιθέσεις της αστυνομίας και των εργοδοτών.

Οι εργάτες ηττήθηκαν το 1913/14 αλλά το συνδικάτο, παρά τις απώλειες, δεν διαλύθηκε. Ούτε ο "Στρατός". Τον Οκτώβριο του 1914 η ηγεσία της ITGWU πέρασε στα χέρια του Τζέιμς Κόννολλι.

Ο Κόννολλι ήταν σοσιαλιστής, μαρξιστής και επαναστάτης. Είχε γεννηθεί στο Εδιμβούργο της Σκωτίας - οι γονείς του είχαν μεταναστεύσει εκεί για να βρουν δουλειά, όπως και χιλιάδες άλλοι Ιρλανδοί. Το 1903 μετανάστευσε, ύστερα από διάφορες περιπέτειες, στις ΗΠΑ. Λίγο αργότερα εντάχθηκε στο "Σοσιαλιστικό Κόμμα της Αμερικής" και τους "Βιομηχανικούς Εργάτες του Κόσμου" (IWW). Το 1910 επέστρεψε στην Ιρλανδία και εντάχθηκε στο ITGWU. Λίγες ημέρες πριν την "Εξέγερση του Πάσχα" ο Κόννολλι έγραφε,

"Παλεύουμε για μια Ιρλανδία για τους Ιρλανδούς. Ποιοι είναι, όμως, οι Ιρλανδοί; Δεν είναι οι ιδιοκτήτες που νοικιάζουν σαν σπίτια τις τρώγλες στις παραγκοπόλεις. Δεν είναι οι καπιταλιστές που μας αρπάζουν τα κέρδη από τον ιδρώτα μας. Δεν είναι οι κομποί, λιγδιάρηδες δικηγόροι. Ούτε οι εκπορευμένοι δημοσιογράφοι - οι πληρωμένοι ψεύτες του εχθρού. Όχι δεν είναι αυτοί οι Ιρλανδοί που θα καθορίσουν το μέλλον μας: είναι η ιρλανδική εργατική τάξη, το μόνο σταθερό θεμέλιο πάνω στο οποίο μπορεί να δημιουργηθεί ένα

ελεύθερο έθνος. Η υπόθεση των εργατών είναι υπόθεση της Ιρλανδίας και η η υπόθεση της Ιρλανδίας είναι υπόθεση των εργατών. Αυτά δεν μπορούν να διαχωριστούν!"¹⁰

Ο "Στρατός των Ιρλανδών Πολιτών" έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην προετοιμασία, την καθοδήγηση και την εξέλιξη της εξέγερσης τον Απρίλη του 1916 στο Δουβλίνο. Ο Κόννολλι καταδικάστηκε σε θάνατο από το στρατοδικείο και εκτελέστηκε μαζί με 14 ακόμα συντρόφους του στις 12 Μάη του 1916.

"Όποιος περιμένει μια καθαρή σοσιαλιστική επανάσταση, δεν θα ζήσει ποτέ να τη δει"

Δυο ακόμα οργανώσεις είχαν πρωτοστατήσει στην εξέγερση: οι "Ιρλανδοί Εθελοντές" και το, στενά δεμένο μαζί τους, "Συμβούλιο των Γυναικών της Ιρλανδίας". Το 1919 οι "Ιρλανδοί Εθελοντές" με μετονομάστηκαν σε "Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός" (IRA).

Οι "Ιρλανδοί Εθελοντές" ήταν μια "πατριωτική" οργάνωση. Είχαν δημιουργηθεί τρία χρόνια προωτέρως σαν απάντηση στην παραστρατιωτική, φιλοβρετανική οργάνωση "Εθελοντές του Όλστερ".

Το 1912 η φιλελεύθερη κυβέρνηση του Χέρμπερτ Ασκουιθ του Λονδίνου προσπάθησε για μια ακόμα φορά να εξομαλύνει τις σχέσεις ανάμεσα στη Βρετανία και την Ιρλανδία με την παραχώρηση μιας περιορισμένης "αυτοδιοίκησης" στην αποικία της. Οι δυο προηγούμενες απόπειρες (την εποχή της

Ο "στρατός των Ιρλανδών πολιτών"

πρωθυπουργίας του Γκλάντστοουν) είχαν σκοπώσει -η πρώτη στην άρνηση του κοινοβουλίου να δεχτεί τη μεταρρύθμιση και η δεύτερη στην άρνηση της Βουλής των Λόρδων να την προσυπογράψει. Το 1912 ο Άσκουιθ κατάφερε να ξεπεράσει και τα δυο αυτά εμπόδια. Μάταια όμως: το Συντηρητικό Κόμμα αρνήθηκε να συμφιλιωθεί. Ακόμα και η ιδέα μιας περιορισμένης αυτοδιοίκησης στην Ιρλανδία ήταν απαράδεκτη στα μυαλά της βρετανικής δεξιάς. Οι "Εθελοντές του Όλστερ" δημιουργήθηκαν με δική τους πρωτοβουλία. Το 1912 έστειλαν κρυφά 25.000 τουφέκια στην Ιρλανδία. Στην ίδια την Ιρλανδία ο βρετανικός στρατός αρνήθηκε, ουσιαστικά, να έρθει σε σύγκρουση με την παραστρατιωτική αυτή συμμορία. Από τους 70 Βρετανούς Αξιωματικούς που υπηρετούσαν στην Ιρλανδία την εποχή εκείνη, οι 57 προτίμησαν να παραιτηθούν, αντί να υπακούσουν στις διαταγές και να κινηθούν ενάντια της.¹¹

Οι "Ιρλανδοί Εθελοντές" ήταν στην αρχή δεμένοι με το μετριοπαθές κίνημα της "Αυτοδιοίκησης" και τον ηγέτη του (και αρχηγό του συντηρητικού "Ιρλανδικού Κοινοβουλευτικού Κόμματος"), τον Τζον Ρέντμοντ. Το 1914 ο Ρέντμοντ προέτρεψε τους Ιρλανδούς να πολεμήσουν στο πλευρό της Βρετανίας και των συμμάχων της στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο -παρόλο που η Βρετανία έβαλε για μια ακόμα φορά στον "πάγο" (με τη δικαιολογία του πολέμου) το ζήτημα της "Αυτοδιάθεσης". Οι Ιρλανδοί Εθελοντές διασπάστηκαν: οι οπαδοί του Ρέντμοντ αποχώρησαν, φτιάχνοντας μια νέα οργάνωση ("Εθνικοί Εθελοντές"). Η διάσπαση, όμως, δεν άλλαξε τον βασικό

χαρακτήρα της οργάνωσης: Οι "Ιρλανδοί Εθελοντές" παρέμειναν ένα πατριωτικό, εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα.

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος είχε διχάσει βαθιά την αριστερά της εποχής. Τα περισσότερα από τα Σοσιαλδημοκρατικά Κόμματα της Ευρώπης ξέχασαν, με την κήρυξη του πολέμου, τις παλιές τους διεθνιστικές διακηρύξεις και έτρεξαν να συνταχθούν στο πλευρό των αρχουσών τάξεων και των κυβερνήσεών τους στον "αγώνα για την υπεράσπιση της πατρίδας". Αλλά ακόμα και μέσα στο κομμάτι της αριστεράς που διαχώρισε τη θέση του από αυτή την προδοσία αρχών, της "αριστεράς του Τσίμερβαλντ"¹², υπήρχαν μεγάλες διαφοροποιήσεις γύρω από το ζήτημα της "αυτοδιάθεσης" των καταπιεσμένων λαών και μειονοτήτων.

Ένα κομμάτι της επαναστατικής αριστεράς της εποχής αντιμετώπισε αρνητικά την "Εξέγερση του Πάσχα" στην Ιρλανδία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν ένα άρθρο στην Ελβετική εφημερίδα Berner Nachtwacht (Νυκτερινή Βάρδια της Βέρνης), την εφημερίδα της αριστεράς του Τσίμερβαλντ, με τίτλο "Το τραγούδι τους έχει τελειώσει" και υπογραφή Κ.Ρ το οποίο χαρακτηρίζει την εξέγερση αντιδραστικό "πραξικόπημα". Το άρθρο προκάλεσε μια μεγάλη απάντηση από τη μεριά του Λένιν, που ενσωματώθηκε στο βιβλίο του για το "δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση".

"Όποιος περιμένει μια καθαρή σοσιαλιστική επανάσταση, δεν πρόκειται να ζήσει ποτέ να τη δει", γράφει ο Λένιν. "Το να φαντάζεται κανείς ότι η κοινωνική επανάσταση είναι εφικτή χωρίς εξεγέρσεις των μικρών λαών στις απο-

κίες, χωρίς επαναστατικά ξεσπάσματα κομματιών των μικροαστών, με όλες τους τις προκαταλήψεις, χωρίς την κινητοποίηση των μη συνειδητών προλεταριακών ή μισοπρολεταριακών μαζών ενάντια στην καταπίεση των γαιοκτημόνων, της εκκλησίας, της μοναρχίας, ενάντια στην εθνική καταπίεση -το να φαντάζεται κανείς όλα αυτά ισοδυναμεί με το να αρνείται την επανάσταση".

Οι Ιρλανδοί ήταν άτυχοι, γράφει ο Λένιν. Η ατυχία τους είναι ότι ξεσηκώθηκαν πρόωρα, πριν προλάβει η επανάσταση του ευρωπαϊκού προλεταριάτου να ωριμάσει.

Τον Φλεβάρη του 1917 το προλεταριάτο της Ρωσίας ξεσηκώθηκε ενάντια στον Τσάρο. Είχαν περάσει μόλις δέκα μήνες από την "Εξέγερση του Πάσχα". π

Σημειώσεις

1. Ο Έντα Κέννυ είναι ο σημερινός πρωθυπουργός της Ιρλανδίας και ηγέτης του Fine Gail, του μεγαλύτερου παραδοσιακού δεξιού κόμματος. Στις εκλογές που έγιναν στις 26 Φεβρουαρίου το Fine Gail, που κυβερνάει μαζί με το Εργατικό Κόμμα την Ιρλανδία από το 2011 μέχρι σήμερα, έπεσε από το 36% στο 25.5%. Το Εργατικό Κόμμα καταποντίστηκε: στις προηγούμενες εκλογές είχε πάρει 19.4%. Τώρα έπεσε στο 6.6%.
2. Η Γερμανία ενέκρινε από το 1897 μέχρι το 1912 τέσσερις "Πράξεις για το πολεμικό ναυτικό". Ο διακηρυγμένος στόχος της ήταν να αποκτήσει τα δυο τρίτα της ναυτικής δύναμης της Βρετανίας.
3. Kieran Allen, The 1916 Rising: Myths and Reality, Irish Marxist Review (IMR), Vol 4, No 14 (2015). Το IMR εκδίδεται από το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ιρλανδίας. Το κείμενο αυτό έχει "δανειστεί" πολλές πληροφορίες και ιδέες από αυτό το άρθρο του Kieran Allen.
4. Τον Απρίλη του 1915 οι δυνάμεις της Αντάντ προσπάθησαν να καταλάβουν την Κωνσταντινούπολη με μια απόβαση στην χερσόνησο της Καλλιπόλης (Ανατολική Θράκη). Η επιχείρηση απέτυχε παταγωδώς. 250 χιλιάδες φαντάροι βρήκαν τραγικό θάνατο όχι μόνο από τα όπλα των Οθωμανών αλλά και από τις φρικτές συνθήκες (το κρύο, την πείνα και τις αρρώστιες). Η Αντάντ απέσυρε τελικά τα υπολείμματα των δυνάμεών της τον Γενάρη του 2016.
5. Στην πλήρη του έγραφε Aud, το όνομα ενός παρόμοιου σε εμφάνιση νορβηγικού φορητού πλοίου.
6. <http://www.qub.ac.uk/sites/irishhistorylive/IrishHistoryResources/Shortarticlesandencyclopaediaentries/Encyclopedia/LengthyEntries/DublinLock-Out/>
7. Πολλά παραδείγματα υπάρχουν στη σελίδα "Εθνικά αρχεία της Ιρλανδίας" με τίτλο "Φτώχεια και υγεία" στην Ιρλανδία του 20ου αιώνα, http://www.census.nationalarchives.ie/exhibition/dublin/poverty_health.html
8. <http://www.bbc.co.uk/history/british/easterrising/prepare/pr05.shtml>
9. Στο ίδιο
10. Socialist Worker, <https://socialistworker.co.uk/art/42103/1916+in+Ireland+-+a+rising+against+empire>
11. στο ίδιο
12. Τον Σεπτέμβριο του 1915 οργανώθηκε στο Τσίμερβαλντ της Ελβετίας ένα φιλερηνικό - αντιπολεμικό συνέδριο με τη συμμετοχή σοσιαλιστών από πολλές χώρες της Ευρώπης.

Εκατό χρόνια Ιμπεριαλισμός

Ζούμε σε ένα κόσμο που εκτός από την οικονομική κρίση χαρακτηρίζεται από την ένταση των «γεωπολιτικών» ανταγωνισμών και των πολεμικών συγκρούσεων. Το 2015 σε όλο τον κόσμο εξελίσσονταν 14 πολεμικές αναμετρήσεις που κόστισαν από 1.000 μέχρι περισσότερους από 10.000 νεκρούς η κάθε μια. Στη Μέση Ανατολή, ιδιαίτερα στην Συρία, ο πόλεμος ρημάζει τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων και τα παιχνίδια των μεγάλων και μικρότερων δυνάμεων που παρεμβαίνουν σε αυτόν ξεφεύγουν από κάθε έλεγχο. Αλλού οι εντάσεις συσσωρεύονται. Στη Νότια Κινητική Θάλασσα οι ΗΠΑ, η Κίνα η Ιαπωνία και περιφερειακές δυνάμεις όπως το Βιετνάμ, η Σιγκαπούρη, η Μαλαισία, η Αυστραλία, αυξάνουν την στρατιωτική τους παρουσία και τις απειλητικές χειρονομίες. Άλλες συγκρούσεις σιγοκαίνε με κίνδυνο να αναζωπυρωθούν οποιαδήποτε στιγμή όπως στην Ουκρανία.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 μια σειρά απόψεις υποστήριζαν ότι τέτοιοι ανταγωνισμοί ανήκαν πλέον στο

Ο Λέανδρος Μπόλαρνς εξηγεί γιατί το βιβλίο του Λένιν για τον ιμπεριαλισμό που συμπληρώνει φέτος τα 100 χρόνια, είναι όχι μόνο επίκαιρο αλλά και αναγκαίο για να καταλάβουμε τους ανταγωνισμούς και τους πολέμους που γίνονται τώρα.

παρελθόν ή θα μούνε σύντομα στο χρονοντούλαο της ιστορίας. Μια άποψη έλεγε ότι πλέον ανοίγει μια ολόκληρη εποχή που κυριαρχεί χωρίς αντίπαλο ένας ιμπεριαλισμός, ο αμερικάνικος, που επιβάλλει την Pax Americana. Άλλες εντόπιζαν την αιτία στη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας που υποτίθεται ότι έφερνε τον μαρασμό των κρατικών ανταγωνισμών. Το βιβλίο του Τόμας Φρίντμαν με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Η Γη είναι Επίπεδη – Μια Σύντομη Ιστορία του 21ου αιώνα» που δημοσιεύτηκε το 2005 έγινε διεθνές μπεστ σέλερ. Ακόμα και κομμάτια της Αριστεράς που δεν έτρεφαν καμιά συμπάθεια για το νεοφιλελεύθερο «χρυσή εποχή» υιοθετούσαν την ουσία αυτής της επιχειρηματολογίας. Ο καπιταλισμός μπορεί να ση-

μαίνει φτώχεια και λεηλασία αλλά δεν οδηγεί σε πολέμους, «ψυχρούς» και «θερμούς».

Εκατό χρόνια πριν, το καλοκαίρι του 1916, ο Λένιν έγραφε το βιβλίο Ιμπεριαλισμός, το Ανώτατο Στάδιο του Καπιταλισμού.¹ Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος διένυε τη δεύτερη χρονιά του και ήδη είχε κοστίσει εκατομμύρια νεκρούς και απίστευτες στερήσεις. Πώς έγινε δυνατή μια τέτοια καταστροφή; Φταίγανε οι δυναστικές φιλοδοξίες και οι λάθος υπολογισμοί αυτών που πήραν τις αποφάσεις; Ο Λένιν στο βιβλίο του (δημοσιεύτηκε τελικά το 1917) και σε όλα τα κείμενά του εκείνης της περιόδου επιμένει ότι τον πόλεμο τον γέννησε ο ίδιος ο καπιταλισμός, και όχι κάποιοι παράγοντες έξω από αυτόν. Η απάντηση στον

πόλεμο δεν ήταν οι ανταπάτες για «ειρηνική επίλυση των διαφορών» και η «διεθνής συνεννόηση» αλλά η μετατροπή «του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο», δηλαδή η εργατική επανάσταση και η ανατροπή της εξουσίας του καπιταλισμού.

Αυτή η ανάλυση και τα πολιτικά συμπεράσματα που απέρρεαν από αυτή (για τον Λένιν αυτά τα δυο ήταν πάντοτε αξεχώριστα) έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη κέρδιση μιας ολόκληρης γενιάς αγωνιστών που μισούσαν τον πόλεμο στην επαναστατική προοπτική και στο χτίσιμο επαναστατικών οργανώσεων και κομμάτων. Ταυτόχρονα, παρακίνησε ένα μεγάλο τμήμα των αγωνιστών στα κινήματα που πάλευαν για την αποτίναξη του αποικιακού ζυγού να ταυτίσουν την προοπτική τους με αυτή της εργατικής τάξης στις ανεπτυγμένες χώρες. Είναι το εργαλείο για να ερμηνεύσουμε το γιατί το παγκόσμιο σύστημα έφτασε δυο φορές στον παγκόσμιο πόλεμο στον 20ο αιώνα. Και η αφετηρία για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε σήμερα τον παγκόσμιο καπιταλισμό και τις κρίσεις που τον διαπερνούν.

Συσσώρευση και Μονοπώλια

Οι πόλεμοι ήταν χαρακτηριστικό όλων των ταξικών και εκμεταλλευτικών κοινωνιών. Το ίδιο και η κυριαρχία αδύνατων χωρών από ισχυρά κράτη. Ο Λένιν θυμίζει ότι η «Ρώμη που στηριζόταν στη δουλεία ακολουθούσε αποικιακή πολιτική και εφάρμοζε τον ιμπεριαλισμό». Όμως προσθέτει αμέσως μετά ότι ο ιμπεριαλισμός της εποχής του είχε εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο και δυναμική από παλιότερες καταστάσεις. Από τα τέλη του 19ου αιώνα είχε διαμορφωθεί ένα σύστημα «αυτοκρατοριών» σε διαρκή ανταγωνισμό μεταξύ τους. Αυτό ήταν κάτι πρωτόγνωρο στην ιστορία. Το σύστημα καθορίζεται από «τον ανταγωνισμό μερικών ιμπεριαλισμών».

Το υπόβαθρο αυτής της αλλαγής ήταν το πέρασμα του συστήματος σε μια νέα φάση: από τον καπιταλισμό του «ελεύθερου ανταγωνισμού» στον καπιταλισμό των μονοπωλίων. Σύμφωνα με τον Λένιν αυτή η φάση είχε κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά:

«α. συγκέντρωση της παραγωγής και του κεφαλαίου, που έχει φτάσει σε τέτοια βαθμίδα ανάπτυξης ώστε να δημιουργεί μονοπώλια που παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην οικονομική ζωή· β. συγχώνευση του τραπεζικού κεφαλαίου

με το βιομηχανικό και δημιουργία μιας χρηματιστικής ολιγαρχίας στη βάση αυτού του 'χρηματιστικού κεφαλαίου'· γ. εξαιρετικά σπουδαία σημασία αποκτάει η εξαγωγή κεφαλαίου, σε διάκριση από την εξαγωγή εμπορευμάτων· δ. συγκροτούνται διεθνείς μονοπωλιακές ενώσεις των καπιταλιστών, οι οποίες μοιράζουν τον κόσμο· ε. έχει τελειώσει το εδαφικό μοίρασμα της γης ανάμεσα στις μεγαλύτερες καπιταλιστικές Δυνάμεις».

Το κρίσιμο χαρακτηριστικό, είναι η εμφάνιση των καπιταλιστικών επιχειρήσεων που και σήμερα λέμε μονοπώλια στην εποχή εκείνη τα καρτέλ, τα τρασάτα «συνδικάτα».² Όπως γράφει: «Αν θα χρειαζόταν να δοθεί ένας όσο το δυνατό πιο σύντομος ορισμός του ιμπεριαλισμού, θα έπρεπε να πούμε ότι ο ιμπεριαλισμός είναι το μονοπωλιακό στάδιο του καπιταλισμού».

Αυτό το στάδιο ήταν προϊόν της διαδικασίας συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου που είχε επισημάνει ο Μαξ στον Πρώτο Τόμο του Κεφαλαίου.³ Αυτό που χαρακτηρίζει τον καπιταλισμό δεν είναι μόνο η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, η απόσπαση της υπεραξίας (απλήρωτης εργασίας) από τους εργάτες και τις εργάτριες. Είναι και ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα πολλά κεφάλαια. Κάθε επιχείρηση είναι αναγκασμένη να επιδιώκει την ένταση της εκμετάλλευσης των εργατών για να μπορέσει να πραγματοποιήσει μεγαλύτερα κέρδη τα οποία με την σειρά τους θα της επιτρέψουν να επικρατήσει απέναντι στους ανταγωνιστές της. Έτσι τα κεφάλαια μεγαλώνουν (συγκέντρωση) και συγχωνεύονται ή συντονίζονται (συγκεντροποίηση).

Ολόκληροι κλάδοι της οικονομίας ελέγχονται από μια χούφτα εταιρείες που το πεδίο της δράσης ξεπερνούσε τις «εθνικές» αγορές. Αυτή η αλλαγή, και η συγχώνευση του βιομηχανικού και τραπεζικού κεφαλαίου που τη συνόδευε, έκανε τον καπιταλισμό στις «μεγαλύτερες Δυνάμεις «υπερώριο» και τον ανάγκαζε να επιζητάει επικερδείς επενδύσεις σε κάθε γωνιά του πλανήτη («εξαγωγή κεφαλαίου»).

Ανταγωνισμοί οικονομικοί...

Μια αγαπημένη πλάνη των αστών οικονομολόγων είναι η εικόνα ενός συστήματος όπου ο ανταγωνισμός διεξάγεται με «καθαρά οικονομικά» μέσα. Ο πιο «καινοτόμος» ή «καπάτος» μπορεί να ρίξει τις τιμές και η «αγορά» θα ανταποκριθεί αυτόματα. Αυτό είναι το

νόημα της φράσης για το «λείο κόσμο» που επαναλάμβαναν οι θαυμαστές της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Αυτό ποτέ δεν ήταν η πραγματικότητα στον καπιταλισμό, αλλά ήδη στην εποχή του Λένιν η αναντιστοιχία με τους ισχυρισμούς των αστών οικονομολόγων έβγαζε μάτια.

Καταρχήν είχε περάσει προ πολλού η εποχή «των σκόρπιων και άγνωστων μεταξύ τους εργοστασιαρχών που παράγουν για την κατανάλωση σε μια άγνωστη αγορά». Οι μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις με συμφέροντα που απλώνονταν σε ολόκληρους κλάδους της οικονομίας σε μια σειρά χώρες μπορούν να κάνουν τεκμηριωμένες εκτιμήσεις για τις πρώτες ύλες, τα πιθανά μεγέθη των αγορών και να οργανώσουν ανάλογα την παραγωγή τους, να συνάψουν συμμαχίες και ταυτόχρονα να ανταγωνιστούν η μια την άλλη. Η εμφάνιση και γιγάντωση των μονοπωλίων δεν σήμαινε ότι ο καπιταλισμός απαλλάσσεται από το τυφλό κυνήγι του κέρδους που οδηγεί στις κρίσεις και γίνεται «οργανωμένος καπιταλισμός».⁴ Αντίθετα, επισημαίνει ο Λένιν, «δυναμώνει και οξύνει το χάος που χαρακτηρίζει όλη την καπιταλιστική παραγωγή στο σύνολό της» και ο ανταγωνισμός αποκτάει ακόμα μεγαλύτερη κλίμακα, διευρύνεται σε νέα πεδία.

Όλες οι μέθοδοι χρησιμοποιούνται σε αυτή την ανταγωνιστική κούρσα. Καμιά μεγάλη πολυεθνική δεν βασίζεται απλά στην ικανότητα να παράγει φτηνά προϊόντα. Οι τρικλοποδιές «οικονομικές» και «εξωοικονομικές» δεν έχουν τελειωμό. Ο Λένιν απαριθμεί κάποιες από αυτές: «Στέρωση πρώτων υλών, στέρωση εφοδιασμού, αποκλεισμός από την αγορά κατανάλωσης, συμφωνία με τον αγοραστή να έχει εμπορικές σχέσεις αποκλειστικά με τα καρτέλ, σχεδιασμένη μείωση των τιμών για την καταστροφή των 'εξωκαρτελικών', στέρωση της πίστωσης, κήρυξη μοϊκιοτάζ».

Ο Λένιν θα μπορούσε να προσθέσει και τη διαφήμιση - μια σπατάλη που στις μέρες μας ξεοδεύονται δισεκατομμύρια και που είχε αρχίσει να γιγαντώνεται ακριβώς εκείνη την περίοδο. Πάντως κάνει αναφορά στην «αρνητική διαφήμιση». Φέρνει το παράδειγμα της βιομηχανίας τσιμέντων στην Γερμανία όπου οι «μονοπωλητές για να εξαλείψουν τον ανταγωνισμό σε μια τόσο επικερδή βιομηχανία, καταφεύγουν ακόμα και στο δόλο: διαδίδουν ψεύτικες φήμες για την κακή κατάσταση της βιομηχανίας, δημοσιεύουν ανώνυμες αγγελίες στις εφημε-

ρίδες: 'Κεφαλαιούχοι! Αποφεύγετε να τοποθετείτε κεφάλαια στη βιομηχανία τομέντου'. Τέλος αγοράζουν τις επιχειρήσεις των 'εξομοιοπολικών'... τους πληρώνουν 60-80-150 χιλιάδες μάρκα 'αέρα'. Σχολιάζει ειρωνικά: «Το μονοπώλιο ανοίγει το δρόμο του παντού και με όλα τα μέσα αρχίζοντας από την 'σεμνή' πληρωμή του 'αέρα' και τελειώνοντας στην αμερικάνικη 'χρησιμοποίηση' του δυναμίτη ενάντια στον ανταγωνιστή». Και σε ένα άλλο σημείο επισημαίνει: «Τα μονοπώλια φέρνουν μαζί τους τις μονοπωλιακές αρχές: η εκμετάλλευση των 'δεσμών' για μια επικερδή συμφωνία παίρνει τη θέση του συναγωνισμού στην ανοιχτή αγορά».

Ο Λένιν και το βιβλίο του για τον Ιμπεριαλισμό

...και κρατικός

Κεντρικός ανάμεσα σε αυτούς τους «δεσμούς» είναι εκείνος που συνδέει τα μονοπώλια μιας συγκεκριμένης χώρας με το κράτος της. Ο Λένιν περιγράφει πως για παράδειγμα το «τραστ πετρελαίου» του Ροκφέλερ, η Standard Oil, «θέλοντας να τα αρπάξει όλα» κατάφερε ένα χτύπημα «στον κύριο εχθρό» του την αγγλο-ολλανδική Shell, στήνοντας μια θυγατρική εταιρεία στην Ολλανδία. Η Deutsche Bank και άλλες γερμανικές τράπεζες προσπάθησαν να ελέγξουν τα πετρέλαια της Ρωσίας και της Ρουμανίας ενάντια στον Ροκφέλερ. Όμως ο τελευταίος επικράτησε μιας και «διέθετε ασύγκριτα μεγαλύτερα κεφάλαια και θαυμάσια οργάνωση μεταφοράς και παράδοσης». Η Deutsche Bank υπέκυψε. Και τότε «αρχίζει η 'κωμωδία του πετρελαίου'...Μπαίνουν σε κίνηση ολό-

κληρος ο γιγάντιος μηχανισμός της μεγαλύτερης τράπεζας του Βερολίνου, όλοι οι πλατιοί 'δεσμοί' της, ο Τύπος πνίγεται από τις 'πατριωτικές' κραυγές ενάντια στο 'ξυγό' του αμερικάνικου τραστ και το Ράιχσταγκ σχεδόν ομόφωνα ψηφίζει...μια απόφαση που καλεί την κυβέρνηση να επεξεργαστεί το σχέδιο ενός μονοπωλίου πετρελαίου».

Ο Λένιν συμπεράνει ότι η ανάπτυξη των μονοπωλίων στο εσωτερικό μιας χώρας έχει ως συμπλήρωμα της χρήση της κρατικής ισχύος για να εδραιώσουν την επιρροή τους στο εξωτερικό. Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα μονοπώλια μετατρέπεται σε διαμάχη ανάμεσα στα κράτη τους για τον έλεγχο διαφορετικών περιοχών του κόσμου:

«Οι καπιταλιστές μοιράζουν τον κόσμο όχι από κάποια ιδιαίτερη κακία τους, αλλά γιατί ο βαθμός συγγέντρωσης που επιτεύχθηκε τους αναγκάζει να πάρουν αυτό το δρόμο για να βγάλουν κέρδος. Συγκεκριμένα τον μοιράζουν 'ανάλογα με τα κεφάλαιά τους', 'ανάλογα με τη δύναμή τους' – άλλος τρόπος μοιράσματος δεν μπορεί να υπάρχει μέσα στο σύστημα της εμπορευματικής παραγωγής και του καπιταλισμού...»

Η εποχή του νεότατου καπιταλισμού μάς δείχνει ότι ανάμεσα στις ενόσεις των καπιταλιστών διαμορφώνονται ορισμένες σχέσεις πάνω στη βάση του οικονομικού μοιράσματος του κόσμου και παράλληλα και σε σχέση μ' αυτό ανάμεσα στις πολιτικές ενόσεις, ανάμεσα στα κράτη, διαμορφώνονται ορισμένες σχέσεις πάνω στη βάση του εδαφικού μοιράσματος του κόσμου, της πάλης για τις αποικίες, της πάλης για 'οικονομικό χώρο».

Η Βρετανία ήταν η πρώτη και πιο πετυχημένη στο «εδαφικό μοίρασμα». Η Ινδία, το «διαμάντι του Στέμματος», απορροφούσε το 11% των εξαγωγών εμπορευμάτων και το 12% των εξαγωγών κεφαλαίων⁵ -και τα πλεονάσματα που συσσωρεύονταν στο ισοζύγιο πληρωμών, χρηματοδοτούσαν τις βρετανικές επενδύσεις σε άλλα μέρη του κόσμου από την Νότια Αμερική μέχρι την Ευρώπη.

Όλοι ήθελαν να μιμηθούν αυτό το πετυχημένο παράδειγμα. Παλιές αποικιακές δυνάμεις όπως η Γαλλία ορίστηκαν στην προσπάθεια πχ να ολοκληρώσουν τον έλεγχο της Ινδοκίνας και να την κάνουν το αντίπαλο δέος της βρετανικής επιρροής στην Ασία. Η Ιαπωνία είχε κατακτήσει την Κορέα και απλωνόταν στην Κίνα. Ο «νεότατος καπιταλιστικός ιμπεριαλισμός» της Ρωσίας είχε τις δικές του βλέψεις και τις δικές του αποικίες.⁶ Ο γερμανικός καπιταλισμός που είχε έρθει πιο αργά στο κλαμπ των οικονομικά ισχυρών ήθελε το δικό του μερτικό. Όπως είχε δηλώσει το 1897 ο καγκελάριος φον Μπίλφ: «Δεν επιθυμούμε να σπρώξουμε κανέναν στη σκιά, αλλά θέλουμε τη θέση μας στον ήλιο».

Ο Νικολαΐ Μπουχαρίν

Κανείς δεν ήταν διατεθειμένος να κάνει χώρο για να μπει ο ανταγωνιστής στην λιακάδα των ωφελημάτων της αποικιοκρατίας. Το αποτέλεσμα ήταν ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος.

Η γενίκευση του Μπουχάριν

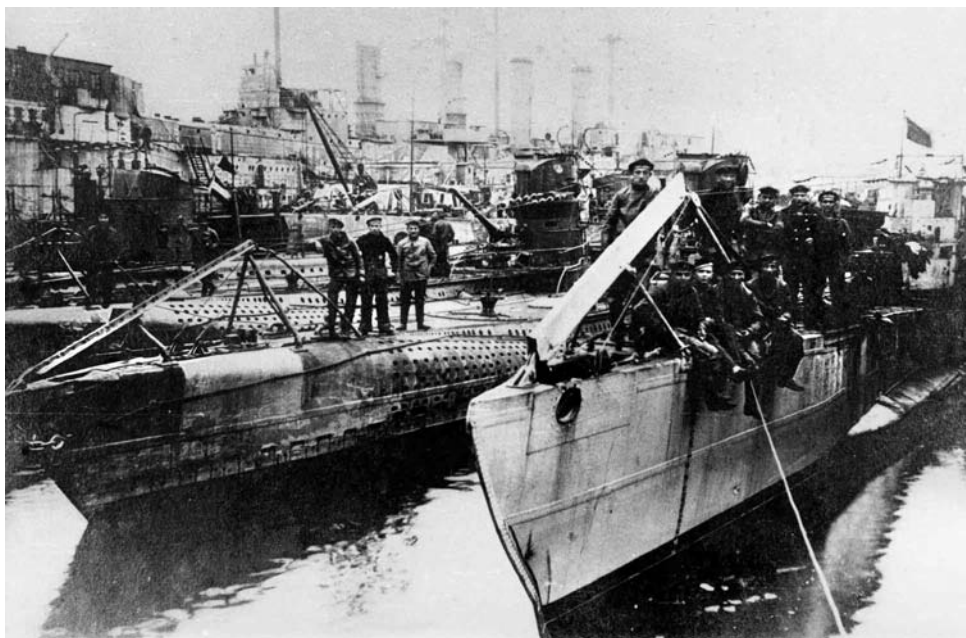
Ο Λένιν προόριζε τον «Ιμπεριαλισμό» για νόμιμη έκδοση στην Ρωσία του Τσάρου και φροντίζει να επισημάνει από τον τίτλο ότι πρόκειται για μια «εκλαϊκευτική μελέτη». Τον Δεκέμβριο του 1915, λίγους μήνες πριν καταπιστεί με την ολοκλήρωση του δικού του χειρόγραφου, είχε γράψει τον πρόλογο για το βιβλίο του Νικολά Μπουχάριν Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία στον οποίο επαινεί την «επιστημονική σημασία της εργασίας» του λαμπρού θεωρητικού των μολοσεβίγων.

Η γενίκευση που κάνει ο Μπουχάριν σε αυτό το έργο⁷ αποτυπώνει πιο καθαρά τις δυο βασικές τάσεις του καπιταλισμού στο στάδιο του ιμπεριαλισμού. Την συγκέντρωση της οικονομικής δύναμης μέσα στις εθνικές καπιταλιστικές οικονομίες, την συγχώνευση κρατικών και ιδιωτικών κεφαλαίων σε «κρατικο-καπιταλιστικά τραστ» και τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτές οι δυο τάσεις βρίσκονται σε σύγκρουση μεταξύ τους.

Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων σπρώχνει προς μια ενιαία παγκόσμια αγορά. Αυτός είναι ο οριζώντας όλων των «εθνικών» κεφαλαίων που πρέπει να ανταποκριθούν στις πιέσεις της. Γι' αυτό τα διάφορα κεφάλαια, στρέφονται στο κράτος τους για προστασία απέναντι σε ανταγωνιστές και για ενίσχυση των περιπέτειών τους. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί στο δυνάμωμα του κράτους που εκτός από προστασία των πολυεθνικών των αναλαμβάνει και ένα ολόκληρο κομμάτι της οικονομίας - η τάση προς τον κρατικό καπιταλισμό όπως την ονόμασε ο Μπουχάριν.⁸

Οι σημερινοί οικονομικοί ιστορικοί αναφέρουν την περίοδο του τέλους του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα ως το πρώτο κύμα της παγκοσμιοποίησης. Όμως, αυτή ήταν και η εποχή που γιγαντώθηκαν οι εξοπλισμοί κι ο μιλιταρισμός. Ο Μπουχάριν κάνει τη σύνδεση με λαμπρό τρόπο:

«Όποτε εγείρεται ζήτημα σχετικά με τη μεταβολή των εμπορικών συμφωνιών, η κρατική ισχύς των συμβαλλομένων ομάδων των καπιταλιστών εμφανίζεται επί σκηνης, και οι αμοιβαίες σχέσεις αυτών των κρατών -που ανάγονται σε

Κίελο 1918. Η σπίθα για επανάσταση στην Γερμανία άναψε με την εξέγερση των ναυτών στο Κίελο.

τελευταία ανάλυση στις σχέσεις ανάμεσα στις στρατιωτικές τους δυνάμεις- καθορίζουν τη συμφωνία.

Η πάλι μεταξύ των κρατικο-καπιταλιστικών τραστ κρίνεται κατά πρότο λόγο από τη σχέση μεταξύ των στρατιωτικών τους δυνάμεων, διότι η στρατιωτική ισχύς της χώρας είναι το τελευταίο καταφύγιο των 'εθνικών' ομάδων των καπιταλιστών. Ο υπερβολικά αυξανόμενος κρατικός προϋπολογισμός αφιερώνει ένα συνεχώς μεγαλύτερο μερίδιο σε 'αμυντικούς σκοπούς' όπως κατ' ευφημισμό ονομάζεται ο μιλιταρισμός...

Όπως είναι αλήθεια ότι δεν είναι οι χαμηλές τιμές που προκαλούν τον ανταγωνισμό αλλά, αντίθετα, ο ανταγωνισμός είναι αυτός που προκαλεί τις χαμηλές τιμές, αποτελεί εξίσου αλήθεια ότι δεν είναι η ύπαρξη των όπλων η πρωταρχική αιτία και η κινητήρια δύναμη στους πολέμους αλλά αντίθετα το αναπόφευκτο των οικονομικών συγκρούσεων καθορίζει την ύπαρξη των όπλων. Αυτός είναι ο λόγος που για τον οποίο στην εποχή μας που οι οικονομικές συγκρούσεις έχουν φθάσει σε ασυνήθιστο βαθμό έντασης, είμαστε μάρτυρες ενός τρελού οργίου εξοπλισμών.⁹

Επανάσταση και Διεθνισμός

Όταν ξέσπασε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος οι ηγεσίες των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων της Δεύτερης Διεθνούς έσπευσαν η καθεμιά να στηρίξει τη δική της άρχουσα τάξη. Υιοθέτησαν

όλη την προπαγάνδα των εμπόλεμων κυβερνήσεων για να δικαιολογήσουν την προδοσία τους: δεν συμμετέχουμε σε έναν κατακτητικό πόλεμο αλλά σε ένα πόλεμο για την «εθνική άμυνα», την «υπεράσπιση του πολιτισμού», τη «δημοκρατία». Η λέξη «ιμπεριαλισμός» έγινε μια βροσιά που απευθυνόταν στον εχθρό: οι Σύμμαχοι της Αντάντ κατάγγελλαν τα εγκλήματα του «γερμανικού ιμπεριαλισμού και μιλιταρισμού», οι Κεντρικές Δυνάμεις θύμιζαν τα κατορθώματα του αγγλικού και γαλλικού ιμπεριαλισμού στις αποικίες τους. Με άλλα λόγια, οι ρεφορμιστικές ηγεσίες καλούσαν την εργατική τάξη να γίνει κρέας για τα κανόνια ενός στρατοπέδου ιμπεριαλιστών απέναντι στο άλλο.

Το έργο του Λένιν (και του Μπουχάριν) εξόπλιζε θεωρητικά και πολιτικά την αντιπολεμική Αριστερά να διακρίνει τις πραγματικές αιτίες του πολέμου πίσω από αυτή την ομίχλη και να χαράξει ανάλογα τη δράση της. Η απάντηση ήταν ο διεθνισμός και η πάλι για την ανατροπή του καπιταλισμού.

Κομμάτι αυτής της προσπάθειας ήταν και η σύγκρουση με τις απόψεις που έσπρωχναν την Αριστερά της εποχής να αναζητήσει συμμαχίες με τα «ειρηνόφιλα» τμήματα καπιταλιστών απέναντι στα «πολεμοκάπηλα». Εκφραστής αυτής της άποψης ήταν ο Καρλ Κάουτσκι. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος αυτός και το ρεύμα που εξέφραζε στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (SPD) αποδέχτηκαν την στήριξη

του πολέμου στο όνομα της «εθνικής άμυνας» αλλά ταυτόχρονα έλεγαν ότι ο πόλεμος πρέπει να σταματήσει με μια «δίκαιη ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις» ανάμεσα στους εμπόλεμους.

Ο Κάουτσκι ταίριζε τον ιμπεριαλισμό με τις προσαρτήσεις αγροτικών περιοχών από τις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες. Οι εξοπλισμοί, οι διαμάχες για τον έλεγχο των αποικιών και εν τέλει ο ίδιος ο πόλεμος ήταν μια από τις πολιτικές επιλογές που είχε στη διάθεσή του το χρηματιστικό κεφάλαιο. Άρα οι ανταγωνισμοί που γέννησαν τον πόλεμο δεν πηγάζαν από τη φύση του καπιταλισμού. Αντιθέτως, οι καπιταλιστές είχαν κάθε συμφέρον στο ειρηνικό μοίρασμα των αποικιών και των αγορών μεταξύ τους. «Το σύνθημα κάθε διορατικού καπιταλιστή πρέπει να είναι: Καπιταλιστές όλων των χωρών ενωθείτε!»¹⁰ υποστήριζε σε ένα άρθρο που έγραψε λίγο μετά το ξέσπασμα του πολέμου. Αυτή ήταν η περίφημη πρόβλεψη για την έλευση του «υπεριμπεριαλισμού»: μιας διεθνούς συνεργασίας των ανεπτυγμένων καπιταλισμών για την λεηλασία της αγροτικής τους περιφέρειας.

Ο «Ιμπεριαλισμός» του Λένιν είναι σε μεγάλο βαθμό μια πολεμική σε αυτές τις απόψεις του Κάουτσκι. Εξηγεί (ο Μπουχάριν το έκανε ακόμα πιο αναλυτικά) ότι ιμπεριαλισμός δεν σημαίνει απλά «προσαρτηση» και λεηλασία αγροτικών περιοχών. Ο γαλλικός ιμπεριαλισμός είχε βάλει στο μάτι τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά περιοχές της Λωρραίνης και ο γερμανικός του Βελγίου. Ο Λένιν κατηγορεί τον Κάουτσκι ότι αποκόβει «την πολιτική του ιμπεριαλισμού από την οικονομία του» και ότι αποτυγχάνει να εντοπίσει ένα βασικό γνώρισμα του καπιταλισμού: «τον ανταγωνισμό μερικών ιμπεριαλισμών». Οι «ειρηνικές» ιμπεριαλιστικές συμμαχίες και συμφωνίες, υποστήριζε ο Λένιν, είναι «ανάπαυλα» που ακολουθείται από έναν επόμενο γύρο ανταγωνισμών πολεμικών και οικονομικών για το μοίρασμα και το ξαναμοίρασμα του κόσμου. Όπως και να τελειώσει ο συγκεκριμένος πόλεμος αυτό που έχει μπροστά της η Αριστερά είναι μια ολόκληρη «περίοδος πολέμων και επαναστάσεων».

Σήμερα

Από κάποιες απόψεις ο σημερινός κόσμος θυμίζει το παγκόσμιο σύστημα που ανέλυαν ο Λένιν και οι άλλοι επαναστάτες μαρξιστές στις δυο πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Είναι ένας «πο-

λυπολικός» κόσμος, με τους ανταγωνισμούς σε οικονομικό, πολιτικό και όλο και περισσότερο σε στρατιωτικό επίπεδο να αναζωπυρώνονται.

Αυτό δεν σημαίνει επιστροφή στις αρχές του 20ου αιώνα. Και μόνο η ανάπτυξη της Κίνας ως παγκόσμιας οικονομικής δύναμης είναι μια τρομερή αλλαγή. Αλλά δεν είναι η μοναδική. Για παράδειγμα ήδη από την εποχή του ιμπεριαλισμού του Ψυχρού Πολέμου, είχαν αρχίσει να αναδύονται κράτη που μπορεί να μην ήταν Μεγάλες Δυνάμεις με παγκόσμια συμφέροντα και επιδιώξεις αλλά σίγουρα δεν ήταν «νέο-αποικίες». Αυτοί και άλλοι «υποϊμπεριαλισμοί»¹¹ παίζουν κρίσιμο ρόλο στους ανταγωνισμούς της σημερινής εποχής. Δεν μπορούμε να εξηγήσουμε τι συμβαίνει σήμερα στη Μέση Ανατολή για παράδειγμα αν δεν πάρουμε υπόψη τα συμφέροντα και τις φιλοδοξίες τέτοιων περιφερειακών καπιταλισμών -από την Ελλάδα, μέχρι την Τουρκία, την Αίγυπτο, την Σ. Αραβία και τα άλλα εμιράτα του Κόλπου.

Η ανάλυση του Λένιν για τον ιμπεριαλισμό είναι ζωντανή γιατί μας δίνει τα εργαλεία να ερμηνεύσουμε σωστά την σχέση ανάμεσα στην οικονομία και τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς. Για παράδειγμα η προσπάθεια των ΗΠΑ να ελέγξουν τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής με τον πόλεμο και την κατοχή του Ιράκ το 2003 δεν είχε να κάνει με τα «στενά» συμφέροντα των αμερικάνικων πολυεθνικών του πετρελαίου. Ο Λένιν στην εποχή του είχε συγκροτήσει με μια παρόμοια αντιμετώπιση από την πλευρά του Κάουτσκι που θεωρούσε την «ιμπεριαλιστική επιθετικότητα» ως αποτέλεσμα των επιδιώξεων π.χ της βιομηχανίας των όπλων.

Η αμερικάνικη οικονομία δεν εξαρτιόταν άμεσα από το πετρέλαιο της Μ. Ανατολής. Όμως, η ευρωπαϊκή, η ιαπωνική και η κινεζική εξαρτούνται. Ο έλεγχος της «κάνουλας» θα έδινε τη δυνατότητα στον αμερικάνικο καπιταλισμό να επιβάλλει τους όρους του π.χ στις διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και γενικότερα στις σχέσεις με τα άλλα μεγάλα καπιταλιστικά κέντρα. Σήμερα θέλει να μετατοπίσει το κέντρο βάρους της στρατιωτικής του ισχύος στον Ειρηνικό, ως «επιχείρημα» απέναντι στις οικονομικές και πολιτικές φιλοδοξίες της κινεζικής άρχουσας τάξης παρά την στενή σχέση ανάμεσα στις δυο οικονομίες.

Με άλλα λόγια βοηθάει τη σημερινή Αριστερά να βλέπει πίσω από την ψεύτι-

κη εικόνα που ζωγραφίζουν οι απολογητές του καπιταλισμού για ένα σύστημα που λειτουργεί με το «αόρατο χέρι» της «ελεύθερης αγοράς» ενώ οι πόλεμοι, οι επεμβάσεις, οι διπλωματικοί κανυγάδες είναι κάτι το «εξωτερικό» και άσχετο με τη βασική του λειτουργία. Η αιχμή του Λένιν στον «Ιμπεριαλισμό» ήταν η σύνδεση αυτών των ανταγωνισμών με τη φύση του ίδιου του καπιταλισμού κι αυτό δεν έχει αλλάξει εκατό χρόνια μετά.

Η επιμονή του Λένιν ότι δεν υπάρχουν καλοί και κακοί ιμπεριαλισμοί, ότι η εργατική τάξη δεν έχει κανένα συμφέρον να διαλέξει πλευρά στους ανταγωνισμούς τους, είναι εξαιρετικά πολύτιμη σήμερα για να μπορεί παίρνει τη σωστή στάση σε συγκρούσεις από την Ουκρανία μέχρι τη Μ. Ανατολή. Τον ιμπεριαλισμό θα τον ανατρέψει η εργατική τάξη με την επαναστάση της, αυτό ήταν το πολιτικό συμπέρασμα του Λένιν το 1916 και παραμένει επίκαιρο και σήμερα, όσο ποτέ. n

Σημειώσεις

1. Όλα τα αποσπάσματα σε αυτό το άρθρο προέρχονται από την έκδοση της Σύγχρονης Εποχής το 2009.
2. Τα τραστ προκύπτουν από την συγχώνευση, άμεση ή σταδιακή, πολλών επιχειρήσεων. Τα καρτέλ είναι συμφωνίες ανάμεσα σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ενός κλάδου για το μοίρασμα της αγοράς και τις τιμές. «Συνδικάτα» η σύμπραξη επιχειρήσεων για ένα σκοπό.
3. Το Κεφάλαιο Τόμος Πρώτος, Σύγχρονη Εποχή, σ.σ. 648-649.
4. Αυτή είναι έκφραση του Ρούντολφ Χίλφερντινγκ ενός αυστριακού μαρξιστή και συγγραφέα του βιβλίου Χρηματιστικό Κεφάλαιο (1910). Ο Λένιν στον Ιμπεριαλισμό στηρίχτηκε σε αυτό το έργο, αλλά διαφώνησε με αυτή και άλλες απόψεις του.
5. Chris Harman, Analysing Imperialism, International Socialism 99 (Summer 2003), <https://www.marxists.org/archive/harman/2003/xx/imperialism.htm#n15>
6. Ο Λένιν αναφέρει το Τουρκεστάν, την κεντρική Ασία, αλλά στον πρόλογο που έγραψε τον Απρίλη του 1917 όταν τελικά δημοσιεύτηκε το βιβλίο υπογραμμίζει ότι λόγω του φόβου της λογοκρισίας δεν πρόσθεσε την Ουκρανία, την Φινλανδία, την Πολωνία «και άλλες περιοχές που κατοικούνται από μεγαλωρώσοις».
7. Και σε άλλα όπως το άρθρο «Προς μια Θεωρία του Ιμπεριαλιστικού Κράτους» (1915) <https://www.marxists.org/archive/bukharin/works/1915/state.htm> και το βιβλίο για την πολιτική και οικονομία της μετάβασης στο σοσιαλισμό που δημοσιεύτηκε το 1922, N. Bukharin, The Politics and Economics of the transition period, Routledge 2015.
8. Για περισσότερα βλέπε Μ. Στύλλου, «Το βάρβαρο πρόσωπο του ιμπεριαλισμού σήμερα», Σοσιαλισμός από τα Κάτω τεύχος 7 (Ιούλης-Σεπτεμβρίου 1993) <http://socialismfrombelow.gr/pdf/7.pdf>
9. Νικολάι Μπουχάριν, Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2004, σ.σ. 132, 134 και 135.
10. Karl Kautsky, Imperialism and the War (September 1914): <https://www.marxists.org/archive/kautsky/1914/09/war.htm>
11. Για την έννοια του υποϊμπεριαλισμού, βλέπε Μ. Στύλλου «Η σύγκρουση των υποϊμπεριαλισμών», Μαμή νο2 (Γενάρης-Φεβράριος 1984). Περιλαμβάνεται στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου Ο ελληνικός καπιταλισμός, η παγκόσμια οικονομία και η κρίση, β' έκδοση συμπληρωμένη, 2013.

Σύμφωνο συμβίωσης

Στις 22 Δεκέμβρη 2015, εκατοντάδες ακτιβιστές συγκεντρώθηκαν έξω από τη Βουλή διεκδικώντας την άμεση και πλήρη ψήφιση της επέκτασης του συμφώνου συμβίωσης, ώστε να περιλαμβάνει και τα ομόφυλα ζευγάρια. Η προσπάθεια της εκκλησίας και των οργάνωσεων «πιστών» για αντισυγκέντρωση κατά του συμφώνου δεν μάζεψε ούτε έναν. Τελικά το νέο σύμφωνο πέρασε από το κοινοβούλιο με μεγάλη πλειοψηφία και αποτελεί μια κατάκτηση για τους ΛΟΑΤΚΙ+¹ ανθρώπους, ένα μικρό βήμα στη σωστή κατεύθυνση για να αρθούν οι ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤΚΙ+ στην Ελλάδα. Θα μπορούσε να είναι πολύ μεγαλύτερο.

Το χρονικό ενός προαναγγελθέντος συμφώνου συμβίωσης

Για την ιστορία, το σύμφωνο συμβίωσης που εγκαινιάστηκε με νόμο το 2008 απέκλειε τα ομόφυλα ζευγάρια (για τα οποία υποτίθεται ότι είχε θεσπιστεί διεθνώς!), ενώ ήταν έτσι κι αλλιώς ελλιπές σε σχέση με τα ζητήματα που υποτίθεται ότι κατοχύρωνε. Χρειάστηκε η προσφυγή και δικαίωση δυο ομόφυλων ζευγα-

Μετά το κουτσουρεμένο σύμφωνο που ψήφισε η ελληνική βουλή η μάχη ενάντια στην καταπίεση έχει μπροστά της πόλληδες και μεγάλες συγκρούσεις, όπως επιχειρηματολογεί η Δήμητρα Κυρίλλου.

ριών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, η συνεχής πίεση από την πλευρά του πολύχρωμου κινήματος και η πτώση της κυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου για να φτάσουμε στην ψήφιση του νόμου 4356/2015, ο οποίος διευρύνει το σύμφωνο για τα ομόφυλα ζευγάρια και αναγνωρίζει ότι η σχέση μέσω του συμφώνου συνιστά μορφή οικογένειας. Επίσης προβλέπει διευρυμένα δικαιώματα σε σχέση με το προηγούμενο: Ρυθμίζει ζητήματα κληρονομικά, φορολογικά, ασφαλιστικά, καθώς και δικαιώματα λήψης ιατρικών αποφάσεων όταν ο ένας από τους συντρόφους βρίσκεται στο νοσοκομείο.

Και αυτό το σύμφωνο όμως υπολείπεται σε πολλά εξίσου σημαντικά αιτήματα που είχε από καιρό θέσει η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Δεν προβλέπει το δικαίωμα της παιδοθεσίας για τα ομόφυλα ζευγάρια αλλά ούτε και της γονικής μέριμνας για τον μη βιολογικό γονέα. Με

ρητή αναφορά μόνο στα παιδιά που έχουν μητέρα και πατέρα, τα ομόφυλα ζευγάρια στην πραγματικότητα αποκλείονται από το δικαίωμα της γονεϊκότητας. Το ασφαλιστικό εξακολουθεί να παραμένει προβληματικό σημείο, καθώς η ασφαλιστική κάλυψη παραπέμπεται στον Υπουργό Εργασίας, μέσω της έκδοσης προεδρικού διατάγματος και αντίστοιχης αναλογιστικής μελέτης. Έτσι, το δημοσιονομικό κόστος και η κρατική γραφειοκρατία εμπλέκονται σε μια διαδικασία που θα έπρεπε να είναι αυτόματη, με κίνδυνο να την κωλυσιεργήσουν επ'αόριστον ή και να την ακυρώσουν. Οι διαμαρτυρίες από τους ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστές για αυτές τις εσκεμμένες παραλήψεις είναι απόλυτα δικαιολογημένες, γι'αυτό και οι αγώνες μας θα συνεχιστούν μέχρι να κατακτήσουμε πλήρη ισονομία.

Πολλοί ισχυρίζονται ότι το σύμφωνο συμβίωσης ήταν «δώρο» της κυβέρνη-

σης υπό τον ΣΥΡΙΖΑ και κατάκτηση της «φωτισμένης» Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η εκτίμηση είναι λάθος και στα δυο σκέλη. Πράγματι μεσολάβησε η προσφυγή δυο ομόφυλων ζευγαριών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά του ελληνικού κράτους που παραβίαζε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η δικαίωσή τους και η επιβολή προστίμων στην Ελλάδα. Όμως το σύμφωνο δεν έπεσε από τον ουρανό. Η συζήτηση για τα δικαιώματα (και για τον γάμο) είχε ήδη ανοίξει μέσα στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και την ελληνική κοινωνία πολύ νωρίτερα (γάμοι ομόφυλων ζευγαριών στην Τήλο που κριθθηκαν παράνομοι). Δεκάδες συλλογικότητες για το φύλο που συγκροτήθηκαν εδώ και χρόνια έχουν συζητήσει και αναδείξει τον σεξισμό και τις διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΚΙ+, χιλιάδες αγωνιστές αγκαλιάζουν κάθε χρόνο τις εκδηλώσεις περηφάνειας (Pride) σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και πλέον και σε άλλες πόλεις. ΛΟΑΤΚΙ+ αγωνιστές είναι παρόντες στα αντιρατσιστικά και αντιφασιστικά συλλαλητήρια, έξω από τη δίκη της Χρυσής Αυγής, στις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας που δεν άφησαν αναπάντητες τις ομοφοβικές επιθέσεις. Όλη αυτή η δραστηριότητα και η γενικότερη στροφή της Ελληνικής κοινωνίας αριστερά αποτελούν το υπόβαθρο για την ανάδειξη και διεκδίκηση των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων, έτσι έβαλαν πίεση στα πολιτικά κόμματα και κυρίως στον ΣΥΡΙΖΑ. Ο θάνατος του γκέι ηθοποιού Μηνά Χατζησάββα και το ζήτημα που προέκυψε με την άρνηση του νοσοκομείου να παραδώσει τη σωρό του στο σύντροφό του άνοιξε έναν έντονο δημόσιο διάλογο που τελικά κατέληξε υπέρ των δικαιωμάτων των γκέι οικογενειών, υπέρ της καύσης των νεκρών και τελικά εις βάρος του ρόλου της Εκκλησίας.

Παρά τους ισχυρισμούς ότι η Ελληνική κοινωνία «δεν είναι έτοιμη» για τέτοιες τομές, ότι ανήκει στον «μάτσο, ομοφοβικό Νότο της Ευρώπης», δημοσκόπηση που διενεργήθηκε τον Δεκέμβρη έδινε 70% υπέρ της διεύρυνσης του συμφώνου συμβίωσης. Αυτή είναι πιο αληθινή εικόνα.

ΣΥΡΙΖΑ:

Ένα βήμα μπρος, δυο πίσω

Ο ΣΥΡΙΖΑ ήταν η πολιτική δύναμη που μετά τα πρόστιμα έσπευσε να προτείνει το διευρυμένο σύμφωνο και έκφρασε τις προσδοκίες του κόσμου (ΛΟΑΤΚΙ+ και μη) ότι με μια κυβερνηση

της αριστεράς, ο πολιτικός γάμος των γκέι θα ήταν παιχνιδάκι. Λάθος. Παρά την πίεση για διεκδίκηση του πολιτικού γάμου για όλα τα ζευγάρια, ανεξαρτήτως φύλου, η κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ το Νοέμβριο του 2013 αποφάνθηκε ότι «θα καταθεθεί πρόταση για διευρυμένο σύμφωνο και μέχρι εκεί». Η πρόταση για τον πολιτικό γάμο ομόφυλων αναβλήθηκε χωρίς κανένα χρονοδιάγραμμα.² Το νομοσχέδιο για διευρυμένο σύμφωνο κατατέθηκε τελικά τον Ιούνιο του 2015 και έφτασε προς ψήφιση τον Δεκέμβρη, μετά από μια διαβούλευση όπου καμιά από τις προτάσεις της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας δεν εισακούστηκε. Αντίθετα τα στελέχη του Σύριζα παραχωρούσαν κάθε είδους δεσμεύσεις στην εκκλησία, στη δεξιά (στη Ν.Δ. αλλά και στους κυβερνητικούς εταίρους του ΑΝΕΛ), στους συλλόγους πολυτέκνων κλπ., ότι το σύμφωνο δεν «αγγίζει» την παιδοθεσία και ότι δεν πρόκειται ν'ανοίξει το δρόμο προς αυτή. Είναι χαρακτηριστική της όλης πορείας του ΣΥΡΙΖΑ. Είχε προηγηθεί το «άδειασμα» της Σίας Αναγνωστοπούλου σε σχέση με το μάθημα των θρησκευτικών και η ανοχή στα κηρύγματα μίσους των παπάδων, που ουσιαστικά ποτέ δεν σταμάτησαν να αφορίζουν τους ΛΟΑΤΚΙ+ και τη διαφορετικότητα.

Ο περιφημος «ελιγμός» που θα εξασφάλιζε την ψήφο των γαλάζιων βουλευτών, έφερε μόλις 16 ψήφους από το στρατόπεδο της Ν.Δ. Έτσι άφησε ο ΣΥΡΙΖΑ το περιθώριο σε κριτικές από το ΠΑΣΟΚ και το Ποτάμι, που δημιουργήσαν ανέξοδα πάνω στις ταλαντεύσεις της κυβέρνησης, χωρίς να έχουν κάνει πραγματικά τίποτα για το σύμφωνο και τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ (αλήθεια τι έκαναν όταν κυβερνούσαν;).

Σύμφωνο συμβίωσης και Ε.Ε.

Αλλά και σε σχέση με την Ευρώπη, η εικόνα δεν είναι μια γραμμική πορεία προς την πρόοδο, την ανεκτικότητα και τα δικαιώματα, αλλά μια διαδικασία αγώνων και διεκδικήσεων που πιέζουν, αποδίδουν δικαιώματα αλλά προκαλούν και την αντίδραση των συντηρητικών, με αποτέλεσμα πισωγυρίσματα, σεξισμό και ομοφοβία. Ένας χάρτης της Ευρώπης που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο πρόσφατα απεικονίζει το προχώρημα από το σύμφωνο συμβίωσης προς το γάμο ομόφυλων ζευγαριών. Ο ίδιος χάρτης δείχνει πόσο αργά ανταποκρίθηκαν πολλές «προχωρημένες» χώρες όπως η Βρετανία και η Γαλλία (με μεγάλες

αντιδράσεις των ακροδεξιών της Μαρίν Λεπέν), πώς κάποιες άλλες (ανάμεσά τους και τα μέλη της Ε.Ε. Πολωνία, Σλοβακία, Εσθονία, Λετονία) θέσπισαν «συνταγματικούς» περιορισμούς, για να μπλοκάρουν κάθε διαδικασία προς αυτή την κατεύθυνση και πώς υπάρχουν ακόμη «γκριζές» ζώνες, όπου οι φωτισμένες Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις κάνουν την πάπια επί του θέματος. Η Ιταλία ψήφισε το γάμο ομόφυλων τις μέρες που γραφόταν αυτό το άρθρο. Μετά από πολύχρονες υποσχέσεις (από την εποχή της κυβέρνησης Πρόντι), μετά από διαδηλώσεις υπέρ του συμφώνου σε 98 πόλεις, ο Ρέντσι παραχώρησε ένα «κουτσουρεμένο» σύμφωνο όπως ο Τσίπρας, προκαλώντας την οργή των ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστών και κυρίως των γονιών της κοινότητας που μιλάνε για καθαρό ξεπούλημα. Καταρρέπτονται επίσης διαδεδομένοι μύθοι που μιλάνε για την καθυστερημένη κοινή γνώμη, που «δεν είναι έτοιμη για μεγάλες τομές» και για τον ρόλο της εκκλησίας. Στην καθολική Ισπανία η παραχώρηση του πολιτικού γάμου το 2005 όχι μόνο δεν ξεσήκωσε κύμα αντιπολίτευσης, αλλά άνοιξε το δρόμο για χιλιάδες γάμους ομόφυλων και για βελτίωση της θέσης των ΛΟΑΤΚΙ+. Στην καθολική Ιρλανδία προκηρύχθηκε δημοψήφισμα που περιλάμβανε την ισότητα στο γάμο και πέρασε με 62%.³ Από την άλλη πρέπει να ειπωθεί ότι «κοσμικές» χώρες όπως η Ολλανδία και η Δανία έδωσαν με άνεση τον γάμο στους γκέι, όμως ασκούν τις χειρότερες ρατσιστικές και ισλαμοφοβικές πολιτικές απέναντι στους πρόσφυγες. Η παραχώρηση γάμου στους ΛΟΑΤΚΙ+ δεν αποτελεί κανένα υπέρτατο κριτήριο προοδευτικότητας.

Για μια ακόμη φορά αποδεικνύεται ότι οι κατακτήσεις δεν έρχονται από τις κυβερνήσεις και τους θεσμούς αλλά από τη ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου και τους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες. Αυτοί είναι οι πραγματικοί σπινάχοι για να μην έχουμε πισωγυρίσματα.

Το σύμφωνο συμβίωσης και η αριστερά

Έχει αποδειχτεί ότι ο ρεφορμισμός πρόδωσε στην πράξη τις υποσχέσεις του απέναντι στο πολύχρωμο κίνημα (όπως προδίδει τις υποσχέσεις προς την εργατική τάξη). Δυστυχώς όμως η σταλινική αριστερά και κομμάτια του αναρχισμού – αυτονομίας δεν κατόρθωσαν (και προφανώς δεν θέλησαν) να αποτελέσουν σύμμαχο του πολύχρωμου κινήματος

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ - LGBTQ διαδηλώνει στις Καστανιές 24/1

ενάντια στην καταπίεση. Το ΚΚΕ καταψήφισε το σύμφωνο συμβίωσης, με μια αιτιολόγηση τόσο αλλοπρόσβαλη που ξεκινά από την κριτική στους αστικούς θεσμούς γενικά κι αόριστα και καταλήγει στην υπεράσπιση της πυρηνικής οικογένειας, σαν τοποτηρητή των έμφυλων ρόλων και προτύπων που πρέπει με κάθε τρόπο, σύμφωνα με το ΚΚΕ να μεταφερθούν στα παιδιά.⁴

Τα κομμάτια που υποτιμούν ή λαιώδωρον αυτές τις διεκδικήσεις κάτω από το πρίσμα της κριτικής στους αστικούς θεσμούς όπως ο γάμος και η οικογένεια, όταν δεν συγκαλύπτουν την ομοφοβία τους, απλά διαγράφουν τη σημασία των αγώνων για τα δημοκρατικά δικαιώματα, για την ισότητα και την αξιοπρέπεια των καταπιεσμένων. Ιστορικά, η αριστερά στις καλύτερες στιγμές της πρωτοστάτησε στους αγώνες ενάντια στην καταπίεση, δεν τους αγνόησε ούτε τους έβαλε σε αντιπαράθεση με τους μεγάλους στρατηγικούς της στόχους (την επανάσταση και την κομμουνιστική κοινωνία).

Είναι ντροπή να υπάρχουν κομμάτια της αριστεράς που θεωρούν ότι η ομοφυλοφιλία, η αμφιφυλοφιλία και η διεμφυλικότητα αποτελούν «πρόβλημα», ακόμη κι αν το χρεώνουν στο καπιταλιστικό σύστημα, τον ιμπεριαλισμό κ.ο.κ

και όχι στα ίδια τα ομοφυλόφιλα, αμφί και τρανς άτομα – αν και ενίοτε συμβαίνει κι αυτό. Η αριστερά που έχει αυτή τη θεώρηση αναμένει τον ερχομό του κομμουνισμού που θα απαλείψει αυτόματα το «πρόβλημα», εγκαθιστώντας «σταθερές ετεροφυλόφιλες σχέσεις».⁵ Μέχρι να συμβεί αυτό, απέχει από τις αγώνες και τις διεκδικήσεις του πολύχρωμου κινήματος.

Το κίνημα του Stonewall το 1969 είχε απαντήσει πολύ καθαρά: «Δεν είμαι ανώμαλος εγώ, αλλά το σύστημα που με αποκαλεί ανώμαλο». Το ΑΚΟΕ⁶ είχε απόλυτο δίκιο όταν δήλωνε ότι «η ομοφυλοφιλία είναι ανθρώπινη δυνατότητα». Αυτή η πλούσια συμβολή του μαχητικού πολύχρωμου κινήματος έφερε την εμπειρία της πραγματικής ζωής των ανθρώπων που βρίσκονται έξω από την ετεροκανονικότητα. Η σεξουαλικότητα δεν είναι μία, συμπαγής και αιώνια, αλλά ένα φάσμα από επιθυμίες, συμπεριφορές και πρακτικές που μεταβάλλονται στο χρόνο, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε ανθρώπου. Η κατηγοριοποίηση της σεξουαλικότητας και ο διαχωρισμός της σε «φυσιολογική» και «ανώμαλη» είναι εφεύρεση του καπιταλισμού.⁷

Η θέση «κάνε ό,τι θέλεις στο κρεβάτι σου αλλά όχι δημόσια» προβάλλεται

σαν πιο ανεκτική αλλά είναι ρατσιστική. Θα το έλεγε ποτέ αυτό κάποιος/α σε ένα στρέιτ άτομο; Η στάση αυτή υπαινίσσεται ότι κάθε διαφορετικός σεξουαλικός προσανατολισμός είναι «κακό» πράγμα, που αν γίνει, δεν πρέπει να φανεί. Και ασφαλώς αποκλείει την διεκδίκηση δικαιωμάτων, αφού πολλά από αυτά ανήκουν αναπόφευκτα στη σφαίρα του δημόσιου βίου.⁸

Αντίθετα, για μια αριστερά που θέλει να αλλάξει τον κόσμο, το πρόβλημα δεν είναι οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι αλλά η καταπίεσή τους. Η αντικαπιταλιστική αριστερά οφείλει να υπερασπίζεται τα δικαιώματα και τους αγώνες τους και να παλεύει ενάντια σε κάθε μορφή καταπίεσης. Δεν περιμένουμε την κατεδάφιση του καπιταλισμού για την απελευθέρωση, αλλά παλεύουμε εδώ και τώρα και σε αυτή τη διαδικασία αλλάζουμε την κατάσταση και αναδεικνύουμε δυναμικά την ανάγκη να αλλάξει η κοινωνία ριζικά. Με αυτό τον προσανατολισμό κινήθηκε η ομάδα φύλου της ΑΝΤΑΡΣΥΑ σε όλη τη διαδικασία του συμφώνου συμβίωσης: Συμμετοχή στις κινητοποιήσεις μαζί με την πολύχρωμη κοινότητα, όχι στα ξεπουλήματα και τις παλινωδίες της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Και έτσι σκοπεύουμε να συνεχίσουμε.

Και μετά το σύμφωνο συμβίωσης τι;

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει μέσα στην ελληνική κοινωνία σημαντικά βήματα αναγνώρισης και αποδοχής των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων. Αυτό εκφράζεται τόσο με την μεγαλύτερη ορατότητα ομόφυλων ζευγαριών, όσο και με την συγκρότηση ομάδων και συλλογιοτήτων φύλου, με την συμμετοχή και στήριξη στους αγώνες του πολύχρωμου κινήματος, από τις διοργανώσεις Περηφάνειας και τη στήριξη του οργανωμένου εργατικού κινήματος σε αυτή μέχρι την αντιμετώπιση του καθημερινού σεξισμού και της ομοφοβίας. Ας μην ξεχνάμε ότι περιστατικά λεκτικής και φυσικής βίας εξακολουθούν να συμβαίνουν, αν και τα περισσότερα δεν φτάνουν στη δημοσιότητα. Η περίπτωση του Βαγγέλη Γιακουμάκη είναι ακραία αλλά δυστυχώς όχι μοναδική. Η ναζιστική Χρυσή Αυγή έχει «λουφάξει» προς το παρόν, αλλά δεν δίστασε να κάνει οργανωμένες επιθέσεις στο παρελθόν με την απειλή «έρχεται η σειρά σας».

Εκτός από την άμεση απειλή, η καταπίεση υπάρχει, συχνά όχι με τη μορφή ομοφοβικού περιστατικού αλλά περισσότερο σαν εσωτερικευμένη πίεση προσαρμογής στο πλαίσιο της πυρηνικής οικογένειας, του κοινωνικού κονφορμισμού, μιας ολόκληρης αστικής ηθικής που σήμερα περνάει κρίση αλλά εξακολουθεί να πιέζει να καθορίσει τη ζωή και τη συμπεριφορά μας. Οι ΛΟΑΤΚΙ+ δεν χωράνε σ' αυτό το πλαίσιο.

Η σεξουαλική και έμφυλη καταπίεση αφορά όλη την κοινωνία. Έχει τις ρίζες της στην εμφάνιση των κοινωνικών τάξεων, του κράτους και των θεσμών του.

Ένας βασικός ρόλος των διακρίσεων είναι η διαίρεση της εργατικής τάξης σε πρόσωπα «κανονικά» και «ανώμαλα». Η ομοφοβία, η αμφιφοβία και η τρανσοφοβία λειτουργούν με αντίστοιχο τρόπο όπως ο ρατσισμός, που διακρίνει τους ανθρώπους σε ντόπιους και μετανάστες, και ο μάτσο σοβινισμός, ο οποίος καλλιεργεί την ανισότητα ανάμεσα σε γυναίκες και άντρες. Σε περιόδους κρίσης και πόλωσης σαν αυτή που ζούμε σήμερα, η εξεύρεση αποδιοπομπαίων τράγων είναι χρήσιμο όπλο για τους από τα πάνω, γι' αυτό συχνά συνδέεται με το φαινόμενο της φασιστικής απειλής.

Χιλιάδες απλοί αγωνιστές (ΛΟΑΤΚΙ+ και στρείτ) μας έχουν υποραπιστεί και στηριχτεί τους αγώνες μας. Με αυτό τον κόσμο θα διεκδικήσουμε όλα μας τα δικαιώματα και τώρα είναι ώρα να εκπληρωθούν, χωρίς «ναι μεν αλλά» και σταγονόμετρο: Να θεσπιστεί πολιτικός γάμος για όλα τα ζευγάρια, ώστε να υπάρχει πλήρης ισοτιμία. Οι πολύχρωμες οικογένειες να έχουν ίδια αντιμετώπιση με αυτές των ετερόφυλων ζευγαριών, να αναγνωριστεί και να υποστηριχτεί πρακτικά το δικαίωμα σε επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου, κι ακόμη παραπέρα, να υπάρξει κάλυψη στους φορείς HIV που λαμβάνουν με το σταγονόμετρο τα αντιρετροϊκά φάρμακα που χρειάζονται για να επιβιώνουν και να μην επαναληφθούν οι σκηνές που ζήσαμε τον Δεκέμβριο με τις συνεχείς ελλείψεις.

Γιαυτό χαιρόμαστε με τη διεύρυνση του συμφώνου αλλά είναι λίγη. Μπορεί να γίνει εφελτήριο για μεγαλύτερες διεκδικήσεις. Η εκπλήρωση των αιτημάτων μπορεί και πρέπει να βελτιώσει τη ζωή μας, όχι όμως να εξαλείψει τον σε-

ξισμό από την κοινωνία. Για μας, η απελευθέρωση δεν αποτελεί άθροισμα αιτημάτων, αλλά διεργασία και πάλι μέσα στην κοινωνία που παράγει τον σεξισμό και τις διακρίσεις. Ο τρόπος για να νικήσουμε είναι ο κοινός μας αγώνας με τα άλλα κομμάτια της κοινωνίας που ξεσηκώνονται. Εκεί βρίσκεται η δύναμη που μπορεί να παλέψει την ομοφοβία, την τρανσοφοβία, τον σεξισμό και τις ρίζες τους. n

Σημειώσεις

1. ΛΟΑΤΚΙ+: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφί, Τρανς, Κούρι, Ίντερσεξ. Το + δηλώνει τους υπόλοιπους μη ετεροφυλόφιλους σεξουαλικούς προσανατολισμούς.
2. Στο συνέδριο του Ιουλίου 2013 είχε περιληφθεί στις θέσεις ότι το κόμμα είναι υπέρ του πολιτικού γάμου ομοφύλων με πλήρη και ίσα δικαιώματα. Σύμφωνο συμβίωσης, του Αντώνη Σιγάλα, <http://rednotebook.gr/2015/12/simfono-symviosis/>
3. Ένα δημοψήφισμα με θέμα τον γάμο ομοφύλων περιέχει την τέρραστια αντίφαση ότι καλείται η κοινωνία συνολικά να αποφασίσει για ένα θέμα που αφορά αποκλειστικά ένα κομμάτι της. Παρολαυτά, το δημοψήφισμα μετατράπηκε σε τέρραστια πολιτική μάχη που κερδήθηκε από την πολύχρωμη κοινότητα και τους (πολλούς) συμμάχους της σε όλη την Ιρλανδία.
4. Τοποθέτηση του βουλευτή του ΚΚΕ Γιάννη Γκιόκα στη συζήτηση για το σύμφωνο συμβίωσης στη Βουλή <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=8714869>
5. Τοποθέτηση του βουλευτή του ΚΚΕ Γιάννη Γκιόκα στη συζήτηση για το σύμφωνο συμβίωσης στη Βουλή: «Με τη διαμόρφωση της σοσιαλιστικής-κομμουνιστικής κοινωνίας, οπωσδήποτε θα διαμορφωθεί νέος τύπος συμβίωσης, ως σχετικά σταθερής ετεροφυλικής σχέσης και αναπαραγωγής.» <http://www.rizospastis.gr/story.do?id=8714869>
6. ΑΚΟΕ - Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλόφιλων Ελλάδας, η σημαντικότερη ΛΟΑΤ οργάνωση της μεταπολίτευσης, με δεσμούς με την επαναστατική αριστερά.
7. Ο όρος «ομοφυλόφιλος» είναι ψυχιατρικός όρος που διατυπώθηκε το 1895 για να στιγματίσει όχι πια την πράξη αλλά το άτομο που την ασκεί.
8. Αναφερόμαστε εδώ σε ζητήματα όπως κοινωνική ασφάλιση, νοσηλεία ή τα κληρονομικά δικαιώματα τα οποία περιλαμβάνονται στην διεύρυνση του συμφώνου συμβίωσης.

Το μπλοκ της Ομάδας Φύλου και Σεξουαλικότητας της ANΤΑΡΣΥΑ στη διαδήλωση του Athens Pride

20 Απριλίου 2015, διαδήλωση προς τις φυλακές Κορυδαλλού την ημέρα που άρχισε η δίκη της Χρυσής Αυγής

Η ανακοίνωση της αποφυλάκισης του Ρουπακιά στις 18 Μάρτη 2016, εξαιτίας συμπλήρωσης του ανώτατου όριου προφυλάκισης των 30 μηνών, δημιούργησε κατακραυγή στην κοινή γνώμη και αναζωπύρωσε τις αμφιβολίες για το σύστημα δικαιοσύνης και τη δίκη των νεοναζί. Για ποιό λόγο, ενώ έχουν περάσει δύομισα χρόνια από τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, δεν έχουν καταδικαστεί ακόμα οι φυσικοί και ηθικοί αυτουργοί της, την ίδια στιγμή που όλα τα ηγετικά στελέχη της Χρυσής Αυγής κυκλοφορούν πια ελεύθερα, μαζί τους πλέον και ο Ρουπακιάς;

Η εκκίνηση της ποινικής δίωξης σε βάρος της Χρυσής Αυγής για “εγκληματική οργάνωση” ήταν ο καρπός της μαζικής αντιφασιστικής έκρηξης του Σεπτεμβρίου του 2013 και του τρόμου που αυτή προκάλεσε στην κυβέρνηση Σαμαρά. Η απόφαση για την ποινική δίωξη πέταξε το μπαλάκι στη δικαστική εξουσία, δίνοντας πλέον τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να λέει ότι η ίδια δεν έχει καμία πολιτική ευθύνη για την εγκληματική δράση της Χρυσής Αυγής, για την οποία “τόρα θα επιληφθεί η Δικαιοσύνη”.

Πρόκειται για ένα μοτίβο που έχουμε δει να επαναλαμβάνεται συχνά σε φασιστικές δολοφονίες. Στο άρθρο αυτό έχουμε επιλέξει τρεις τέτοιες σημαίνουσες υποθέσεις, τη δολοφονία του Τζιάκομο Ματεότι στην Ιταλία το 1924, τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη στην Ελλάδα το 1963 και τη δολοφονία Φύσσα το 2013. Αφού πρώτα δώσουμε το βασικό περίγραμμα αυτών των φασιστικών δολοφονιών, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους, βγάζοντας ταυτόχρονα

Φασιστικές δολοφονίες και κρατική εξουσία

Ο Θανάσης Καμπαγιάννης αναφέρεται σε τρεις μεγάλες πολιτικές δίκες όπου στο εδώλιο των κατηγορουμένων βρέθηκαν οι φασίστες. Στις προηγούμενες δύο οι δολοφόνοι έπεσαν στα μαλακά, η μάχη σήμερα είναι να μην συμβεί το ίδιο και με την Χρυσή Αυγή.

συμπεράσματα για την πολιτική και δικαστική τους εξέλιξη που μπορούν να φανούν χρήσιμα στο σήμερα.

Δολοφονία Ματεότι

Ο Τζιάκομο Ματεότι (1885-1924) ήταν βουλευτής του Ενοποιημένου Σοσιαλιστικού Κόμματος Ιταλίας και ένα από τους ηγέτες της ρεφορμιστικής πτέρυγας του εργατικού κινήματος. Από το 1922, στην Ιταλία, βρισκόταν στην εξουσία το Εθνικό Φασιστικό Κόμμα του Μπενίτο Μουσολίνι, χωρίς όμως να έχει κατορθώσει ακόμα να τσακίσει ολοκληρωτικά τις οργανώσεις της εργατικής τάξης και τα υπολείμματα της αστικής

δημοκρατίας. Η δολοφονία του Ματεότι θεωρείται σήμερα ως η αποφασιστική καμπή για τη νίκη του ιταλικού φασισμού και το χτίσιμο του ολοκληρωτικού κράτους του Μουσολίνι. Λίγες μέρες πριν τη δολοφονική επίθεση, στις 30 Μαΐου του 1924, ο Ματεότι είχε καταγγείλει δημόσια σε ομιλία του στο κοινοβούλιο τη νοθεία και τους τραμπουκισμούς των φασιστών στη διάρκεια των τελευταίων εκλογών, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τη σύνδεση τους με μεγάλα επιχειρηματικά συμφέροντα. Οι φασιστικές εφημερίδες την επόμενη μέρα έγραφαν ότι “απέναντι στις ομιλίες του Ματεότι έχει υπάρξει μέχρι τώρα υπερβολική ανοχή”.

Στις 10 Ιούνη του 1924, φασίστες τραμπούκοι έστησαν ενέδρα και επιτέθηκαν στον Ματεότι έξω από το σπίτι του, τον οποίο στη συνέχεια έσυραν μέσα στο αυτοκίνητό τους και απήγαγαν. Ο Ματεότι αμύνθηκε στα χτυπήματα των τραμπούκων, οι οποίοι συνέχισαν να τον χτυπούν μέχρι που ένας από αυτούς τον μαχαίρωσε με σιλέτο. Οι φασίστες επιχείρησαν να κρύψουν τα ίχνη τους, παραχώνοντας το πτώμα του Ματεότι σε μια ερημική τοποθεσία έξω από τη Ρώμη και προσπαθώντας να καθαρίσουν το αυτοκίνητο από τα ίχνη του εγκλήματος. Όμως το έγκλημα ήταν κάθε άλλο παρά τέλειο.

Οι τραμπούκοι, με επικεφαλής τον Αμέρινγκο Ντουμίνι, ήταν μέλη μιας επίλεκτης ομάδας “εσωτερικής ασφάλειας” του φασιστικού κόμματος. Και το αυτοκίνητο με το οποίο είχε γίνει η δολοφονία είχε νοικιαστεί από στέλεχος του καθεστώτος, τον Φιλίππο Φιλιππέλι (εκδότη μιας φασιστικής εφημερίδας), κατόπιν εντολής του οργανωτικού γραμματέα του κόμματος Μαρινέλι και του διευθυντή του γραφείου τύπου του υπουργικού συμβουλίου Τσέζαρε Ρότσι. Τα νέα της δολοφονίας συγκλόνισαν την ιταλική κοινή γνώμη και για κάποιους μήνες το καθεστώς Μουσολίνι βρέθηκε κυριολεκτικά στα πρόθυρα της κατάρρευσης.

Όμως η ατομία των κομμάτων της αντιπολίτευσης (που αποσύρθηκαν από τη Βουλή και συγκρότησαν το αντι-κοινοβούλιο του Αβεντίνο) και η αποκλειστική εμμονή τους στη θεσμική απεύθυνση στον Βασιλιά Βιτόριο Εμανουέλε Γ' να αποπέμψει τον Μουσολίνι έδωσε πολύτιμο χρόνο στους φασίστες. Όταν το καθεστώς ξαναένωσε ισχυρό, ο Μουσολίνι έκανε, στις 3/1/1925, την περίφημη ομιλία του στη Βουλή με την οποία αναλάμβανε “την πολιτική, ηθική και ιστορική ευθύνη όλων όσων έχουν

συμβεί... Εάν ο φασισμός είναι μια εταιρεία εγκλήματος, εάν όλες οι πράξεις βίας υπήρξαν το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου ιστορικού, πολιτικού και ηθικού κλίματος, εγώ έχω όλη την ευθύνη γι' αυτό...”. Ακολούθησε ένα όργιο βίας κατά της αντιπολίτευσης και των οργανώσεων του εργατικού κινήματος που επισφραγίστηκε με τη διάλυση κάθε δημοκρατικού θεσμού το 1926. Η δίκη των δολοφόνων του Ματεότι, που έγινε τον Μάρτη και τον Απρίλη της ίδιας χρονιάς, ήταν μια φάρσα, με τους βασικούς κατηγορούμενους να αποφυλακίζονται μέσα σε λίγους μόλις μήνες (ο Ντουμίνι τυπικά καταδικάστηκε σε πένητε χρόνια φυλάκιση για ανθρωποκτονία εξ αμελείας, ενώ οι ηθικοί αυτουργοί δεν κάθισαν καν στο εδώλιο).

Δολοφονία Λαμπράκη

Ο Γρηγόρης Λαμπράκης (1912-1963) ήταν βουλευτής Πειραιά, συνεργαζόμενος με την ΕΔΑ, τη νόμιμη πολιτική έκφραση του παράνομου Κομμουνιστικού Κόμματος. Ο Λαμπράκης ήταν γιατρός, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο, παλιός αθλητής και βαλκανιονόικης (το 1936 είχε μάλιστα συμμετάσχει στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου). Η συμμετοχή του στο κίνημα ειρήνης της εποχής τον είχε κάνει κόκκινο πανί για τη δεξιά και το παρακράτος. Τον Μάη του 1963, ο Λαμπράκης έσπασε την απαγόρευση της πορείας ειρήνης του Μαραθώνα, βαδίζοντας μόνος του με το ίδιο πανό με το οποίο είχε συμμετάσχει σε διεθνή πορεία ειρήνης στην Αγγλία, λίγες βδομάδες πριν.

Στις 22 Μάη του 1963, ο Λαμπράκης ήταν ομιλητής σε εκδήλωση της Επιτροπής για τη Διεθνή Ύφεση και Ειρήνη στη Θεσσαλονίκη. Κάτω από τον χώρο της εκδήλωσης (που βρισκόταν στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Ερμού),

παρακρατικές φασιστικές ομάδες είχαν οργανώσει αντισυγκέντρωση, δέροντας και προπηλακίζοντας τους συμμετέχοντες. Αν και παρούσα στον χώρο ήταν μεγάλη δύναμη της Χωροφυλακής (με πάνω από 180 άνδρες και με φυσική παρουσία όλης της ηγεσίας των σομάτων ασφαλείας Θεσσαλονίκης), οι παρακρατικοί δεν δίστασαν να χτυπήσουν αρχικά τον βουλευτή της Αριστεράς Γιώργο Τσαρουχά. Όταν ο Λαμπράκης επιχείρησε, στο τέλος της εκδήλωσης, να διασχίσει το δρόμο, ένα τρίκυκλο με οδηγό τον Σπύρο Γκοτσαμάνη και συνεπιβάτη τον Μανώλη Εμμανουηλίδη κινήθηκε προς το μέρος του και ο Εμμανουηλίδης τον χτύπησε στο κεφάλι με ένα γκλομπ. Η σύλληψη των δολοφόνων έγινε εφικτή εξαιτίας της τόλμης ενός αυτόπτη μάρτυρα, του Χατζηαποστόλου, που πήδηξε στην καρότσα του τρίκυκλου (κερδίζοντας επάξια στην ιστορία το προσωνύμιο “τίγρης”) και ακινητοποίησε μετά από σκληρή πάλη το όχημα.

Από εκείνο το σημείο και πέρα, άρχισε να ξετυλίγεται το σχέδιο της δολοφονίας, που οι κρατικοί μηχανισμοί και οι δεξιές εφημερίδες έσπευσαν αρχικά να συγκαλύψουν μιλώντας για “τροχαίο ατύχημα”. Η σύλληψη των Γκοτσαμάνη και Εμμανουηλίδη και η είδηση ότι και οι δύο τους ήταν μέλη μιας παρακρατικής φασιστικής οργάνωσης, του “Συνδέσμου Αγωνιστών και Θυμάτων Εθνικής Αντιστάσεως Βορείου Ελλάδος” (!), υπό την ηγεσία του γεροαντρωμένου στην κατοχή δοσίλογου Ξενοφώντος (“Φον”) Γιοσιμά, προκάλεσαν μια πλημμυρίδα αποκαλύψεων. Οι αποκαλύψεις δεν συγκαλύφθηκαν εξαιτίας και της θαρραλής στάσης που επέδειξε ο ανακριτής που ανέλαβε την υπόθεση, ο (μετέπειτα και Πρόεδρος της Δημοκρατίας) Χρήστος Σαρτζετάκης. 200.000 λαού συμμετείχαν στην κηδεία του Λαμπράκη στην Αθήνα (που έμεινε εγκεφαλικά νεκρός για λί-

Φασιστοφυλλάδα στη Θεσσαλονίκη

Φωτογραφία του Κοτσαμάνη και Εμμανουηλίδη που δολοφόνησαν τον Λαμπράκη

γες μέρες, μέχρι να ξεψυχήσει στις 27 Μαΐου). Η κυβέρνηση Καραμανλή αναγκάστηκε να παραιτηθεί μέσα σε τρεις βδομάδες (στις 11 Ιουνίου 1963).

Η δίκη των δολοφόνων του Λαμπράκη ξεκίνησε τελικά τον Οκτώβριο του 1966 και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο. Κατηγορούμενοι ήταν όχι μόνο οι φυσικοί αυτουργοί Γκοτζαμάνης και Εμμανουηλίδης, αλλά και ο Φον Γιοσμιάς, καθώς και οι αστυνομικοί που συμμετείχαν στην οργάνωση της “αυθόρμητης” αντισυγκέντρωσης και επέτρεψαν τη δολοφονία – συνολικά 32 κατηγορούμενοι. (Να πούμε εδώ ότι οι εισαγγελικές αρχές προσπάθησαν να “διαχωρίσουν” τις υποθέσεις και να στήσουν τρεις-τέσσερις ξεχωριστές δίκες για να ξεπλύνουν τους ηθικούς αυτουργούς, αλλά αρχικά τουλάχιστον δεν τα κατάφεραν). Το αποτέλεσμα της δίκης ήταν απογοητευτικό: οι φυσικοί αυτουργοί Γκοτζαμάνης και Εμμανουηλίδης καταδικάστηκαν για θανατηφόρα σωματική βλάβη (και όχι ανθρωποκτονία εκ προθέσεως) σε κάθε ηλικία 11 και 8,5 χρόνια αντίστοιχα. Οι ηθικοί αυτουργοί και οι παρόντες αστυνομικοί έπεσαν στα μαλακά με ποινές που δεν ξεπερνούσαν τη φυλάκιση του ενός έτους. Στη διάρκεια της Χούντας, οι φυσικοί αυτουργοί αφέθηκαν και αυτοί ελεύθεροι.

Δολοφονία Φύσσα

Ο Παύλος Φύσσας (1979-2013) ήταν μουσικός της ραπ σκηνής, γνωστός στις γειτονιές του Πειραιά όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε για τους στίχους του, τις κοινωνικές δράσεις αλληλεγγύης που οργάνωνε και την αντιφασιστική του στάση. Τον Σεπτέμβριο του 2013, η ναζιστική οργάνωση Χρυσή Αυγή επιχείρησε να κλιμακώσει τις βίαιες ενέργειές της, με σκοπό να εκμεταλλευτεί το κλίμα κοινωνικής και πολιτικής κρίσης που έπληττε την κυβέρνηση Σαμαρά. Η κλιμάκωση αυτή εκφράστηκε με στοχευμένες επιθέσεις στις γειτονιές του Πειραιά, αρχικά κατά συνδικαλιστών του ΠΑΜΕ στο Πέραμα στις 12/9/2013 και στη συνέχεια κατά αντιφασιστών που στοχοποιήθηκαν στο πρόσωπο του Παύλου Φύσσα και της παρέας του στο Κερατσίνι το βράδυ της 17-18/9/2013.

Τάγμα εφόδου της Χρυσής Αυγής συγκεντρώθηκε στα γραφεία της Νίκαιας στις 23:50, μετά από μήνυμα του πυρνάρχη Γιώργου Πατέλη στις 23:28 και κατόπιν έγκρισης του περιφερειάρχη Πειραιά βουλευτή Γιάννη Λαγού. Ο Φύσσας είχε αναγνωριστεί σε κοντινή

καφετέρια στο Κερατσίνι από μέλη της “ασφάλειας” της τοπικής, τα οποία έσπευσαν να ενημερώσουν τον υπεύθυνο της “ασφάλειας” Γιάννη Καζαντζόγλου. Το μηχανοκίνητο τάγμα συνενώθηκε τελικά με τους υπόλοιπους Χρυσανγίτες έξω από την καφετέρια Κοράλλι στην οδό Παύλου Μελά και ως ενιαία πλέον και συγκροτημένη ομάδα επιτέθηκε στην παρέα του Παύλου Φύσσα. Ο Φύσσας αμύνθηκε, με σκοπό να προστατεύσει τα μικρότερης ηλικίας άτομα της παρέας του, αλλά τελικά χτυπήθηκε με μαχαίρι από το στέλεχος της τοπικής της Νίκαιας Γιώργο Ρουπακιά ο οποίος ολοκλήρωσε την πολυπρόσωπη επίθεση. Παρόντες στη διάρκεια της επίθεσης (το πιθανότερο στο απέναντι πεζοδρόμιο) ήταν 8 αστυνομικοί της ομάδας ΔΙΑΣ που δεν επενέβησαν παρά μόνο μετά τις δολοφονικές μαχαίριές.

Ήταν τελικά η αντίσταση του ίδιου του Φύσσα που ανάγκασε τους αστυνομικούς, καθ’ υπόδειξή του, να συλλάβουν τον Ρουπακιά και επέτρεψε να ξετυλιχτεί το κουβάρι των αποκαλύψεων για το τάγμα εφόδου της Χρυσής Αυγής. Μετά από δέκα θεαλώδεις μέρες μαζικής αντιφασιστικής οργής και πολιτικής κρίσης, στις 28 Σεπτέμβριο 2013, οι ηγέτες της Χρυσής Αυγής συνελήφθησαν με τις κατηγορίες της εγκληματικής οργάνωσης. Η απότομη στροφή της κυβέρνησης μεταφράστηκε σε σύγκρουση στο εσωτερικό των κρατικών μηχανισμών (με απομακρύνσεις ανώτατων αστυνομικών και στελεχών των σωμάτων ασφαλείας), αλλά και σε ενδοκυβερνητική κρίση με τον αρχιτέκτονα της “ειδικής σχέσης” Νέας Δημοκρατίας-Χρυσής Αυγής Τάκη Μπαλτάκο να εξαναγκάζεται σε παραίτηση από τη γραμματεία του υπουργικού συμβουλίου. Η δίκη των φυσικών και ηθικών αυτουργών της δολοφονίας Φύσσα, αλλά και δεκάδων άλλων δολοφονικών επιθέσεων, είναι σήμερα σε εξέλιξη.

Το μοτίβο των φασιστικών δολοφονιών

Στην ιστορία δεν υπάρχουν επαναλήψεις. Οι τρεις φασιστικές δολοφονίες που περιγράψαμε γίνανε σε συγκεκριμένες και ιστορικά πρωτότυπες συνθήκες. Αυτό που παρατηρούμε όμως είναι ένα κοινό μοτίβο που έχει να κάνει με την ιδιαίτερη φύση των φασιστικών οργάνωσης, τη σχέση τους με το αστικό κράτος και την αντίδραση που δημιουργεί η δολοφονική δράση τους στις κατώ-

τερες τάξεις:

α. Σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάζουμε, δράστες των δολοφονιών είναι φασιστικές οργανώσεις, έστω και πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, όπως το Εθνικό Φασιστικό Κόμμα του Μουσολίνι, ο “Σύνδεσμος Αγώνιστών Εθνικής Αντίστασης” του Γιοσμιά ή η Χρυσή Αυγή του Μιχαλολιάκου. Βέβαια στην περίπτωση του Συνδέσμου του Γιοσμιά, η οργάνωση δεν συγκροτήθηκε ποτέ σε αυτοτελές πολιτικό κόμμα, αλλά δρούσε ως συμπλήρωμα των κρατικών κατασταλτικών μηχανισμών, γι’ αυτό και στην περίπτωση αυτή μιλάμε για παρακράτος. Ωστόσο, αυτό που ενοποιεί και τις τρεις οργανώσεις είναι η κοινή στρατηγική συγκρότησης ομάδων κρούσης (με διάφορα ονόματα: “ομάδες ασφαλείας”, “τάγματα εφόδου” “μαχητικοί σύνδεσμοι”) που ήταν έτοιμες να πλήξουν με φυσική βία τους πολιτικούς και ιδεολογικούς τους αντιπάλους (κομμουνιστές, σοσιαλιστές, συνδικαλιστές, αντιφασίστες, κλπ). Αυτή είναι και η ειδοποιός διαφορά του φασισμού, από άλλες ακραία συντηρητικές ή αντιδραστικές συλλογικότητες: η χρήση της βίας από τάγματα εφόδου για την τρομοκράτηση των αντιπάλων του, ως βασικής στρατηγικής για την κατάληψη της εξουσίας.

β. Η ηγεσία των φασιστικών οργάνωσης όχι μόνο γνωρίζει, αλλά προοίσαται των εγκληματικών αυτών δράσεων. Όταν ο Μουσολίνι απέκτησε την απαιτούμενη ισχύ για να τσακίσει πολιτικά και βιολογικά την αντιπολίτευση, ομολόγησε αυτήν ακριβώς την πραγματικότητα αναλαμβάνοντας την “πολιτική ευθύνη” της δολοφονίας Ματεότι. Η φασιστική ηγεσία δεν προτρέπει απλώς τα μέλη της σε διάπραξη εγκληματικών ενεργειών κατά των αντιπάλων της, αλλά οργάνωνει τις ομάδες κρούσης που θα τις υλοποιήσουν. Γι’ αυτό και κομβικό ρόλο στις δολοφονικές επιθέσεις των φασιστών παίζουν πρόσωπα σαν τον Μαρινέλι (τον οργανωτικό γραμματέα του ιταλικού φασιστικού κόμματος, τον οποίο αναγκάστηκε να ξεφορτωθεί ο Μουσολίνι) ή τον Λαγό (τον περιφερειάρχη του Πειραιά της Χρυσής Αυγής), που είναι επιφορτισμένοι να οργάνωνουν, να εγκρίνουν και να επιβλέπουν τα χτυπήματα των ομάδων κρούσης.

γ. Η εγκληματική δράση δεν είναι εφικτή χωρίς τη σύμπραξη του κράτους, η οποία προϋπάρχει της εκάστοτε επίθεσης. Στην περίπτωση της δολοφονίας Ματεότι, αυτό ήταν φανερό καθώς το

φασιστικό κόμμα είχε ήδη κατακτήσει την κυβερνητική εξουσία. Όμως, η συνεργασία κράτους-φασιστικών οργανώσεων αρχίζει πολύ προγενέστερα. Στην Ιταλία, οι φασίστες του Μουσολίνι ήταν πολύτιμοι στην καταστολή του εργατικού κινήματος της πόλης και των εξεγερμένων αγροτών της υπαίθρου, πριν καταλάβουν την εξουσία. Στην Ελλάδα της δεκαετίας του 60, οργανώσεις σαν του Γιοσμά χρησιμοποιούνταν από το κράτος ως “βοηθητικά αστυνομικά σώματα” σε έκτακτες ανάγκες, όπως ήταν για παράδειγμα η επίσκεψη Ντε Γκωλ στη Θεσσαλονίκη τον Μάη του 1963, στην οποία είχαν αξιοποιηθεί ως “αστυνομικά όργανα” οι δολοφόνοι του Λαμπράκη (γνωστή και ως “υπόθεση Καρφίτσα”). Και βέβαια, η ιστορία της Χρυσής Αυγής είναι μια διαρκής συνεργασία με τις δυνάμεις καταστολής, πότε ως “αγανακτισμένοι πολίτες” σε επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας, πότε ως ομάδες “τήρησης της τάξης” στην περιοχή του Αγίου Παντελεήμονα και αλλού. Μόνο έτσι μπορεί να γίνει κατανοητή η αυτοπεποίθηση των φασιστών δολοφόνων, κατά την τέλεση των εγκλημάτων τους, ότι θα διαφύγουν ανενόχλητοι από τις αστυνομικές αρχές. Η απεύθυνση του Ρουπακιά στους αστυνομικούς με τα λόγια “είμαι δικός σας, είμαι της Χρυσής Αυγής” είναι εντυπωσιακά παρόμοια με τη φράση του Γκοτζαμάνη στον αστυνομικό που τον κρατούσε μετά τη σύλληψή του: “Εγώ τώρα θα φύγω κι εσύ θα με αφήσεις!”.

δ. Η κλιμάκωση της φασιστικής βίας είναι ένα επικίνδυνο στοιχείο τόσο για τη φασιστική οργάνωση όσο και για την κυρίαρχη τάξη. Το διακύβευμα είναι πολύ σημαντικό: η φασιστική βία μπορεί να έχει ως συνέπεια την τρομοκρατία των από κάτω και το οριστικό τσάκισμα του κινήματος. Όμως, την ίδια στιγμή, το ρίσκο είναι πολύ μεγάλο: στην φασιστική βία η εργατική τάξη βλέπει έναν απόλυτο κίνδυνο για τη συλλογική και τη βιολογική της ύπαρξη. Μια φασιστική δολοφονία μπορεί να προκαλέσει μαζί με ξέσπασμα των από κάτω και κρίση νομιμοποίησης που να εξελιχθεί σε πανεθνική πολιτική κρίση. Δεν είναι τυχαία η κυβερνητική κρίση που ακολούθησε και τις τρεις δολοφονίες που εξετάζουμε εδώ, αποτελέσματα των δεσμών που συνέδεαν τις φασιστικές οργανώσεις με την εκάστοτε κυβέρνηση και τους κρατικούς μηχανισμούς. Εδώ είναι που αποκτά κρίσιμο ρόλο η δικαστική εξουσία, στην οποία παραπέμπεται η

“εξιχνίαση” του εγκλήματος, με στόχο την αποπολιτικοποίησή του και την αποκατάσταση της αστικής νομιμότητας. Χαρακτηριστικό είναι το πρώτο ανακοινωθέν της κυβέρνησης Καραμανλή μετά τη δολοφονία Λαμπράκη: “*Παρόμοια γεγονότα είναι δυνατό να συμβούν εις όλα τα κράτη, και τα πλέον δημοκρατικά, και δεν δημιουργούν ευθύνες διά την κυβέρνησιν αυτά καθ’ εαυτά... Εν προκειμένω η κυβέρνησις ελαβεν όλα τα επιβαλλόμενα μέτρα διά την πλήρη και ταχέαν διαλεύκανσιν της υποθέσεως και την επιβολή κυρώσεων*”.

Οι δίκες των φασιστών δολοφόνων

ε. Η δίκη των εγκληματιών εξελίσσεται έτσι σε διεκδικητική ανάμεσα στα αντιμαχόμενα κοινωνικά και πολιτικά στρατόπεδα: στη δικαστική αίθουσα συζητούνται η προσπάθεια της αποκάλυψης του οργανωμένου χαρακτήρα της φασιστικής δολοφονίας και των ευθυνών του κράτους, με την προσπάθεια της αποπολιτικοποίησης και της συγκάλυψης από πλευράς φασιστών και κρατικών μηχανισμών. Ωστόσο, όπως δείχνει η εμπειρία, η εξέλιξη τέτοιου είδους δικών κρίνεται τελικά από τον γενικότερο κοινωνικό και πολιτικό συσχετισμό, χωρίς αυτό βέβαια να καθιστά αδιάφορο το τι συμβαίνει μέσα στη δικαστική αίθουσα.

Είναι σ’ αυτό το σημείο που είναι αναγκαίο να θέσουμε στην ανάλυσή μας τον κρίσιμο ρόλο του υποκειμενικού παράγοντα, της παρέμβασης δηλαδή του κινήματος και των στρατηγικών μέσα σ’ αυτό. Στην Ιταλία, η δολοφονία Ματεότι ξεσήκωσε σάλο και προκάλεσε κρίση στο καθεστώς του Μουσολίνι. Ωστόσο, η φιλελεύθερη ηγεσία του αντιφασιστικού στρατοπέδου, υπό τον Τζιοβάνι Αμέντολα, έστρεψε τις ελπίδες της προς τον Βασιλιά και την κυρίαρχη τάξη, αντί να κινητοποιήσει τις μάζες. Η μόνη δύναμη που προέβαλε την ανάγκη της ανεξάρτητης μαζικής κινητοποίησης των εργατών και των αγροτών ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα υπό την ηγεσία του Αντόνιο Γκράμισι, που ήταν όμως ακόμα μικρό και πολιτικά συγχυσμένο. Οι φασίστες ξεπέρασαν την κρίση και μετέτρεψαν τη δολοφονία Ματεότι, που στην αρχή φάνταζε ως “η αρχή του τέλους τους”, σε ευκαιρία να σταθεροποιήσουν το καθεστώς τους.

Στην Ελλάδα του 1963, η κυβέρνηση Καραμανλή κατέρρευσε, έστω κι αν υποδύταν την άσχετη με τη δολοφονία

Λαμπράκη. Στα τρία χρόνια που μεσολάβησαν μέχρι τη δίκη, ξετυλίχτηκε ένα τεράστιο κίνημα που κορυφώθηκε με τα Ιουλιανά του 1965, στη διάρκεια της πολιτικής κρίσης που εκδηλώθηκε μετά την αποπομπή του Γεωργίου Παπανδρέου από το Παλάτι. Όταν ξεκίνησε η δίκη, τον Οκτώβριο του 1966, το κίνημα είχε ήδη συρρικνωθεί και οι μηχανές του επερχόμενου πραξικοπήματος ζεσταίνονταν. Δεν ήταν λοιπόν τυχαία η απόφαση του Δικαστηρίου, που κατά την περίφημη δήλωση του εισαγγελέα της έδρας Παύλου Δελαπόρτα “έρριψε φως εξηντλημένης ηλεκτρικής στήλης”...

Η δίκη της Χρυσής Αυγής φέρνει πάνω της το χνάρι της αντίστασης του Παύλου Φύσσα τη βροδιά της φασιστικής ενέδρας στο Κερατσίνι. Αντί για τρόμο, η δολοφονική επίθεση προκάλεσε οργή που με τη σειρά της έσκαψε το χαράκωμα της ποινικής δίωξης κατά των νεοναζί της Χρυσής Αυγής, που επί δεκαετίες εγκληματούσαν ατιμώρητοι. Η μάχη που δίνουν τα θύματα, οι οικογένειές τους, οι μάρτυρες κατηγορίας, οι συνήγοροι πολιτικής αγωγής είναι συνέχεια της μάχης που έδωσε το αντιφασιστικό κίνημα στο δρόμο όλα τα προηγούμενα χρόνια. Όμως, το αποτέλεσμα αυτής της δικαστικής μάχης θα κριθεί τελικά από τον κοινωνικό και πολιτικό συσχετισμό έξω από την αίθουσα του δικαστηρίου: η ζοφικότητα του κινήματος τη στιγμή της απόφασης θα είναι ο κρισιμότερος παράγοντας στον συλλογικό νου της δικαστικής και της κρατικής εξουσίας, πολύ πιο κρίσιμος ακόμα και από το συντριπτικό ανακριτικό υλικό που αποδεικνύει πέραν κάθε αμφιβολίας την ενοχή των ναζι συμμοριτών. Το διακύβευμα αυτής της μάχης δεν θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο. π

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Το έγκλημα Ματεότι, εκδόσεις Mondadori-Φιτράκη, στη σειρά “Τα φοβερά ντοκουμέντα”.

Γκέοργκ Σόιερ, Σύτροφος Μουσολίνι, Ρίζες και Δρόμοι του πρωτογενούς φασισμού, Φιλίσωρ, Αθήνα 1999, σελ. 123-132.

Γιάννης Βούλτεψης, Υπόθεση Λαμπράκη, τόμος Α’ (Η Μάχη – Θεσσαλονίκη 1963) και τόμος Β’ (1963-1967), εκδόσεις Αλκυών.

Στράτος Ν. Δορδανάς, Η γερμανική στολή στη ναφθαλίνη – Επιστάσεις του Δοσιολογισμού στη Μακεδονία, 1945-1974, Εστία, Αθήνα 2011, σελ. 285-351.

Πρωτοβουλία για την Πολιτική Αγωγή του Αντιφασιστικού Κινήματος, Η ναζιστική εγκληματική οργάνωση Χρυσή Αυγή, JailGoldenDawn, Αθήνα 2015.

Υπόμνημα της “Πολιτικής Αγωγής του Αντιφασιστικού

ΜΜΕ Δεν λείπουν οι συχνότητες αλλά ο εργατικός έλεγχος

Με τα non parei και τις τηλεμαχίες των κυβερνητικών στελεχών, με τους εκλεκτούς των καναλαρχών, ο «πόλεμος» έχει φουντώσει για τα καλά, για τις τηλεοπτικές άδειες.

Μεταξύ διασταυρούμενων πυρών βρίσκονται οι εργαζόμενοι. Από μία βρίσκονται αυτοί που έκαναν το ΟΧΙ του δημοψηφίσματος ΝΑΙ και από την άλλη οι οργανωτές της παραπληροφόρησης, και των εργασιακών πογκρόμ σε βάρος των εργαζομένων στα ΜΜΕ.

Ας ξεκινήσουμε με το ότι οι συχνότητες είναι δημόσιο αγαθό και η χρήση τους θεωρητικά, γίνεται υπό όρους (επιχειρηματικούς, θεματικούς, ποιοτικούς, κλπ) και για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, μέχρι να υπάρξουν επανεξετάσεις για την τήρηση των προβλεπομένων όρων.

Πόσο λοιπόν ο απολογισμός των ιδιωτι-

Ο Νάσος Μπράτσος, μέλος του Γενικού Συμβουλίου της ΠΟΕΣΥ με το “Μέτωπο για την ανατροπή”, γράφει για τις μάχες των εργαζόμενων ενάντια στις αποηύσεις και τους “βαρώνους” των ΜΜΕ.

κών καναλιών της περιόδου πριν τα μνημόνια, επιτρέπει τη διατύπωση επιχειρημάτων για πλουραλισμό και ποιτική ενημέρωση και ψυχαγωγία;

Δεν μπορούμε να ξεχνάμε τα ψεύτικα ρεπορτάζ για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν που γυρίστηκαν στον... Φιλοπάπου, τα «ερωτοδικεία», το Big Brother και το Βαγ και τις διαδηλώσεις στις οποίες συμμετείχαμε ενάντια στη τηλεσκουπίδια. Όταν βούλιαξε η Αθήνα από τις αντιπολεμικές συγκεντρώσεις του 2003, στο mega είχαν πρώτη είδηση τις βόλτες του τέως, και αναγκάστηκαν να ζητήσουν συγνώμη την επόμενη από

τις διαμαρτυρίες του κόσμου.

Μιλάμε για τότε που απουσίαζαν οι έλεγχοι από τους κρατικούς μηχανισμούς. Που η εισφοροδιαφυγή και η μη απόδοση στα ταμεία μας παρακρατηθέντων χρημάτων, ρεφάρονταν από παραπληροφόρηση με πλάνα αρχείου χωρίς τη σχετική ένδειξη.

Το ασφαλές συμπέρασμα είναι ότι ένα δημόσιο αγαθό, το διαχειρίστηκαν οι μεγάλοι καπιταλιστικοί

όμιλοι και το έκαναν σαν τα μούτρα τους.

Στην αρχή η δημιουργία νέων μέσων αντιμετώπιστηκε σαν αντίβαρο στην «κρατική ΕΡΤ» και το μονοπώλιό της, σύντομα η σύγκριση μαζί της, ακόμα και στις χειρότερες στιγμές της, της έδινε πλεονέκτημα. Δεν είναι τυχαίο που γρήγορα ο όρος «ελεύθερη τηλεόραση και ραδιοφωνία», υποχώρησε στον όρο «μη κρατική».

Σήμερα πρέπει να δούμε αν οι αλλαγές που δείχνουν να έρχονται και με τον τρόπο που επιχειρείται να γίνουν, ωφελούν ή βλάπτουν τους εργαζομένους στα ΜΜΕ και συνεπώς και το παραγόμενο προϊόν από αυτά.

Η αναδιάρθρωση του τοπίου, στο οποίο θα φανούν νέες συμμαχίες και νέα επιχειρηματικά σχέδια, δεν θα αποτελεί κανένα χτύπημα, στην εξ ορισμού στον καπιταλισμό, διαπλοκή επιχειρηματικών συμφερόντων.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι ένα από τα θετικά στοιχεία θα ήταν η πιθανή είσπραξη όλων των χρεών των καναλαρχών σε ασφαλιστικά ταμεία και εργαζόμενους. Όμως ούτε αυτό ισχύει, αφού η μαύρη τρύπα του χρέους είναι έτοιμη να καταπιεί τα πάντα. Τα ταμεία επιχειρείται να διαλυθούν μέσα στον καλό μύλο που τα αλέθει όλα, για να εξυπηρετήσει τους δανειστές.

Τα περί νοικοκυρέματος σε αυτό το επίπεδο, μάλλον δεν διασκεδάζουν ούτε στο ελάχιστο τις ανησυχίες. Η συνεργασία ΣΥΡΙΖΑ – ΝΔ στον ΕΔΟΕΑΠ και οι αποστάσεις που παίρνουν, το επιβεβαιώνουν και το ίδιο ισχύει και στο ασφαλιστικό.

Για τις ενστάσεις των καναλαρχών, δεν καταναλώνουμε και πολύ μελάνι για να κρίνουμε την αξιοπιστία τους. Τα χρόνια επιθέσεων εναντίον των εργαζομένων των ΜΜΕ, η κατρακύλα της ποιότητας των εκπαιδόμενων προγραμμάτων και ο ρόλος τους στο δημοψήφισμα, είναι αρκετά για να μην θέλει κανείς να ταμπουρώσει μαζί τους και να μην τους πιστεύει. Το να εναποθέσει κανείς το εργασιακό του μέλλον σε αυτούς, είναι σαν να εμπιστεύεται η κοκκινোসκουφίτσα τον κακό λύκο.

Η διαμάχη κυβέρνησης – αντιπολίτευσης, δείχνει να περιορίζεται στη διαμάχη για το πόσες μπορεί να είναι οι τηλεοπτικές άδειες πανελλαδικού χαρακτήρα, είτε στο πόσες «αντέχει» η αγορά.

Το εντυπωσιακό από τους «ειδήμονες» των κομμάτων και των ομίλων των ΜΜΕ, είναι ότι απουσιάζει σαν ανα-

Η μείωση θέσεων εργασίας, όλα αυτά τα τελευταία χρόνια, συνοδεύτηκε με αντίστοιχη μείωση της δυνατότητας διόδου της κοινωνίας προς τις τηλεοπτικές οθόνες

γκάιος παράγοντας που πρέπει να έχει λόγο, ο χώρος των εργαζομένων στα κανάλια.

Πόσες θέσεις εργασίας χρειάζονται τα κανάλια;

Εδώ φαίνεται ανάγλυφα το πόσο έχει υποτιμηθεί ο χώρος των εργαζομένων και από τους ιδιοκτήτες των καναλιών και από την κυβέρνηση.

Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας των ιδιωτικών καναλιών, ήταν έντονο το φαινόμενο των εξωτερικών συνδέσεων με συνεργεία για διάφορα θέματα. Αυτό πρακτικά σήμαινε οδηγό για το Van, εικονολήπτη, μοντέρ, δημοσιογράφο, σκηνοθέτη. Σταδιακά αυτό συρρικνώθηκε για λόγους περικοπών και μαζί του και οι θέσεις εργασίας. Στη θέση του μήκαν συνδέσεις μέσω κινητού όπου βλέπουμε τη φωτογραφία του συνομιλητή με τον παρουσιαστή, πλάνα αρχείου, εκπομπές talk show με ελάχιστο έως καθόλου εξωτερικό ρεπορτάζ.

Έκλεισαν ή περιορίστηκαν σημαντικά τα ανταποκριτικά γραφεία των ιδιωτικών καναλιών στις περισσότερες πόλεις της Ελλάδας. Οι συνεχείς επαναλήψεις μπαγατιάτικων πια ελληνικών σήριαλ, μας γυρνάνε πολλές δεκαετίες πίσω.

Άρα η μείωση θέσεων εργασίας, όλα αυτά τα τελευταία χρόνια, συνοδεύτηκε με αντίστοιχη μείωση της δυνατότητας διόδου της κοινωνίας μέσα από τα ρεπορτάζ προς τις τηλεοπτικές οθόνες. Προφανώς και την περίοδο της «αφθονίας» και υπερβολές υπήρξαν και δεν ήταν και εκτός κριτικής το περιεχόμενο.

Συνεπώς οι θέσεις εργασίας προσδιορίζονται από το πλάνο ενημέρωσης που θέλει να ακολουθήσει το κάθε κανάλι. Το ίδιο και στους τομείς του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας.

Το ίδιο ισχύει και για τα θεματικά κανάλια. Άλλο αριθμό εργαζομένων

έχει ανάγκη ένα αθλητικό κανάλι που στέλνει κόσμο για μεταδόσεις αγώνων και άλλο κάποιος που στήνει πάνελ και δύο – τρεις μπουρδολογούν επί τρώρο για το αν ήταν πέναλτι ή όχι, για να ακολουθήσουν εκπομπές για το στοίχημα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η κυβέρνηση, οι θέσεις εργασίας, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, στα οκτώ κανάλια (εκ των οποίων θέλει να αφήσει τα τέσσερα), είναι 2.639. Όπως αναφέρουν τα στοιχεία των τεχνικών τηλεόρασης, υπό τις υπάρχουσες συνθήκες και τον τρόπο που κινείται η κυβέρνηση, είναι ορατός και άμεσος ο κίνδυνος για 1.000 απολύσεις.

Πρέπει να θυμίσουμε, στα μέσα της δεκαετίας του '90, την περίοδο ανανέωσης της ισχύος των ραδιοφωνικών αδειών, είχαν μπει τουλάχιστον στα ραδιόφωνα (είχα πάρει μέρος στη σύνταξη σχετικού φακέλου για ραδιοφωνικό σταθμό), κριτήρια σχετικά με τον αριθμό των εργαζομένων και το είδος της εργασιακής σχέσης. Είχε δηλαδή καλύτερη μοριοδότηση το μισθολόγιο, από τα δελτία παροχής υπηρεσιών στον αριθμό εργαζομένων κάθε καναλιού. Επίσης υπήρχε η κατηγορία μοριοδότησης «ποιότητα προγράμματος», που είναι απολύτως ελαστικός όρος και σηκώνει επιλεκτικές συμπεριφορές, μπορεί όμως να επανέλθει να θεσπίσει κριτήρια.

Δεν υπάρχει σαφής εικόνα για το πώς η κυβέρνηση αντιμετωπίζει το θέμα αυτό. Δια της διολίσθησης, το συμπέρασμα είναι ότι οι ελαστικές μορφές εργασίας όχι μόνο δεν αντιμετωπίζονται περιοριστικά υπέρ των μισθολογίων, αλλά αντίθετα επεκτείνονται.

Συνεπώς αν είχε έρθει η κυβέρνηση σε συνεννόηση με τα κλαδικά σωματεία των ΜΜΕ και τις ομοσπονδίες του χώρου, ακόμη και αν οι τέσσερις άδειες δεν θα μπορούσαν να είναι περισσότερες, θα μπορούσε να θέσει τις προϋποθέσεις που θα απέκλειαν την απειλή των απολύσεων και θα οδηγούσαν σε «μεταφορά» εργαζομένων, σε θέσεις εργασίας αδειοδοτούμενων καναλιών, ώστε να μην χαθούν θέσεις εργασίας.

Είναι λύση οι συνεταιρισμοί;

Ακροβατώντας στην πραγματική πίεση για δουλειά που αντιμετωπίζουν απολυμένοι ή απλήρωτοι εργαζόμενοι, και το πνιγηρό περιβάλλον στην ενημέρωση που έχουν επιβάλλει τα ιδιωτικά κανάλια, αλλά και σε διάφορες φάσεις της ζωής της και η ΕΡΤ (πριν κλείσει το

2013 και έως το 2015 σαν ΔΤ/ΝΕΡΙΤ, ήταν στο απόγειό της από πλευράς παραγωγικού προγράμματος), αρκετοί εργαζόμενοι του τηλεοπτικού, του ραδιοφωνικού, και του έντυπου Τύπου, αναζητούν την οάση της συλλογικότητας και της ελευθερίας, μέσω συνεταιρισμών και στο χώρο της ενημέρωσης. Προς στιγμήν κυρίως σε έντυπα, ραδιόφωνα και διαδικτυο, αφού η τηλεόραση είναι πιο ακριβό «σπορ».

Χωρίς να υποτιμούμε τα κίνητρά τους, ή τη δυνατότητα κάποιοι εξ αυτών να αποδειχτούν βιώσιμοι, σαν συνολικό και επεκτεινόμενο φαινόμενο, τη στιγμή που αντιμετωπίζει υποχρεωτικά τους όρους της αγοράς, αφού αυτό είναι το κυρίαρχο περιβάλλον, δεν μπορεί να αποδειχτεί σανίδα σωτηρίας για όλους όσους «επενδύσουν» τη ζωή τους εκεί.

Επιπλέον, ότι λάμπει δεν είναι χρυσός. Και εντός του χώρου αυτού, έχουν ήδη ακουστεί πολλά για «συνεταιριστές», που πίσω τους έχουν διαθέσιμους επενδυτές της παλιάς, «καλής» αγοράς των ΜΜΕ, που βλέπουν με ενδιαφέρον ένα πιθανό ποντάρισμα στο «νέο», που τουλάχιστον ηθικά πλεονεκτεί, έναντι των βαρόνων των ΜΜΕ.

Ο ΣΥΡΙΖΑ ποντάρει ιδιαίτερα στην ενθάρρυνση τέτοιων επιλογών, σαν γιατροσόφι εναντίον της ανεργίας, την ίδια ώρα που ακόμα δεν έχει λυθεί το σχετικό θέμα των τίτλων ιδιοκτησίας στην συνεταιριστική Εφημερίδα των Συντακτών ή που σε φίλα προσκείμενα σε αυτόν επαγγελματικά ΜΜΕ, όταν μέλη κλαδικών σωματείων που διεκδίκησαν την εμπρόθεση καταβολή δεδουλευμένων, αντιμετωπίστηκαν ως στασιαστές σε βάρος της κολεκτίβας!

Η περιφέρεια

Προς το παρόν και για την τηλεόραση και για το ραδιόφωνο, δεν έχουν ανοίξει οι σχετικές διαδικασίες και συνεπώς δεν υπάρχουν προτεινόμενα μέτρα και θεσμικές παρεμβάσεις. Σχόλια και εκτιμήσεις όμως μπορούμε να κάνουμε.

Η πλειοψηφία των επαρχιακών ΜΜΕ εκπέμπει με ελάχιστο προσωπικό σαν αποτέλεσμα σοβαρών οικονομικών αδυναμιών. Οι περισσότερες ώρες καλύπτονται με τελεμάρκετινγκ, δικτυώσεις με αθηναϊκά ΜΜΕ, με non stop music στα ραδιόφωνα και με βιντεοκλίπ στις τηλεοράσεις.

Μία οριζόντια επιβολή κριτηρίων που θα ανάγκαζε σε αριθμό προσλήψεων δυσανάλογα μεγάλο με τις δυνατότητές τους, αν και αρχικά θα φαινόταν «φι-

λεργατική» επιλογή, σε πολύ σύντομο διάστημα θα σήμαινε λουκέτα και «καθάρισμα» της πιάτσας, ώστε να έρθουν οι «μεγάλοι» ανενόχλητοι.

Ήδη υπάρχει καθεστώς προσεγγίσεων σε επαρχιακά κανάλια, από μεγάλα εφοπλιστικά κυρίως συμφέροντα, και συνεργασίες περιφερειακών καναλιών, σαν προστάδιο ομίλων.

Στην επαρχία δεν είναι ίδια η αγορά εργασίας και η διαφημιστική αγορά, με αυτή της Αθήνας και αυτό απαιτεί διαφορετικά κριτήρια. Πχ σε διαφορετικό περιβάλλον λειτουργεί ένα τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό κανάλι σε ένα μικρό ή μεσαίο νησί του Αιγαίου και διαφορετικά σε μία πρωτεύουσα νομού της ηπειρωτικής Ελλάδας. Συν τη γεωφυσική διαμόρφωση που επηρεάζει το επίπεδο και το κόστος των τεχνικών επενδύσεων το κόστος βλαβών. Όλα αυτά συνθέτουν ένα δύσκολο τοπίο που δεν έχουν εφαρμογή οριζόντιες ρυθμίσεις, αλλά κριτήρια ανάλογα με πληθυσμιακά, οικονομικά και γεωφυσικά δεδομένα ανά περιοχή.

Ο εργατικός έλεγχος

Τα τελευταία χρόνια με αφορμή τις συνεχείς επιθέσεις εναντίον των εργαζομένων στα ΜΜΕ υπήρξαν έμπρακτες αποδείξεις της ποιότητας που μπορούν να βγάλουν στη δουλειά τους οι εργαζόμενοι. Προδρομικό φαινόμενο το Alter, όσο καιρό το δούλεψαν οι ίδιοι, την αυτοδιαχειριζόμενη ΕΡΤ της διατίτας 2013 - 2015, τον Flash για κάποιες περιόδους, αλλά και εντύπων που διαδέχτηκαν, έστω για λίγα φύλλα, αυτά που έκλειναν, όπως ο Εναλλακτικός Τύπος αντί του Ελεύθερου Τύπου, η Ελευθεροτυπία, η Απογευματινή των εργαζομένων, ο Αγγελιοφόρος, κλπ.

Συνεπώς εκεί βρίσκεται και η ασφαλιστική δικλείδα για να βρεθεί το φάρμακο κατά της διαπλοκής. Η ενίσχυση του ρόλου των εργαζομένων και των συλλογικών τους εκφράσεων, με κέντρο τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και τα μισθολόγια.

Όταν η κοινωνία αποκτά λόγο στο πρόγραμμα των ΜΜΕ, όχι υποκαθιστώντας τους εργαζόμενους σε αυτά, όπως ανησύχησαν κάποιοι στα πρώτα βήματα της αυτοδιαχείρισης της ΕΡΤ, αλλά τροφοδοτώντας τους με ιδέες, προτάσεις, τους αγώνες και ότι άλλο παράγει μία ζωντανή κοινωνική - κινηματική διεργασία, το πρόγραμμα της ΕΡΤ, με ελάχιστα και πρωτόγονα μέσα, απογειώθηκε και σε επισκεψιμότητα και σε αξιοπιστία και προφανώς και σε φρεσκάδα.

Για παράδειγμα τότε δεν έβρισκε χώρο η συμμορία της Χρυσής Αυγής για να ξεράσει τα ψέματά της ότι πχ δεν ήξερε ποιος είναι ο Ρουπακιάς, ενώ τώρα υπό το πρόσχημα της κάλυψης της κοινοβουλευτικής, παραελάνουν οι χιτλερίσκοι από τις τηλεοπτικές οθόνες. Και από δίπλα κάποιοι άλλοι στον Σκάι, να ζητάνε να κατέβει ο στρατός στους δρόμους.

Τσάμπα λοιπόν οι κραυγές «δεν θα βάλω εγώ αρχισυντάκτη πάνω από το κεφάλι μου τους εκπροσώπους των σωματείων που επισκέπτονται την ΕΡΤ», ή τα «δεν παλεύω απλώς για να αλλάξω αφεντικά». Όσοι επισκέπτονταν τότε την ΕΡΤ είχαν και πολλά άλλα να κάνουν στον αγώνα της ανατροπής, για να κάνουν και τους αρχισυντάκτες σε μερικούς χρονίως ανεπίδεκτους στην κοινωνική αλληλεγγύη και τους ταξικούς αγώνες και όσοι τα φώναζαν αυτά, γρήγορα διάλεξαν να κρατήσουν το παλιό αφεντικό πάνω από το κεφάλι τους.

Αυτό το πείραμα, που κάποιοι το χαρακτήρισαν «διαδραστική σχέση», ακούγεται καλύτερα αν το πούμε ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας και εργατικό έλεγχο, δείχνει την κατεύθυνση. Με συλλογικές διαδικασίες και όχι «κοινωνικούς ελέγχους», με κληρώσεις, λοταρίες και άλλα ευτράπελα που εφαρμόζει σήμερα η κυβέρνηση στην ΕΡΤ, ορίζοντας μάλιστα και τους φορείς που έχουν δικαίωμα συμμετοχής και μεταξύ αυτών και τον ΣΕΒ!

Κάποιοι που τη διατίτα «ενάντια στο μούρο», ήταν με το ένα πόδι έξω και το άλλο πόδι μέσα στον αγώνα αυτό, ανησυχούν ότι μέσα στον καπιταλισμό δεν γίνονται αυτά και ότι είναι αυταπάτες και αναχώματα. Αντί να λένε ότι στο θέμα των αδειών δεν χρειάζεται να έχουν λόγο τα σωματεία εργαζομένων, να πούμε ότι λόγο πρέπει να έχουν και πρέπει να συμβάλλουμε ώστε να είναι ταξικός και όχι διαχειριστικός. Όχι στην κατεύθυνση της διατήρησης του ελέγχου των ΜΜΕ από καπιταλιστικούς ομίλους, αλλά της αποτροπής της ιδιωτικοποίησης του δικαιώματος στην ενημέρωση, την ψυχαγωγία και τον πολιτισμό και της παράλληλης κοινής μας πορείας με τους αγώνες της εργατικής τάξης. **π**

Υ.Γ. το άρθρο γράφτηκε με τα διαθέσιμα στοιχεία μέχρι να κλείσει την ύλη του το περιοδικό, καθώς η κυβέρνηση δεν άνοιξε όλα τα χαρτιά της για το θέμα των προτεινόμενων ρυθμίσεων στο ραδιοτηλεοπτικό τοπίο.

Βιβλιοκριτική

Ιστορίες από το 1922

Δημοσθένης Παπαμάρκος

Γκιακ

Διηγήματα

Τιμή 9.70€, 128 σελίδες

Εκδόσεις Αντίποδες, 2014

Τους τελευταίους μήνες η φρίκη του πολέμου και της προσφυγιάς έχει επανέρθει στην καρδιά της Ευρώπης, μετά από δεκαετίες που τέτοια πράγματα έμοιαζαν φαντάσματα του παρελθόντος, ή ατυχήματα που συμβαίνουν κάπου μακριά για αλλόκοτους λόγους. Για εκατομμύρια στην Ελλάδα οι μνήμες από τη γιαγιά τους στη Σμύρνη καθόριζαν την ενστικτώδη τους τοποθέτηση στο πλευρό των προσφυγών, ενώ οι εμπειρίες από τις πολυετείς κινητοποιήσεις του αντιρατσιστικού και αντιφασιστικού κινήματος διαμόρφωσαν το πολύπλευρο κίνημα αλληλεγγύης που βλέπουμε γύρω μας. Η επίκαιρη συλλογή διηγημάτων του Δημοσθένη Παπαμάρκου είναι μια δραματική αναπαράσταση μιας προηγούμενης φάσης πολέμου και προσφυγιάς που είναι μια πολύτιμη παρακαταθήκη για το σήμερα.

Γκιάκ σημαίνει στα αρβανίτικα αίμα, και το αίμα αποτελεί έναν από τους συνεκτικούς ιστούς του βιβλίου. Το βιβλίο παίρνει τη μορφή εννιά προφορικών αφηγήσεων από αγράμματους χωρικούς από τη Στερεά Ελλάδα. Πολλοί από τους αφηγητές προέρχονται από τα αρβανίτικα χωριά της περιοχής. Πρόκειται για χωριά που δημιουργήθηκαν από τη σταδιακή μετανάστευση αλβανοφώνων πληθυσμών προς τη Στερεά, την Πελοπόννησο και τα νησιά από τον ύστερο μεσαίωνα και ύστερα. Παρά τους μύθους για τη φυλετική καθαρότητα και την εθνική συνέχεια, οι αφηγήσεις δείχνουν ανάγλυφα πως τα αρβανίτικα παρέμεναν ζωντανή γλώσσα για τους ανθρώπους της εποχής, που διατηρούσαν ακόμη και

μια σειρά από αρβανίτικα έθιμα, όπως αυτό για το ξέπλυμα του αίματος.

Στο επίκεντρο των αφηγήσεων βρίσκεται ο αγροτικός κόσμος των δεκαετιών του 1910 και 1920 και οι εμπειρίες των χωρικών: από τους γάμους, τις κουμπαριές και τις θρησκευτικές δοξασίες μέχρι τις διαμάχες για τα κληρονομικά και τις συγκρούσεις για την τιμή. Είναι ένας κόσμος καταραμένης φτώχειας και πείνας, όπου το έγκαιρο άρπαγμα των ώριμων σύκων αποτελεί σταθερή ονειρώξη των παιδιών, και η μετανάστευση σε αναζήτηση μιας καλύτερης μοίρας μαζική επιλογή.

Δεν πρόκειται όμως για ένα απομονωμένο κόσμο που ο χρόνος έχει σταματήσει. Όχι μόνο βλέπουμε τη βαρβαρότητα της Χωροφυλακής, όπου επιλέγει να επέμβει στις υποθέσεις των χωρικών, αλλά οι ιστορίες των χωρικών κυριαρχούνται από μια καθοριστική εμπειρία: τη συμμετοχή τους ως φαντάροι στη δεκαετή επεκτατική επέλαση του ελληνικού καπιταλισμού (1912-1922), και ιδιαίτερα στη Μικρασιατική εκστρατεία. Μπο-

ρεί η εθνικιστική προπαγάνδα να παρουσιάζει αυτή τη δεκαετία πολέμων ως εθνική απελευθέρωση, αλλά οι αφηγήσεις των φαντάρων δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία για το τι περιλάμβανε: αμέτρητες χαμένες ζωές νέων ανθρώπων, γυάλινα μάτια και ακρωτηριασμένα σώματα, ξυλοδαρμοί Τούρκων σερβιτόρων γιατί κοίταξαν στραβά τους νέους αφέντες της περιοχής, μαζικές εκκαθαρίσεις ως αντίποινα, βιασμοί, εμπρησμοί, κλοπές και δολοφονίες, προκειμένου να εξαναγκαστούν οι Τούρκοι να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να επιτευχθεί η πολυπόθητη εθνική ομοιογένεια των κατακτώμενων περιοχών. Οι αφηγήσεις των φαντάρων για αυτές τις φρικτές εμπειρίες εμφανίζουν ποικιλία αντιδράσεων: από την άρνηση να ανακαλέσουν και να μιλήσουν για τις βαρβαρότητες, ή την ανοιχτή παραδοχή της φρίκης, μέχρι τη νοσταλγική αναπόληση των «ανδραγαθιών» ακόμα και πολλές δεκαετίες μετά.

Η εμπειρία του πολέμου στιγματίζει ανεξίτηλα τις ζωές των φαντάρων αφηγητών. Μια από τις ιστορίες αφορά τους λιποτάκτες: δεκάδες χιλιάδες επέλεξαν για τους πιο διαφορετικούς λόγους να ανέβουν στο βουνό ή να προσηλασθούν να εξαφανιστούν στις μεγάλες πόλεις, αντί να πάνε να σκοτωθούν στα χαρακώματα, και πολλές φορές αυτή η επιλογή οδήγησε σε τραγικά αποτελέσματα για τους λιποτάκτες και τις οικογένειές τους. Για όσους υπηρέτησαν, οι κίνδυνοι και οι κακουχίες, τα χρόνια της κοινής ζωής σε στρατώνες και χαρακώματα οδήγησαν στη σφυρηλάτηση στενών δεσμών ανάμεσα στους φαντάρους που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο μετά την επιστροφή. Σε μια από τις αφηγήσεις, οι σύντροφοι στα χαρακώματα βοηθούν ο ένας τον άλλο για να εκδικηθούν τους χωροφύλακες μετά την επιστροφή: με πιο πολιτική μορφή, το κίνημα των Παλαιών Πολεμιστών θα παίξει σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της δεκαετίας του 1920. Μια άλλη ιστορία αφορά μια ομοφυλοφιλική σχέση μεταξύ δύο φαντάρων, που

επιβιώνει από τον πόλεμο και την αρρώστεια για να συντριβεί από την ομοφοβική καθημερινότητα του χωριού.

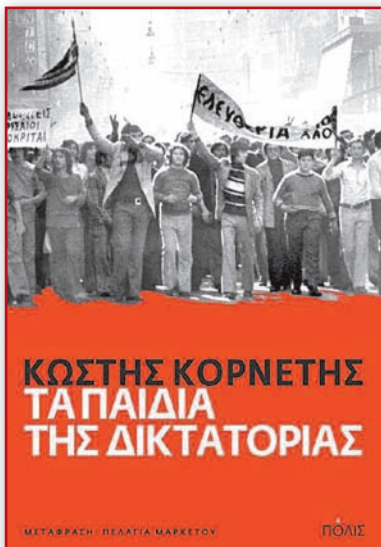
Η πιο δυνατή ίσως ιστορία του βιβλίου αφορά την αφήγηση ενός φαντάρου που είχε την «τύχη» να συμμετάσχει στο σύνολο των δεκαετών εξορμήσεων, συμπεριλαμβανομένης και της αποστολής από το Βενιζέλο ελληνικού εκστρατευτικού σώματος στην Ουκρανία για να βοηθήσει στην καταστολή της Ρώσικης Επανάστασης. Ο φαντάρος έχει μετατραπεί σε τέλεια μηχανή σφαγής, που βρίσκει αδύνατη την επανένταξη μετά την επιστροφή του στο χωριό. Αυτό τον υποχρεώνει να μεταναστεύσει στην Αμερική, όπου τα σύγχρονα αυτοματοποιημένα εργοστάσια του παρέχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει την αποκτημένη εμπειρία της μεθοδικής σφαγής με νέο τρόπο.

Ταυτόχρονα με τον πόλεμο, το βιβλίο παρουσιάζει την εικόνα της προσφυγιάς και της μετανάστευσης: τους αδικοχαμένους, τις διαλυμένες οικογένειες, τις σχέσεις και τους έρωτες που τίναξε στον αέρα η καταιγίδα του πολέμου, τη ρατσιστική αντιμετώπιση των «Τουρκόσπορων» προσφύγων που ήρθαν τάχα να πάρουν τα χωράφια των γηγενών, αυτούς που την επαύριο του πολέμου αναγκάζονται να ριζούν μαύρη πέτρα πίσω τους και να μεταναστεύσουν στην Αμερική.

Τα διηγήματα αυτού του βιβλίου δεν είναι απλά συγκλονιστικές εικόνες από το παρελθόν, αλλά και αριστοτεχνικές αφηγήσεις. Στο τέλος κάθε ιστορίας ο αναγνώστης περιμένει συχνά με αγωνία να δει σε ποιόν διηγείται την ιστορία ο αγράμματος φαντάρος, καθώς αυτό της προσδίδει συχνά μια άλλη διάσταση.

Το μικρό αυτό αριστούργημα αποφεύγει να καταπιαστεί σε πρώτο πλάνο με τα μεγάλα πολιτικά ζητήματα της εποχής και τις συλλογικές κινητοποιήσεις. Κρατώντας τα όμως διαρκώς στο υπόβαθρο, και επικεντρώνοντας πάνω στις ατομικές εμπειρίες των ανθρώπων που έζησαν τον πόλεμο και τη προσφυγιά, προσφέρει μια πολύτιμη αφήγηση για όποιον θέλει να μπει ένα τέλος στη φρίκη που γεννούν οι ιμπεριαλιστικοί και εθνικιστικοί ανταγωνισμοί, τότε και σήμερα.

Κώστας Βλασόπουλος

Επαναστατικές ρίζες

Κωστής Κορνέτης

Τα παιδιά της δικτατορίας

Τιμή 25€, 716 σελίδες

Εκδόσεις Πόλις, 2015

Το βιβλίο του νέου ιστορικού Κωστή Κορνέτη Τα παιδιά της δικτατορίας, που κυκλοφόρησε τον περασμένο Δεκέμβριο, είναι μια κατάδυση στις πηγές της “γενιάς του Πολυτεχνείου”. Αποφεύγοντας την επανάληψη στερεοτύπων που συνειδητά καλλιεργούν οι κάθε λογής επιδοχοί ιδεολογικοί νεκροθάφτες της εξέγερσης του Νοέμβρη, ο Κορνέτης επικεντρώνει όχι τόσο στο τι απέγιναν “τα παιδιά της δικτατορίας”, όσο στο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό υπόβαθρο που τα γέννησε.

Όλο το βιβλίο (αξιοποιώντας μια πληθώρα προφορικών και γραπτών προσωπικών εμπειριών των ίδιων των νέων φοιτητών/τριών αυτής της γενιάς) είναι μια απόπειρα να χαρτογραφήσει τη σύνθεση, τους σκοπούς, την ιδεολογία, την κουλτούρα, τις μεθόδους δράσης, τη σχέση αυτής της γενιάς με τα διεθνή κινήματα της δεκαετίας του '60. Με τα ίδια τα λόγια του συγγραφέα:

“Το βιβλίο αυτό διερευνά πώς μια νέα γενιά φοιτητών μετά το 1971... ήρθε ανοιχτά σε αντιπαράθεση με τους Συνταγματάρχες και έτσι αντικατέστησε την προηγούμενη γενιά ακτιβιστών, των οποίων η αντιδικτα-

τορική δράση είχε αποτύχει, καθώς είχε καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από το προδικτατορικό παρελθόν. Σε αντίθεση με την προηγούμενη γενιά, τα άτομα εφηβικής ηλικίας το 1967 έμελλε να προκρίνουν στις αρχές της δεκαετίας του 1970 τη μαζική διαμαρτυρία αντί για την ατομική παράνομη δράση... οδηγώντας τη φοιτητική αντίσταση στο αποκορύφωμά της το 1973”.

Εδώ ο Κορνέτης κάνει, από την αρχή του βιβλίου του, μια σημαντική διαπίστωση: ότι η “νέα γενιά” των αγωνιστών του αντιδικτατορικού κινήματος πρόκρινε τελικά τη μαζική δράση. Για να αναδείξει αυτή τη διαφοροποίηση, ο συγγραφέας αφιερώνει αρκετές σελίδες στη “μακρά δεκαετία του '60”, που για τον ίδιο ξεκινά το 1958 με την εκλογική επιτυχία της ΕΔΑ, την αναβίωση της αριστεράς και του εργατικού και νεολαιίστικου κινήματος και –περνώντας μέσα από τους Λαμπράκηδες, τα Ιουλιανά και την επιβολή της δικτατορίας– τελειώνει στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Συμπεραίνει ότι ένα τμήμα αυτής της “γενιάς του Ζ”, όπως την αποκαλεί, απογοητευμένο από τους συμβιβασμούς της ηγεσίας της αριστεράς και την “παθητικότητα” που έβλεπε στις λαϊκές μάζες απέναντι στη χούντα, στράφηκε στην παράνομη δράση και την επιλογή του ένοπλου αγώνα. Όμως, η σκληρή καταστολή της δικτατορίας έβαλε τέλος πολύ σύντομα σε αυτή τη μορφή αντιτασιακής δράσης.

Πολλοί ήταν οι παράγοντες που συνέβαλλαν στη γρήγορη διαμόρφωση της νέας γενιάς των ακτιβιστών φοιτητών/τριών, αλλά ο συγγραφέας τονίζει δυο από αυτούς: τα πολιτικά μηνύματα του διεθνούς κινήματος (κύρια του Μάη '68 και των απελευθερωτικών αγώνων στον Τρίτο Κόσμο) σε συνδυασμό με την πολιτιστική, κύρια, επίδραση ενός (αρχικά) απολίτικου στυλ αντικουλτούρας: “[Προδικτατορικά] υπήρχε διάκριση ανάμεσα στους απολίτικους ‘γιγιέδες’ και στην πολιτικοποιημένη νεολαία... Αυτή η διάκριση έμελλε να αμφισβητηθεί στις αρχές της δεκαετίας του 1970... Τα αγόρια με τα μακριά μαλλιά και τα μούσια, οι κοπέλες που υιοθετούσαν επιδεικτικά το στυλ της Τζόαν Μπαέζ θα εμφανίζονταν ως πρωταγωνιστές ενός πολύ σημαντικού κοινωνικού και πολιτικού αγώνα”.

Μετά το 1971 η χούντα επιχείρησε μια ελεγχόμενη φιλελευθεροποίηση,

χαλαρώνοντας την καταστολή και επιτρέποντας μια πολύ περιορισμένη δυνατότητα αντιπολιτευτικής έκφρασης. Αυτή τη δυνατότητα αξιοποίησαν οι νέοι ακτιβιστές για να δώσουν ώθηση στο φοιτητικό κίνημα που άρχιζε να αναπτύσσεται. Ο Κορνέτης περιγράφει όλες τις πλευρές αυτού του “ξυπνήματος”: από τις αντιδικτατορικές εκδηλώσεις στις κινηματογραφικές προβολές των ταινιών “Γούντστοκ” και “Φράουλες και Αίμα” ή του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης μέχρι τις έντονες συζητήσεις που διεξάγονταν στους λεγόμενους τοπικούς φοιτητικούς συλλόγους. Ταυτόχρονα, μέσα από προσωπικές μαρτυρίες ξετυλίγει τις πολιτικές αντιπαράθεσεις μεταξύ των αριστερών οργανώσεων που δρούσαν μέσα στους φοιτητές (τα ακρωνύμιά τους τα παραθέτει στην αρχή του βιβλίου, ανάμεσά τους και της ΟΣΕ, από την οποία προήλθε το ΣΕΚ). Καθώς το κίνημα δυναμώνει αρχίζουν πια να ξεκαθαρίζουν οι δυο διαφορετικές “γραμμές” στο εσωτερικό του: από τη μια, η ρεφορμιστική γραμμή της Αντι-ΕΦΕΕ (ΚΚΕ) και του Ρήγα (ΚΚΕεσ.) που επέμενε στον περιορισμό των στόχων σε “φοιτητικά αιτήματα” και την αξιοποίηση της “φιλελευθεροποίησης” στην προσπάθεια μιας κυβέρνησης “εθνικής ενότητας”. Κι από την άλλη, οι φοιτητές της επαναστατικής αριστεράς (ΑΑΣΠΕ/ΕΚΚΕ, ΟΣΕ, ΠΠΣΠ/ΟΜΛΕ, ΕΔΕ κ.ά.) που ζητούσαν την κλιμάκωση της αντιστασιακής δράσης με στόχο την ανατροπή της χούντας και πρόβαλλαν συνθήματα ενάντια στον ιμπεριαλισμό, αλλά και συνολικά ενάντια στο σύστημα που γεννάει τις χούντες.

Στο κεφάλαιο “Οι δέκα μήνες που συγκλόνισαν την Ελλάδα” ο συγγραφέας περιγράφει αναλυτικά το πώς από τις καταλήψεις της Νομικής το Φλεβάρη και το Μάρτη του 1973, το φοιτητικό κίνημα κλιμάκωσε τους αγώνες του για να κορυφωθεί στο τριήμερο 14-17 Νοέμβρη με την κατάληψη του Πολυτεχνείου στην Αθήνα (και αντίστοιχα σε Πάτρα, Θεσσαλονίκη και Γιάννενα), οδηγώντας σε μια πραγματική λαϊκή εξέγερση: “Με την κατάληψη του Πολυτεχνείου το φοιτητικό κίνημα είχε βρεθεί στο μεσοράνημά του, κατορθώνοντας να κινητοποιήσει όλη την κοινωνία... Οι μαθητές που δυο χρόνια πριν πηδούσαν στο σιντριβάνι της Ομόνοιας για να πανηγυρίσουν την ποδοσφαιρική νίκη του Παναθηναϊκού σε βάρος του Ερυ-

θρού Αστέρα Βελιγραδίου, είχαν μεταμορφωθεί από απλοί ‘μηχανόβιοι’ σε πολιτικούς αγωνιστές μέσα σε μια νύχτα”.

Η χούντα επιβλήθηκε, τελικά, με την άγρια καταστολή, αφού χρειάστηκε να φέρει τα τανκς καθώς η αστυνομία δεν μπορούσε να διαλύσει τους εκατοντάδες χιλιάδες που βγήκαν στους δρόμους. Όμως, “τα γεγονότα του Πολυτεχνείου απονομιμοποίησαν το ‘πείραμα της φιλελευθεροποίησης’, που σκόπευε να συγκροτήσει ένα αυταρχικό καθεστώς το οποίο θα μακροήμερευε χάρη στη δημοκρατική επίφασή του”. Το χουντικό καθεστώς μπήκε σε μια βαθιά κρίση και κατέρρευσε μερικούς μήνες αργότερα. Η “γραμμή” της κλιμάκωσης των αγώνων και της ανατροπής διακιάθηκε.

Τα παιδιά της δικτατορίας είναι μια πολύ αξιόλογη προσπάθεια ενός νέου ιστορικού (ο συγγραφέας γεννήθηκε το 1975) να ερευνήσει την εμφάνιση και τη ραγδαία ανάπτυξη ενός κινήματος που έμοιαζε να ξεπηδάει από το πουθενά και να συγκρούεται με μια πανίσχυρη δικτατορία. Η “προφορική ιστορία” μέσα από τη χρησιμοποίηση πάρα πολλών ατομικών συνεντεύξεων προσδίδει εξαιρετική ζωντάνια στο βιβλίο, ένα βιωματικό χαρακτήρα που τονίζει ακόμα περισσότερο το πώς δρούσαν και τι σκέφτονταν “οι από κάτω”. Όμως, ταυτόχρονα με τη θετική πλευρά πρέπει να διακρίνουμε και τα όρια της “προφορικής ιστορίας”.

Δυο είναι τα κεντρικά ζητήματα που θα μπορούσε κανείς να ασκήσει κριτική (ανεξάρτητα από τις ελάχιστες και δευτερεύουσες σημασίες ανακρίβειες που υπάρχουν). Πρώτον, αν και το θέμα του συγγραφέα είναι ο πρωτοπόρος ρόλος που έπαιξε το φοιτητικό κίνημα και επομένως δικαιολογείται η επικέντρωσή του σε αυτό, στις σελίδες του βιβλίου μόλις και μετά βίας συναντούμε την εργατική νεολαία, τα άλλα “παιδιά της δικτατορίας”, σαν ενεργό παράγοντα. Κι όμως, το ίδιο κύμα ριζοσπαστικοποίησης ακουμπούσε και τους νέους εργάτες κι εργάτριες. Τους μήνες πριν το Πολυτεχνείο είχαν ξεσπάσει οι πρώτες απεργίες. Στην ίδια την εξέγερση του Πολυτεχνείου, ο γράφων (πρωτοετής φοιτητής τότε) είχε την εμπειρία να βρεθεί το Σάββατο το απόγευμα, πολλές ώρες μετά την εισβολή του τανκ και το τέλος της κατάληψης, σε δυο οδοφράγματα στην

οδό Αθηνάς, όπου εκατοντάδες νέοι, στη συντριπτική πλειοψηφία τους εργατόπαιδα, συνέχιζαν να συγκρούονται ηρωικά με το στρατό.

Δεύτερον, αυτό που καθόρισε το προς τα πού θα πήγαινε το φοιτητικό κίνημα –και σε τελική ανάλυση και το αν θα γινόταν και θα έπαιρνε τη μορφή της εξέγερσης το ίδιο το Πολυτεχνείο– ήταν η σύγκρουση δυο διαφορετικών πολιτικών στρατηγικών μέσα στο φοιτητικό κίνημα και την αριστερά: της ρεφορμιστικής και της επαναστατικής. Οι “βιωματικές εμπειρίες”, όσο χρήσιμες και να είναι στο να δώσουν το κλίμα, δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την πολιτική ανάλυση. Μια τέτοια ανάλυση λείπει από το βιβλίο (αν και πολλά από τα συμπεράσματα του Κορνέτη κινούνται προς τη σωστή, κατά τη γνώμη μου, κατεύθυνση, έστω κι αν εκφράζονται με τρόπο υπαινικτικό και σχετικά επιφανειακό).

Στα “παιδιά της δικτατορίας” βρίσκει κανείς τις ρίζες της επαναστατικής και αντικαπιταλιστικής αριστεράς στην Ελλάδα. Κι αυτός είναι ένας επιπλέον λόγος να διαβαστεί το βιβλίο. Όμως, διαβάστε επίσης και τα κείμενα της “Μαμής”, της παράνομης εφημερίδας της ΟΣΕ, και του επίσης παράνομου περιοδικού “Επανάσταση Νο 7” (που αμφότερα κυκλοφορούν από τις εκδόσεις του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου). Θα έχετε μια πολύ πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την πολιτική συζήτηση πάνω σε όλα τα κρίσιμα στρατηγικά ζητήματα που καθόρισαν την πορεία του κινήματος τότε.

Κώστας Πίττας

Κριτική

Συλλογικό έργο

Πρώτη φορά Αριστερά

Τιμή 9.90€, 208 σελίδες

Εκδόσεις Πεδίο, 2016

Το βιβλίο που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΠΕΔΙΟ με τίτλο “Πρώτη φορά Αριστερά” προσπαθεί μέσα από τρία κείμενα να δώσει απαντήσεις στο πώς έφτασε ο ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση, να ερμηνεύσει γιατί έφτασε

σε συμβιβασμό και να δώσει κάποιες απόψεις για τη συνέχεια.

Το πρώτο κείμενο του Γιάννη Μηλιού, που είναι και το πιο αξιόλογο, με τον τίτλο “το φαινόμενο ΣΥΡΙΖΑ: η “ανατροπή” που δεν έγινε”, στέκεται και στις συνθήκες που ανέδειξαν τον ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση, κάνει κριτική στη εναλλακτική στρατηγική του και πώς αυτή μεταβλήθηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων και προσπαθεί να εξηγήσει γιατί παρ’ όλη την ψήφιση του Μνημονίου κατάφερε να κερδίσει τις εκλογές του Σεπτεμβρίου του 2015.

Κατά το Μηλιό ο ΣΥΡΙΖΑ ξεκίνησε με τις καλύτερες προϋποθέσεις, στο ξεκίνημά του κουβαλούσε το πνεύμα της Γένοβας με κεντρικό σύνθημα “οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη” και η συμμετοχή του στα Κοινωνικά Φόρουμ έπαιξαν ρόλο στην ενίσχυση και συνοχή του ενωτικού εγχειρήματος. Παράλληλα η έντονη συμμετοχή στα κινήματα, ιδιαίτερα του 2006-2007 και στο Δεκέμβριο του 2008 είναι που σταθεροποίησαν το ΣΥΡΙΖΑ στην κεντρική πολιτική σκηνή. Η είσοδος στο πρώτο μνημόνιο, η αποχώρηση της ανανεωτικής πτέρυγας του Φ. Κουβέλη, η στήριξη των πλατειών και των αγώνων ενάντια στις πολιτικές λιτότητας ήταν η περίοδος της “αριστερής στροφής” του ΣΥΡΙΖΑ για το Μηλιό. Κατάφερε να αναδειχθεί σε αξιωματική αντιπολίτευση το 2012 (σελ.33) διότι στις συνειδήσεις του κόμμου ήταν ένα κόμμα των κινήματων, αντισυστημικό που πρόβαλε την εναλλακτική της αριστερής κυβέρνησης που ήταν εφικτή στο εδώ και τώρα. Στη χρονική περίοδο μετά τις εκλογές του Ιουνίου του 2012 και την ενιαιοποίηση του ΣΥΡΙΖΑ σε κόμμα είναι που ο Μηλιός εντοπίζει τη “μετάλλαξη” του ΣΥΡΙΖΑ. Η “βίαιη ωρίμανση” γίνεται μέσα από δύο διαδικασίες. Πολιτικά κυριαρχούν αντιλήψεις περί εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας και “αποικίας” χρέους που εκφράζονται κατά βάση από την Αριστερή Πλατφόρμα, ο “ιστορικός συμβιβασμός του ΣΥΡΙΖΑ” όπως χαρακτηριστικά λέει και οργανωτικά μία ηγετική ομάδα που χωρίς να λογοδοτεί στις οργανώσεις του κόμματος και τα μέλη περνάει στην κεντρική πολιτική του κόμματος αυτές τις αλλαγές. Ορθά εντοπίζει ότι οι αντιλήψεις της παραγωγικής ανασυγκρότησης και της εξάρτησης οδηγούν σε συστράτευση με την αστική τάξη για την αντιμετώπιση της κρίσης κάτι που

υποτάσσει τα συμφέροντα της εργατικής τάξης στο όνομα της εθνικής ενότητας. Αυτό που όμως παραβλέπει ο Μηλιός είναι ότι πάντα έλειπε από τη στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ ο κεντρικός ρόλος της εργατικής τάξης για την ανατροπή του συστήματος. Ο Μηλιός δεν αρνείται τη δυνατότητα “μετασχηματισμού” του κράτους, ούτε την αναγκαιότητα η αλλαγή να έρθει μέσα από τον κοινοβουλευτικό δρόμο. Η κριτική του επικεντρώνεται στις τακτικές που ακολούθησε ο ΣΥΡΙΖΑ και το κατά πόσο ήταν αρκετά δυναμικές. Γι’ αυτό απουσιάζει από το κείμενό του ο ρόλος του εργατικού κινήματος και σε άλλα γεγονότα. Ενώ αναγνωρίζει την τεράστια ταξική σύγκρουση στο Δημοψήφισμα και τη δυναμική που έβγαλε στην επιφάνεια το 62% του ΟΧΙ δεν αξιολογεί – λέγοντας μάλιστα ότι δεν έχει και σημασία – τι ήταν αυτό που ανάγκασε τον Τσίπρα να εξαγγείλει το Δημοψήφισμα. Εξηγεί το αποτέλεσμα των εκλογών του Σεπτεμβρίου λέγοντας ότι προκύπτει από την “αδράνεια” του εκλογικού σώματος, τη λογική του μικρότερου κακού καθώς και την απουσία σοβαρής αριστερής εναλλακτικής ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη ΛΑΕ που είχε σημαία της την “παραγωγική ανασυγκρότηση”. Η αναγκαιότητα της αντικαπιταλιστικής στρατηγικής για την οποία μιλάει στο τέλος του κειμένου του ο Μηλιός είναι σίγουρα πιο επίκαιρη από ποτέ αλλά αυτή η στρατηγική πρέπει να έχει στο κέντρο της την εργατική τάξη και όχι μια κυβέρνηση που εγκλωβίζεται στα γρανάζια του αστικού κράτους.

Στο δεύτερο κείμενο οι Σ. Παπαστάμου και Γ. Προδρομήτη, πανεπι-

στημικοί της Κοινωνικής Ψυχολογίας, προσπαθούν μέσα από τα εργαλεία του επιστημονικού τους αντικείμενου να παρουσιάσουν τις αλλαγές στη ρητορική ενός κόμματος μικρής μειοψηφίας που κατάφερε να μετασχηματιστεί σε κόμμα εξουσίας και να αναλάβει τη διακυβέρνηση. Χρησιμοποιούν τέσσερις ομιλίες του Α. Τσίπρα σε κρίσιμα γεγονότα από το 2012 έως το 2015 και μέσα από τις λέξεις που επιλέγει σε αυτές δείχνουν τις μεταβολές αυτές. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο Τσίπρας καταφέρνει μία συνοχή στο ακροατήριό του διότι επιμένει στο ότι δε θα απογοητεύσει τις ελπίδες του ελληνικού λαού.

Ο Τάσος Παππάς στο τρίτο κείμενο ξεκινάει με μια πολύ σαφή τοποθέτηση ότι χρέος της ριζοσπαστικής Αριστεράς είναι να αναλάβει τη διακυβέρνηση “με συνείδηση της κοινωνίας που προκύπτει από τις κάλπες και ισχυρή παρουσία κινήματων διεκδίκησης, που θα έχουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της κεντρικής πολιτικής” κατηγορώντας την αριστερά που απορρίπτει τον κοινοβουλευτικό δρόμο ως ανεύθυνη διότι αφήνει χώρο με την αναμονή για ωρίμανση των συνθηκών- στα συντηρητικά κόμματα να δημιουργούν τετελεσμένα (σ. 171). Στη συνέχεια τονίζει ορθά τη σφοδρότητα του πολέμου της αστικής τάξης και των κομμάτων της στην άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ και από την άλλη σημειώνει ότι η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ μπήκε στις διαπραγματεύσεις με αυταπάτες και υπερβολικά αισιόδοξο σχέδιο ότι θα μπορέσει να “πείσει” τους δανειστές ή να κινητοποιήσει τους λαούς της Ευρώπης και να βρει εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης. Φτάνει στο συμπέρασμα ότι η επιμονή του ΣΥΡΙΖΑ στις αρχές της ενωμένης Ευρώπης δεν πατάει στην πραγματικότητα της σημερινής Ευρώπης των τραπεζιτών αλλά αναγνωρίζει στον ΣΥΡΙΖΑ “παρά το βαρύ τίμημα που πλήρωσε- το Τρίτο Μνημόνιο” ότι ήταν εκείνη η δύναμη που κατάφερε να αναδείξει αυτά τα ζητήματα. Είναι εντυπωσιακό ότι ενστερνίζεται την άποψη του Τσίπρα ότι “ρίξαμε στην Ευρώπη τον σπόρο της αμφισβήτησης, που σύντομα θα βγάλει καρπούς”. Καταλήγει αφήνοντας ανοιχτή την προοπτική ο ΣΥΡΙΖΑ τελικά να συγκρουστεί με αυτό το οικοδόμημα παρά τους ετεροβαρείς συμβιβασμούς που έχει κάνει.

Αργυρή Ερωτοκρίτου